

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zájem studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy vykonávat učitelské
povolání

The Interest of students at the Faculty of Education at Charles University in
Pursuing a Teaching Career

Martina Malá

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Šaroch, Ph.D.
Studijní program: Pedagogika (B0111A190018)
Studijní obor: Pedagogika se sdruženým studiem Anglický jazyk se zaměřením na
vzdělávání (B PG-AJ 20)

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Zájem studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy vykonávat učitelské povolání potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 5.4.2025

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce, PhDr. Jaroslavu Šarochovi, Ph.D., za jeho cenné rady, odborné vedení a trpělivost, které mi pomohly při zpracování této práce. Jeho podpora a zpětná vazba pro mě byly nesmírně přínosné.

Dále děkuji všem respondentům, kteří si našli čas a ochotně se podělili o své zkušenosti a názory. Bez jejich upřímnosti a ochoty by tato práce nemohla vzniknout.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá zájmem vybraných studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy o výkon učitelského povolání. Cílem práce je analyzovat motivace, postoje a překážky, které ovlivňují rozhodnutí těchto studentů o nastoupení do učitelské profese po dokončení studia. Práce vychází z teoretického rámce zabývajícího se prestiží učitelského povolání, pracovními podmínkami učitelů a faktory ovlivňujícími profesní dráhu absolventů pedagogických oborů.

Výzkumná část práce je realizována formou kvalitativních rozhovorů s vybranými studenty PedF UK. Výsledky výzkumu ukazují, že mezi hlavní motivační faktory pro výkon učitelské profese patří zájem o práci s dětmi/lidmi, smysluplnost povolání a možnost ovlivnit vzdělávání budoucích generací. Naopak mezi nejčastější bariéry patří nízké finanční ohodnocení, administrativní zátěž a obavy z nedostatečné společenské prestiže povolání.

Práce ilustruje doporučení samotných respondentů pro pedagogické fakulty a vzdělávací politiku, jak zvýšit atraktivitu učitelské profese. Výsledky práce mohou sloužit jako podklad pro další výzkumy zaměřené na problematiku učitelské profese v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Studenti Pedagogické fakulty UK, práce v oboru, prestiž, profese učitele, motivace

ABSTRACT

This bachelor's thesis explores the interest of selected students at the Faculty of Education of Charles University in pursuing a teaching career. The aim of the thesis is to analyse the motivations, attitudes, and obstacles that influence these students' decisions to enter into the teaching profession after completing their studies. The thesis is based on a theoretical framework addressing the prestige of the teaching profession, working conditions of teachers, and factors affecting the career paths of graduates of education programs.

The research part of the thesis is conducted through qualitative interviews with the selected students of the Faculty of Education at Charles University. The research findings indicate that the main motivational factors for entering the teaching profession include an interest in working with children/people, the meaningfulness of the profession, and the opportunity to influence the education of future generations. Conversely, the most common barriers include low financial compensation, administrative burden, and concerns about the insufficient societal prestige of the profession.

The thesis illustrates the respondents' own recommendations for faculties of education and educational policy on how to enhance the attractiveness of the teaching profession. The findings of this study may serve as a basis for further research on the issue of the teaching profession in the Czech Republic.

KEYWORDS

Students of the Faculty of Education at Charles University, work in the field, prestige, teaching profession, motivation

Obsah

Úvod	9
1 Teoretická část	11
1.1 Vysvětlení pojmů	11
1.1.1 Učitel	11
1.1.2 Pedagogický pracovník	12
1.1.3 Profese a učitelská profese	13
1.1.4 Prestiž a prestiž učitelského povolání	14
1.1.5 Student učitelství	15
1.2 Profesní a životní dráhy učitelů	16
1.2.1 Studenti učitelství a volba učitelské profese	16
1.2.2 Příprava na profesi a začínající učitel (profesní start)	20
1.3 Zájem o učitelské povolání	25
1.4 Pracovní zátěž	26
1.5 Drop-out učitelů	27
1.6 Učitel a pracovní trh	30
1.7 Učitel v dnešní společnosti	33
1.7.1 Feminizace školství	33
1.7.2 Platové ohodnocení učitelů	35
1.7.3 Prestiž učitelského povolání	36
2 Praktická část	38
2.1 Výzkumná otázka	39
2.2 Metodologie	39
2.3 Výzkumný vzorek	41
2.4 Šetření	43

2.5	Výsledky šetření	44
2.5.1	Motivace ke studiu na pedagogické fakultě	44
2.5.2	Faktory ovlivňující rozhodnutí učit	48
2.5.3	Vnímání učitelské profese	54
2.5.4	Prestiž učitelské profese	60
2.5.5	Návrhy na zlepšení	65
2.6	Srovnání respondentů a diskuze	67
	Závěr	78
	Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence	80
	Seznam použitých informačních zdrojů	81
	Seznam příloh	86

Úvod

Zájem o studium na pedagogické fakultě je velký již řadu let. PedF UK patří v rámci Univerzity Karlovy v Praze k největším fakultám. Ve společnosti je navíc povolání učitele stále považováno za prestižní a stabilní a v národních šetřeních Centra pro výzkum veřejného mínění se již řadu let umísťuje na prvních příčkách (Tuček, 2019).

I přes vysoký počet absolventů pedagogických fakult je ale stále velká poptávka po kvalifikovaných učitelích. Dle projektu *Důvody nenastoupení absolventů pedagogických fakult do učitelské profese*, zpracovaného Pedagogickou fakultou UK, je jedním z důvodů nedostatku učitelů vysoký podíl absolventů pedagogických a učitelských studijních programů, kteří do povolání učitele vůbec nenastupují (Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, n.d.).

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání a identifikaci faktorů ovlivňujících rozhodnutí studentů Pedagogické fakulty UK vykonávat učitelské povolání. Práce si klade za cíl zodpovězení následujících otázek:

1. *Jaké jsou hlavní důvody zájmu a nezájmu o výkon učitelské profese mezi vybranými studenty?*
2. *Jak vybraní studenti PedF UK vnímají prestiž učitelského povolání?*
3. *Jaké rozdíly lze pozorovat mezi studenty bakalářských programů zaměřených na vzdělávání druhého a třetího stupně a studenty magisterského programu pro první stupeň?*

Téma je relevantní zejména k současnému nedostatku učitelů v České republice a potřebě porozumět tomu, proč absolventi pedagogických oborů nevstupují do školství a proč začínající učitelé ze zaměstnání odchází (Koucký & Zelenka, 2023).

Výsledky tohoto výzkumu mohou být přínosné pro (nejen) Pedagogickou fakultu UK a vzdělávací politiku v oblasti zvyšování atraktivity učitelského povolání.

Pro sběr dat v empirické části byla zvolena metoda polostrukturovaných rozhovorů, která umožní získat hlubší vhled do postojů a zkušeností studentů pedagogických oborů, které nemusí být například z dotazníkových šetření tak znatelné (Průcha, 2002). Výzkumný vzorek tvoří studenti druhého a třetího ročníku bakalářských programů a studenti

magisterského programu na pedagogické fakultě UK, což umožňuje porovnání mezi těmito dvěma skupinami, stejně jako se tomu děje v odborné literatuře (Havlík & Koťa, 2011).

Práce je rozdělena do dvou částí a třinácti kapitol. V teoretické části bude představena současná a starší literatura týkající se motivace studentů k vykonávání učitelské profese, prestiže učitelského povolání a vzdělávání budoucích učitelů v České republice. Následně bude popsána metodologie výzkumu. Výsledky rozhovorů budou analyzovány v praktické části, přičemž závěrečná kapitola se zaměří na srovnání obou skupin studentů a diskusi.

1 Teoretická část

Teoretická část této bakalářské práce se zaměří především na vysvětlení a představení pojmů souvisejících s jejím tématem a zaměřením. Na tyto pojmy posléze navážou kapitoly zkoumající učitelské povolání a jeho členění, s důrazem především na první dvě etapy definované Průchou (2002). Teoretická část se snaží o přiblížení problematiky a objasnění nejkritičtějších faktorů ovlivňujících zájem studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy vykonávat učitelské povolání. Pozornost bude věnována i povolání učitele v dnešním světě a s ním souvisejícími problémy učitelské profese.

Jelikož neexistuje dostatek odborné literatury zaměřené přímo na zkoumání tohoto zájmu, je pro pochopení problematiky důležité představení i souvisejících témat a problémů, jako například vymezení a představení záležitostí učitelského povolání.

Tato část práce slouží jako uvedení do tematiky, kterou se podrobněji na výzkumném vzorku snaží pomocí rozhovorů o osobních zkušenostech respondentů zkoumat praktická část.

1.1 Vysvětlení pojmů

Tato kapitola se nezabývá pouze definicemi jednotlivých pojmů, ale i základními informacemi o nich, které napomáhají pochopení těchto pojmů v kontextu zkoumané problematiky práce.

1.1.1 Učitel

K pochopení problematiky nedostatku učitelů a zdánlivě malého zájmu studentů učitelství vykonávat učitelské povolání je nutné si vytyčit některé pojmy. Pojem učitel je známý již od starověkého Řecka, a to jako paidagogos. Pojem se skládá ze dvou slov: *Pais* = *dítě* a *agogé* = *vésti*. Paidagogos byl vzdělaný otrok, jehož úkolem bylo vést děti svých pánů do školy a ze školy. Slovo *vésti* v kontextu učitele ale neznamená jen vedení po cestě do školy a ze školy, ale i vedení k vědomosti a osobnímu růstu. Učitel je tedy ten, kdo vede, edukuje a vzdělává (Průcha, 2017).

Dle Průchy (2002) je učitel: *Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nutná pedagogická*

způsobilost. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení.

Známe ale i mnohem starší definice, které učitelovo povolání nehodnotí jako o nic méně důležité. Například jedna definice z roku 1909 uvádí, že: *Učitel je hlavním zprostředkovatelem systematicky upravených a srovnaných poznatků z nejrůznějších oborů vědních ve škole a zároveň vedle otce a matky třetím hlavním činitelem při výchování.* Učitel je tedy nejen nástrojem předávání znalostí, ale také spolutvořitelem povahy jedince i společnosti.

Tato definice staví profesi učitele mezi ty nejdůležitější, a to nejen v dnešním světě, ale v celém historickém kontextu. Toto vysoké postavení profese v žebříčku ale nemusí být pro budoucí učitele pouze pozitivní. Důležitost s sebou nese i velkou zodpovědnost a náročnost, která pro budoucí učitele, ale i učitele začátečníky, může být odrazující.

Průcha (2002) zmiňuje například *Náplň skutečné práce učitelů*, která je často mnohem větší, než se může zdát. Samotným vyučováním totiž učitelé stráví pouze kolem 36% času. Kritickou náplní pracovního času učitelů je učitelská agenda a administrativa (Průcha, 2002).

Podle dotazníkového šetření Akademického centra studentských aktivit společně s MŠMT se přes 90 % respondentů shodlo, že absolventi jsou připraveni hlavně v oblasti profesních oborových znalostí (Neumajer, 2017). Připravenost v oblasti profesních oborových znalostí odpovídá Průchově „samotnému vyučování“. Šetření ale navíc dokládá, že respondenti se nejvíce shodují, že absolventi jsou nejméně připraveni na řešení kázeňských problémů, spolupráci s rodiči a zvládání šikany. Tyto součásti povolání učitele Průcha (2002) neuvádí, a tak se stále potvrzuje, že náplň skutečné práce učitelů je ještě mnohem obsírnější.

1.1.2 Pedagogický pracovník

Pedagogický pracovník je termín obsáhlejší. Zahrnuje totiž nejen učitele, ale i ředitele, zástupce ředitelů, vychovatele škol a zařízení sociální péče, mistry odborné výchovy, instruktory, trenéry, a další (Průcha, 2002).

V Pedagogickém slovníku (Průcha et al., 2013, s. 197) se můžeme setkat i s definicí, že pedagogickým pracovníkem je: *Ten, kdo koná přímou výchovnou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, je zaměstnancem právnické*

osoby, která koná vzdělávací činnost, nebo ředitelem školy. Kategorie pedagogických pracovníků zákonem jsou následující: učitel, vychovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér, vedoucí pedagogický pracovník.

Z definice vychází, že pedagogičtí pracovníci tedy nejsou pouze učitelé. Podle Education at a Glance OECD indicators (2001) jsou učiteli pouze pracovníci, kteří přímo provádějí vyučování žáků a od ostatních pedagogických pracovníků je dělí tři koncepty:

1. Aktivita = učiteli jsou jen ti, kteří vykonávají přímou vyučovací činnost. Jestliže pracovník nevykonává přímou vyučovací činnost, nejedná se o učitele.
2. Profesionalita = Definice vylučuje nevyučující osoby pracující ve vzdělávacích zařízeních.
3. Vzdělávací program = Učitelem je pouze ten, kdo žáky vyučuje, ale ne ten, který pouze poskytuje určité služby týkající se vzdělávání.

1.1.3 Profese a učitelská profese

Zda-li je správné mluvit o učitelském povolání jako o profesi, není úplně jasné. I když učitelské povolání splňuje požadavky profese dle Průchovy (2017) definice, jiní autoři (Ornstein & Levine, 1989) se na definici a specifické znaky dívají ještě o něco složitěji.

Průcha (2002) profesi vysvětluje jako povolání spojené s určitou kvalifikací nebo odbornými dovednostmi, které je většinou vykonávané na základě zákonného oprávnění.

Aby bylo povolání považováno za profesi, musí se vyznačovat určitými charakteristikami (Ornstein & Levine, 1989). Těmito charakteristikami podle autorů jsou :

1. *Soubor znalostí a dovedností přesahující znalosti a dovednosti laika*
2. *Smysl pro službu veřejnosti a celoživotní angažovanost pro ni*
3. *Aplikace výzkumu a teorie v praxi*
4. *Dlouhá doba speciálního výcviku*
5. *Kontrola nad licenčními standardy anebo nad požadavky zahájení příslušného povolání*
6. *Autonomie v rozhodování o vybraných sférách vlastní pracovní činnosti*
7. *Přijetí zodpovědnosti za výkon činnosti*
8. *Oddanost práci a klientům*

9. *Používání administrativy k usnadnění práce*
10. *Existence samostatných sdružení (komor) příslušníků profese*
11. *Organizace poskytující akreditace pro profesionály*
12. *Etický kód pomáhající řešit sporné záležitosti při výkonu profese*
13. *Vysoká úroveň důvěry v jednotlivé pracovníky profese*
14. *Vysoká sociální prestiž*

Autoři dále uvádějí, že povolání učitele nesplňuje všechna tato kritéria, a tak se o něm nedá mluvit jako o profesi, ale pouze *semiprofesi*. Za nedostatky povolání lze podle Průchy (2017) považovat to, že mnozí lidé povolání vykonávají i bez příslušné licence – tedy neaprobovaní učitelé, že soubor profesních znalostí a dovedností pro výkon učitelského povolání není přesně vymezen a že laické osoby mohou mluvit o záležitostech vzdělávání, jako by to byli experti.

1.1.4 Prestiž a prestiž učitelského povolání

Prestiži v kontextu společnosti rozumíme jako váženosti nebo úctě, které se jedinec těší a ze strany druhých mu je prokazována. Prestiž není pouze kariérní, ale může se jednat i o individuální vlastnosti jedince, které jsou ve společnosti žádané (Šanderová, 2004).

Bavíme-li se o prestiži učitelského povolání, jedná se o hodnotu přisuzovanou společností této skupině pracovníků, která se charakterizuje škálami, které ji srovnávají s jinými profesními skupinami (Průcha, Walterová & Mareš, 2013).

Výzkumy škál prestiže povolání, které chtějí načrtnout hierarchii profesí na základě šetření, mají v sociologii dlouholetou tradici. Mezi nejznámější škály sledující prestiž patří ta vypracovaná Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM).

CVVM je výzkumné oddělení Sociologického ústavu Akademie věd ČR. Centrum se především zabývá veřejným míněním jako společenským jevem. CVVM zkoumá prestiž vybraných povolání mezi českou veřejností. Při každém šetření je respondentům předložen seznam dvaceti šesti profesí s instrukcí, že mají vybrat povolání, jehož si váží nejvíce a dát mu 99 bodů, hned poté vybrat povolání, kterého si váží nejméně a dát mu 1 bod, přičemž všechna zbývající povolání mají obodovat dvěma až devadesáti osmi body. Aktuální seznam

se opakuje od roku 2011, kdy byli do seznamu doplněny zdravotní sestra a stavební dělník a odebráni soustružník a opravář elektrospotřebičů (Tuček, 2019).

Poslední tisková zpráva zjišťující prestiž povolání byla vydána v červnu 2019. Prestiž učitele z pohledu veřejnosti respondenti uvádí v žebříčku na čtvrtém místě pro vysokoškolského učitele a na místě pátém pro učitele na základní škole. Pro zajímavost: před učitelskými povoláními se nachází pouze povolání ze zdravotní (lékař a zdravotní sestra) a vědecké (vědec) sféry. Z šetření se potvrzuje, že učitelské povolání je ve společnosti bráno jako vysoce prestižní. Do prvních příček ho řadili jak respondenti nejmladší věkové skupiny 15-24 let, tak i respondenti nejstarší skupiny 65+ let (Tuček, 2019).

V dalších kapitolách ale zjistíme, že ač je prestiž učitelského povolání ve společnosti brána jako vysoká, sami učitelé a studenti učitelství ji hodnotí mnohem negativněji a svému (budoucímu) povolání nevěří.

1.1.5 Student učitelství

Pojem je v Českých zemích o něco komplikovanější. V novějších publikacích se čtenář setká s termínem “student učitelství“ jen jako student magisterského oboru učitelství, či jako student navazujícího magisterského oboru učitelství.

Toto pojetí funguje zhruba od roku 1999, kdy Česká republika podepsala Boloňskou deklaraci spolu s dalšími evropskými státy. Hlavní změnou, která s deklarací přišla, bylo zavedení tzv. třístupňového studia (bakalářské, magisterské, doktorské). To očekávalo pozitivní vlivy na školství, jako vyšší prostupnost programů mezi jednotlivými školami, prodloužení času pro rozhodnutí o budoucím povolání pro studenty a zvýšení efektivity využití prostředků vynakládaných na terciární vzdělávání, což jde ruku v ruce se snížením počtu studentů, kteří studium ukončují předčasně. Od roku 2001 systém oficiálně vstoupil do praxe na vysokých školách v České republice a jeho úkolem bylo do roku 2010 implementovat všechny změny. Ovšem jeho snahy působily ještě dlouho poté (Bendl, Voňková & Zvírotsky, 2013).

Boloňský proces je považován za rozsáhlou reformu Evropského vysokoškolského vzdělávání směřující k vytvoření evropského vysokoškolského prostoru. Za hlavní cíle si

klade zvýšení dostupnosti, přitažlivosti a kvality vysokoškolského vzdělávání (Bendl, Voňková & Zvírotsky, 2013).

U starších publikací (Průcha, 2002) se můžeme ale setkat s pojmem “student učitelství“, který zahrnuje i bakalářské studenty oborů zaměřených na vzdělávání.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání zájmu studentů Pedagogických fakult magisterských i bakalářských oborů do povolání nastoupit, a proto i studenty bakalářských oborů se zaměřením na vzdělávání počítá mezi potencionální budoucí učitele, přestože před nástupem do profese musí dokončit navazující magisterské studium.

I v novějších pedagogických publikacích se mluví o studentech pedagogických oborů se zaměřením na vzdělání jako o budoucích učitelích (Dytrtová & Krhutová, 2009), a tak jsou znaky studentů těchto oborů společné pro obě (magisterskou i bakalářskou) skupiny.

Průcha (2002) mapuje, že existuje několik znaků, kterými se studenti pedagogických fakult vyznačují. V dalších kapitolách se práce zaměří na tyto znaky a na to, jak ovlivňují zájem učitelské povolání vykonávat.

1.2 Profesní a životní dráhy učitelů

Učitelské povolání je z časového hlediska a hlediska jednotlivých etap velmi dobře prozkoumáno, a tak se dají identifikovat jeho jednotlivé stádia a fáze. Tyto vývojové etapy a životní dráhy jsou typické pro každého učitele a i když existují odchylky, většina učitelů se drží popsaných etap (Průcha, 2002).

Průcha (2002) definuje pět vývojových etap profesních drah učitelů. Jako první z nich zmiňuje již volbu učitelské profese, tedy za etapu učitelského vývoje považuje i to, co výkonu povolání zákonitě předchází. Jako další popisuje profesní start učitele, jeho profesní adaptaci, dále stabilizaci a nakonec profesní vyhasínání. Pro tuto práci jsou nejdůležitější první dvě etapy.

1.2.1 Studenti učitelství a volba učitelské profese

Jak už bylo zmíněno, mezi důležité etapy učitelského vývoje patří i výběr onoho povolání. Kvalita každého povolání je určována tím, kdo si ho vybírá a věnuje se jeho příslušnému studiu (Průcha, 2002).

Učitelství a jiné pedagogicky zaměřené obory lze v České republice studovat na devíti pedagogických fakultách, dvou institutech, jednom ústavu veřejných vysokých škol a dvou soukromých vysokých školách (Kampomaturite.cz, n.d.).

Kromě přímo pedagogických fakult se ale pedagogické obory vyučují i na jiných fakultách, a to například filosofických, přírodovědeckých, nebo fakultách sportovních studií (Univerzita Karlova, 2021).

O pedagogických fakultách ve srovnání s ostatními platí, že vzdělávají nejvíce studentů. Mírné rozdíly lze pozorovat u Masarykovy Univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci, kde někdy více studentů nastupuje na filosofickou fakultu. Zájem o pedagogické fakulty je tak velký, že na nich studuje 11,4 % všech vysokoškolských studentů, kteří studují na veřejných vysokých školách. Nejvíce studentů v roce 2023 přijala Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (MŠMT, 2023).

Podle výroční zprávy za PedF UK za rok 2023 v akademickém roce 2023/24 bylo otevřeno 245 programů a jejich kombinací. Do bakalářských studijních programů se přihlásilo 5 674 studentů, 1 585 jich bylo přijato a 1 051 se ke studiu zapsalo. Do neděleného magisterského studijního programu se přihlásilo 744 studentů, přijato bylo 232 studentů a 187 z nich se zapsalo ke studiu. Fakulta v tomto roce nabízela studium 25 bakalářských studijních programů a jeden nenavazující magisterský program. Navíc v roce 2023 studovalo na PedF UK 5 521 studentů, z toho 3 160 v bakalářském studiu, 856 v neděleném magisterském studiu a 1 505 v navazujícím magisterském (Univerzita Karlova, 2023).

S velkým zájmem o studium pedagogických oborů ale kontrastuje (zdánlivě) vysoký podíl drop-outu začínajících učitelů a neuspokojující finanční ohodnocení. Není tedy úplně přesně zmapováno, jaký je skutečný zájem studentů o profesi (Průcha, 2017).

Situaci se snažil zmapovat Havlík (1995) svým empirickým šetřením, které je součástí projektu *Jaký bude učitel*. Pomocí dotazníku zadávaného při přijímacím řízení zjišťoval, jaké motivy a představy vedou uchazeče k volbě studia na pedagogické fakultě.

Vysoký zájem uchazečů o studium označil jako klamný, a to především proto, že velký počet respondentů se shodl, že pedagogická fakulta pro ně byla pojistkou pro případ, že nebudou přijati na svoji preferovanou fakultu. Tomuto faktu navíc nasvědčuje i skutečnost, že

k přijímacím zkouškám na pedagogickou fakultu se k roku 1995 dostavovalo pouze 60 % všech přihlášených studentů. Že pedagogická fakulta byla jejich první volbou, nejčastěji odpovídali studentky učitelství pro první stupeň. Ještě v roce 2017 se tyto údaje z Havlíkova (1995) šetření potvrzovaly (Lioliasová, 2017). Dnes se tyto údaje pomalu obracejí a je možné pozorovat vyšší počet studentů, jejichž první volbou byla právě pedagogická fakulta (Matoušek, 2022).

Havlík (1995) dále zmiňuje, že kolem 60 % uchazečů se pro studium rozhodlo až na poslední chvíli, načež reaguje popsáním skutečnosti, že čím dříve se uchazeč rozhodne pro studium na pedagogické fakultě, tím více je orientovaný na učitelství (Havlík, 1995). Jak již bylo zmíněno, pedagogické fakulty jsou dnes častěji první volbou studentů, i když to stále není pravidlem (Matoušek, 2022).

Šetření TALIS v roce 2018 potvrzuje, že učitelské povolání není vždy první volbou studentů pedagogických škol. Pouze kolem 70 % zkoumaných učitelů vyjádřilo souhlas s tvrzením, že učitelské povolání bylo jejich první volbou. U začínajících učitelů byl tento poměr ještě menší, a to 54%. To koresponduje s daty Kouckého a Zelenky (2023), kteří dokládají, že nejvíce učitelů je ve věkové kategorii do 35 let. Menší čísla v dalších/starších kategoriích ukazují na drop-out učitelů začátečníků. Data z TALIS (2018) dále informují, že učitelé s praxí nad 5 let se shodují, že povolání bylo jejich první volbou, až v 71 % případů (OECD, 2018).

Podle Průchy (2002) existuje několik znaků typického studenta vybírajícího si studium pro učitelskou profesi.

Zprvé se jedná o velký zájem o studium učitelských oborů a bakalářských oborů zaměřených na vzdělávání. Pedagogické fakulty mají každoročně několikanásobný počet uchazečů, než mohou přijmout, což se stále potvrzuje ve výročních zprávách Univerzity Karlovy.

Zadruhé si obory častěji vybírají lidé pocházející z rodin nižší střední třídy a z rodin, kde je alespoň jeden z rodičů učitelem (Havlík & Kořa, 2011).

Zatřetí se Průcha (2002) zmiňuje o orientaci na učitelské povolání, kterou označuje jako nepotěšující, protože pro mnoho studentů je studium na pedagogických fakultách až druhou

možností či náhradním řešením. Kolem 12% studentů pedagogických fakult je rozhodnuto, že učit nikdy nechce (Havlík, 1997).

Začtvrté Průcha (2002) upozorňuje na regionální rozdíly. Například na fakultách vzdálených od centra – Olomouc, České Budějovice, Plzeň – studenti vykazují zájem učit častěji než studenti pedagogických fakult v Praze a Brně, kde mohou absolventi najít více pracovních míst v mimoškolní sféře.

Důvodem, proč se tento fenomén děje v dnešní době, by dle dat Statistického úřadu (2023), mohla být skutečnost, že v Praze učitelé pobírají nejnižší plat ve srovnání s ostatními vysokoškolsky vzdělanými zaměstnanci. Poměr platu učitele k průměrné mzdě jiného vysokoškoláka je 63,8 % a 89 % k průměrnému platu zaměstnance bez vysoké školy, což je mnohem nižší hodnota než v jakémkoli jiném kraji.

Zapáté Průcha (2002) a Havlík & Kořa (2011) ukazují na vysokou feminizaci školství. Až tři čtvrtiny všech studujících na pedagogických fakultách jsou ženy. Podíl mužů během let podle autorů ale stoupá, a to především na pedagogických oborech zaměřených na vzdělávání na druhém a třetím stupni a navazujících magisterských oborech učitelství pro druhý a třetí stupeň. Obory zaměřené na učitelství středních škol studuje kolem 30 % všech mužů studujících na pedagogických fakultách.

K roku 2024 přichází Český statistický úřad s potvrzením, že ženy stále do zaměstnání nastupují i ho vykonávají, a tím pádem studují, častěji než muži. Až 78 % všech učitelů jsou ženy.

Studentovým výběrem pedagogické fakulty a jeho nastoupením ale také nezískáváme všechny informace o zájmu studentů vykonávat učitelské povolání. Z Havlíkova šetření (1995) totiž také vyplývá, že pouze 36 % studentů by znovu preferovalo studium na pedagogické fakultě, kdyby hypoteticky mohli znovu volit směr svého studia.

Tato statistika se postupem let změnila, což ukazuje na pozitivní vývoj. V roce 2018 šetření TALIS zjistilo, že pouze 27 % učitelů, jež do povolání nastoupili, přemýšlí o jiném povolání nebo si jsou jistí, že kdyby mohli zvolit jinou profesi, udělali by to. Navíc pouze 7 % učitelů lituje svého rozhodnutí. Spokojenost s profesí je spojena především v učiteli začátečníky (OECD, 2018). I když statistika mluví o učitelích a ne studentech učitelství, z dat víme, že

čtyři pětiny absolventů učitelských oborů do učitelského povolání nastupují, a ti samí učitelé dle šetření TALIS (OECD, 2018) vyjadřují ve čtyřech pětinách spokojenost se svým výběrem povolání.

Havlíkův (1995) výzkum neodpovídá na otázku, zda je zájem studentů o učitelské povolání velký, ale konstatuje, že mužští studenti častěji preferují nepedagogické profese a že největší zájem o povolání vykazují studenti učitelství pro první stupeň a studenti z učitelských rodin.

Tvrzení o větším počtu studentů učitelství prvního stupně a studentů z učitelských rodin, kteří chtějí vykonávat učitelské povolání, potvrzuje Havlík i později, v roce 2011, společně s Kořou (Havlík & Kořa, 2011).

Na další charakteristiky studentů učitelství mají jiní autoři jiné názory, z nichž některé jsou pozitivní a některé jdou v souladu s názorem, že většina studentů učitelství a oborů zaměřených na vzdělávání není do povolání zapálena.

Podle Lowycka & Pieterse (1992) z analýz v Evropě a USA vyplývá, že na pedagogických fakultách studuje menší procento talentovaných lidí než na jiných fakultách, což vede autory k přesvědčení, že talentovaní lidé si nevybírají studium učitelství, ani následný nástup do povolání učitele.

O stejném fenoménu informuje v roce 2022 MŠMT ve svém šetření ve spolupráci se společností SCIO, které odhalilo, že mezi uchazeči je pouze bezmála šest tisíc, což je jen 6 %, talentovaných žáků, kteří by byli ochotni uvažovat o učitelské profesi, ale na pedagogickou fakultu si přihlášku přesto nepodávají. Jako nejčastější důvody uváděli, že studium nevnímají jako výzvu nebo že pedagogické fakultě nevěří, že by je naučila pracovat s dětmi. Zhruba 70 % budoucích vysokoškoláků potvrdilo, že přihlášku ke studiu učitelství a pedagogických oborů si nepodali proto, že vnímají povolání jako velmi stresující (Drbohlav & Hubatková, 2022).

1.2.2 Příprava na profesi a začínající učitel (profesní start)

Budoucí učitel za dobu svého studia musí získat celý soubor dovedností, vědomostí a schopností, aby mohl učitelské povolání (spokojeně) vykonávat. První rok učitelovy práce ve škole se považuje za rozhodující období pro utváření těchto dovedností. Je to také čas adaptace na podmínky a všechny požadavky, které jsou po nových učitelích vyžadovány.

Přesto ale učitelé i u nás v úplných začátcích narazí na šok z reality, tedy určitý náraz, který ilustruje Alanovy (1989) rozpory. V období tohoto nárazu je student postaven před realitu, že není náležitě připraven na všechny aspekty povolání.

Je zmapováno několik prvků přispívajících k šoku z reality:

- 1) Nepříznivé nástupní podmínky – učitelé jsou nespokojeni s materiálním vybavením školy, nedostatečnou pomocí ze strany vedení a s nadměrnými úvazky (Píšová, 1999).
- 2) Nevhodné klima školy – zde Průcha (2002) popisuje klima, sdílenou hodnotovou orientaci v učitelském sboru, postoj ředitele školy atp.
- 3) Práce s neprospívajícími žáky – Dle Bendla (2011) jsou právě kázeň, práce s neprospívajícími žáky a snaha udržet jejich pozornost ty největší obtíže pro nejen začínající učitelé, ale i pro učitele experty.

Alan (1989) profesní start definuje jako období plné úskalí a jako experiment. Mezi hlavní druhy rozporů řadí tři základní, které považuje za charakteristické pro profesní start: Rozpor mezi znalostmi a zkušenostmi pracovníka, rozpor mezi osobními aspiracemi pracovníka a zájmy organizace, rozpor mezi aktuálním postavením pracovníka a hodnocením perspektivy, která se před ním otevírá.

Tyto rozpory nás přivádějí k otázce, zda je obsah přípravy studentů učitelského povolání a studentů oborů zaměřených na vzdělávání dostatečný a jak moc se začínající učitelé cítí připraveni povolání vykonávat.

Požadavky na člověka nastupujícího do učitelského povolání jsou velké a nejedná se pouze o znalosti oboru. Kalhous a Horák (1996) definují takzvané *učitelské desatero*, tedy soubor vlastností, kterých si učitelé nejvíc váží a považují je za nejpotřebnější ve svém působení ve škole.

Daný soubor obsahuje dovednosti jako: komunikace s žáky a jejich adekvátní hodnocení, znalost metodiky, pohotové rozhodování, schopnost zvolit ve výuce adekvátní metody, chápání významu spolupráce rodiny a školy atd (Kalhous & Horák, 1996).

Dyrtová a Krhutová (2009) dále mezi osobnostní charakteristiky učitele řadí morální bezúhonnost, odolnost vůči zátěži, emocionální inteligenci a schopnost sebepoznání. Člověk

pracující jako učitel je podle nich typický zvýšenou sociální komunikativností, sociální citlivostí a citovou stabilitou.

Přesto se ale o kognitivní složce studia nedá mluvit jako o nedůležité. Dytrtová a Krhutová (2009) dokonce zmiňují, že i vědomosti, které zdánlivě nevychází ze školní praxe, jsou nedílnou součástí formování osobnosti učitele a jsou faktorem ovlivňování jeho schopností. Své tvrzení dokazují faktem, že studenti kombinovaného studia mají za sebou často mnoholetou praxi v učitelství a jedná se tak o samouky, které je těžké formovat. Za úspěch ale podle autorek dá považovat, když se student pro něco nadchne a rozhodne se to implementovat ve své praxi, což ho dále rozvíjí, a tak ani student s praxí v učitelství nezůstává netknutý vědomostmi a dovednostmi, které mu jsou studiem předávány.

MŠMT v říjnu 2023 na Národní konferenci v Praze představilo Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství, který vznikl jako výsledek spolupráce MŠMT a fakultami připravující učitele. Dokument popisuje kvality a kompetence, jimiž by měl disponovat každý absolvent programu vedoucího ke kvalifikaci učitele (MŠMT, 2023).

Program popisuje šest základních kompetenčních oblastí, které společně vyjadřují osmnáct konkrétních profesních kompetencí:

Mezi základní oblasti patří *Vyučované obory a jejich zprostředkování žákům*, která zdůrazňuje kompetence zaměřené na oborové a didaktické znalosti, jejich praktické využití a vlastní rozvoj v daných oblastech.

Další oblastí, jejíž činností učitel stráví podstatnou část své kariéry, je *Plánování, vedení a reflexe výuky*, která popisuje především praktické dovednosti v záležitostech plánování a samotného vedení výuky, jako nastavování správných cílů, poznávání potřeb žáků a upravování výuky na jejich základu, rozvoj zvědavosti a motivace u žáků a dosahování stanovených cílů. Oblast zároveň ale také klade velký důraz na reflexi toho, co učitel stanovuje. Jedná se tak tedy i o reflexi prokazatelně efektivní vedení výuky, reakce na potřeby žáků a průběžné zjišťování míry jejich porozumění a v neposlední řadě reflexe celé výuky komplexně s ohledem na stanovené cíle. Tato oblast je pro připravenost učitele kritická a svou důležitostí pro učitele znamená velkou míru zodpovědnosti a pozoru (MŠMT,

2023). Stále se měnící potřeby žáků, na které musí učitel reagovat, mohou být jednou z důvodů pracovní zátěže a následného vyhoření.

V literatuře zaměřené na pedagogiku a celkově vzdělávání se často zdůrazňuje role prostředí na edukaci, a to už od nepaměti. Není tomu proto jinak ani v další kompetenční oblasti *Prostředí pro učení*, která informuje o důležitosti bezpečného prostředí, které nejen umožňuje učení, ale podporuje spolupráci žáků a poskytuje jim správně uspořádaný fyzický prostor, ale i digitální prostředí. Tato oblast je velmi relevantní i dnes, a to hlavně z důvodu její zmínky o digitálním prostředí, které se stává nedílnou součástí (nejen školního) života žáků a studentů (MŠMT, 2023).

Další oblastí, která zdůrazňuje reflexi a její přínosy, je *Zpětná vazba a hodnocení*, jejíž náplní není pouze prokazatelná efektivita výuky samotné, ale i efektivita zpětné vazby žákovi. Informace, která se k žákovi o jeho práci dostane, musí být hodnocena na základě předem stanovených kritérií a měla by vést k sebereflexi samotných žáků. Tato informace ale není určena jen pro žáka od jeho učitele, ale funguje i naopak, a jedná se tak o vzájemnou interakci, proto by i učitel měl zpětnou vazbu přijímat a vést studenty k jejímu poskytování (MŠMT, 2023).

Profesní spolupráce je předposledním bodem tohoto kompetenčního rámce a již dle názvu informuje, že učitel by měl schopen nejen spolupracovat s kolegy ve prospěch žáků, ale i spolupracovat s rodiči a širší komunitou školy a informovat je o záležitostech žáků ve škole, což má za cíl budování partnerských vztahů, které povedou k podpoře rozvoje žáků (MŠMT, 2023). V praktické části této bakalářské práce se odhalí, že tato oblast je podle studentů nejvíce relevantní a důležitou pro učitele prvního stupně, a pro tyto učitele zvládnutí úkolů této oblasti představuje i největší strach ohledně vlastního budoucího povolání.

Poslední oblastí, kterou rámec zmiňuje je *Profesní sebepojetí, rozvoj, etika a duševní zdraví*, která předpokládá, že učitel je schopen systematicky pracovat a utváření vlastního pojetí sebe v roli učitele a odpovědná práce s žáky, která má vést k žákově pochopení demokratických hodnot. Zdůrazňuje i etickou stránku povolání, a to především v práci s využíváním informací, technologií a předáváním hodnot (MŠMT, 2023). Duševní zdraví je jedním z témat profesní zátěže učitelů, jemuž tato práce také věnuje kapitolu.

Z výčtu lze vidět, že požadavky, které by měl (dobrý) učitel splňovat, přesahují oblast pouhé kognice, a tak se nabízí otázka, zda je student učitelství schopen se během studia naučit všechno potřebné tak, aby mohl do povolání nastoupit a bez větších potíží ho vykonávat.

Právě i velké množství požadavků pro začínající učitele je zdrojem prvotního šoku z reality. Nástup mladého člověka do povolání, na které se studiem připravoval, se odehrává v každé profesi. Toto období je významnou etapou nejen profesní dráhy jedince, ale i jeho celé životní dráhy (Průcha, 2017).

K pochopení situace této etapy uskutečnil Šimoník (1994) šetření, které provedl u učitelů druhého stupně základní školy. Snažil se prostřednictvím dotazníků a rozhovorů zjistit, co začínající učitele nejvíce zklamalo při nástupu do školy a jaké činnosti hodnotili jako nejobtížnější. Na prvních pěti příčkách se umístily problémy jako práce s neprospívajícími žáky, udržení kázně při vyučování, udržení pozornosti žáků, diagnostika osobnosti žáka a motivace žáků.

Z poznatků Bendla (2011) víme, že například kázeňské problémy nejsou stresorem pouze pro učitele v úplném začátku jeho kariéry, ale také pro učitele experty. Podobně by se dalo mluvit i o dalších prvcích povolání, které se sice s časem stávají pro učitele srozumitelnějšími, ale stále mu přinášejí pracovní zátěž.

Všeobecně se dá říct, že učitelská profese nepatří ke snadným. Většina veřejnosti připouští, že se jedná o mimořádně psychicky namáhavé povolání, jehož ohodnocení často neodpovídá úsilí, které je pro něj a v něm vykonáváno. Pro úspěšný výkon povolání a hladký vstup do něj je navíc požadováno velké množství znalostí, dovedností a schopností. Jelikož je laťka vysoko a (začínající) učitel cítí tlak toho, co vše je od něj očekáváno, na začátku profese se objevuje šok z reality, který často přetrvává ve formě velké profesní zátěže učitelů. V tomto pojetí se shodují Průcha (2002), Dyrťová & Krhutová (2009) a svými poznatky mu přispívá i Bendl (2011).

Koneckonců je třeba zmínit ale i fakt, že situace u nás a v zahraničních školách je srovnatelná, a proto nelze o české situaci mluvit jako o výjimečné (Kohoutek, Lounek & Sekerák, 2023).

1.3 Zájem o učitelské povolání

Motivace pro výběr učitelského povolání jsou dobře zmapovány. S rostoucím zájmem o studium učitelských a pedagogických oborů roste i zájem o poznání pravých faktorů, které člověka ovlivňují, když se pro dané povolání rozhoduje.

Motivy, které studenty pedagogických fakult vedou k volbě povolání učitele se nejčastěji rozdělují do tří skupin.

Zprvce to jsou vnitřní motivy, tedy vnitřní motivace studenta učitelské povolání jednou vykonávat. Může se jednat o zájem vykonávat činnost učitele, nebo zájem o studovaný předmět, či vyjádření vlastní kreativity skrze předmět. V literatuře se uvádí, že tyto motivy mají na výběr dráhy učitele největší vliv. Tyto motivy se někdy označují za profesní (Fakkens-Bruinsma, 2014).

Zadruhé se zmiňují motivy altruistické, tedy takové, při kterých student vnímá učitelství jako poslání, jako hodnotnou a záslužnou činnost, skrze kterou může pomoci společnosti, nebo jedincům – žákům. Názory na učitelské povolání se v kombinaci s těmito motivy ukazují jako velmi pozitivní. Často se objevuje názor, že učitelské povolání je jakési poslání, a tak učit nemůže jen tak někdo, ale spíše lidé s velkým vztahem k učitelství a budoucím generacím (Fakkens-Bruinsma, 2014).

Zatřetí můžeme mluvit o vnějších motivech, které ale mají na rozhodnutí stát se učitelem ten nejmenší vliv. Není tak tomu náhodou, v učitelské profesi totiž stále nevidíme tolik fyzických odměn, které by člověk za svou práci získával. Nejčastějším vnějším motivem ve výběru neučitelského zaměstnání je platové ohodnocení, které ale u učitelství stále není zrovna uspokojivé. Další faktory, které ve spojitosti s učitelstvím slyšíme mnohem častěji, je pracovní doba, stálost a potřebnost povolání. Tyto motivy můžeme označit i za materiální (Fakkens-Bruinsma, 2014).

König & Rothland (2012) jako hlavní faktory popisují ty intrinsické, a to především ty, které se týkají osobních a společenských orientací jedince. Autoři tvrdí, že ve zkoumání motivací pro výkon učitelského povolání, není potřeba jen zkoumat proč někdo chce a nechce učit, ale i faktory ovlivňující tento zájem, jako například pohlaví, pedagogická zkušenost, věk, akademický úspěch, atp.

1.4 Pracovní zátěž

O učitelském povolání z hlediska pracovní zátěže mluví Průcha (2002) jako o mimořádně psychicky namáhavém a nepřispívajícím příznivě na zdravotní stav pedagoga. Navíc zmiňuje, že ač se pedagogický výzkum zajímá různými tématy profese, často opomíjí právě profesní spokojenost a zdraví učitele.

Stresory povolání jsou detailněji popsány v publikacích psychologických a lékařských než pedagogických. Podle Průchy (2002) existuje více publikací o zdravotním stavu učitelů z dob předválečných, válečných a nakonec předpřevratových. Bohužel, zdravotní stav se ale ani po převratu nezlepšoval, a tak se ukazuje, že ač stres z jiných než kariérních zdrojů na učitele působí, není to jen on, který musí pominout, aby se o povolání učitele dalo mluvit jako o příznivě působícím na zdravotní stav.

Zdravotní stav je ale přitom velmi důležitým faktorem pro život každého člověka, a to nejen pro ten osobní, ale i kariérní. Tento stav je ovlivňován životním stylem, a to až z 60 % (Kebza, 2005).

Papršteinová (2011) o zdravotním stavu učitelů mluví jako průměrném. Učitelé se podle autorčina šetření cítí poměrně dobře, ale spousta z nich trpí chronickými obtížemi. Se zažíváním chronických potíží souhlasila více než jedna třetina dotázaných, ale počet skutečně diagnostikovaných onemocnění byl nižší, což ukazuje spíše na problém psychického rázu než na fyzickou zátěž. Psychické problémy ale autorka nepotvrzuje ani nevyvrací, a to kvůli nízké návratnosti respondentů na tuto otázku. Celkově předpokládá, že učitelé stále cítí určitý ostych, když mluví o vlastním psychickém stavu.

Průcha (2002) učitelský stres definuje jako faktor, který není pouze psychofyzilogická reakce organismu, ale je ovlivněn výskytem dalších projevů a příčin skutečné zátěže učitele. Zdroje zátěže jako takové podle něj můžou spočívat v komunikaci s dalšími učitelským sborem, s rodiči žáků, nebo se školskými úřady. Repertoár zdrojů, z nichž vycházejí stresující jevy, popisuje jako dobře zmapovaný.

Na zdroje stresu se zaměřuje i Paulík, a to především v šetřeních pracovní zátěže na různých druhích škol (Paulík, 1998). Stresující jevy porovnával mezi učiteli základních a středních škol. Celkově se jevy potvrzují s jevy, které popisuje Průcha (2002), Průcha (2017) a Bendl

(2011). Zmiňuje nízké společenské hodnocení, které je podle něj pro učitele nejvíc obtěžující, a to pro základoškolské i středoškolské. I platové podmínky se drží na prvních příčkách, spolu s nutností dodržování administrativních nařízení, která neberou v úvahu názory učitelů a nedostatkem volného času pro relaxaci.

Volný čas v učitelské profesi je jedním z nejvíce projednávaných témat. Zatímco ve společnosti panuje názor, že učitelé mají spoustu volna, a to nejen díky prázdninám, ale i krátkou pracovní dobou, spousta učitelů se ve svém povolání setká s únavou, či dokonce vyhořením.

Vašutová (2004) zmiňuje, že učitelé jsou každodenně posuzováni a monitorováni a bývají terčem kritiky, což posiluje vnímání problémů profese jako trvalou bariéru.

1.5 Drop-out učitelů

Ne náhodou jsou nejohroženější profesní skupinou v souvislosti s drop-outem učitelé-novicové (Hanušová & Píšová, 2016). Ačkoliv se stres v učitelském povolání zvyšuje s délkou praxe, největší míra drop-outu je pozorovatelná právě u začátečníků, což pravděpodobně souvisí s prvotním šokem z reality.

Prvotní šok z reality a s ním i vysoká míra drop-outu jsou vyvolány několika determinanty. Hanušová a Píšová (2016) mezi hlavní determinanty řadí velký počet žáků ve třídách, nedobré vztahy mezi učitelem a žáky, kázeňské problémy, nedostatečnou motivaci žáků, velmi obsáhlé socioekonomicky slabé či etnicky menšinové populace žáků ve škole, klima školy a další. Autorky zmiňují i nedostatek spolupráce ze strany rodičů. Tento nedostatek popsali na amerických školách i Allensworth, Ponisciak, a Mazzeo (2009), a to především u učitelů nižších stupňů vzdělávání.

Průcha (2002) popisuje, že tento prvotní stres v povolání může eskalovat až k syndromu vyhoření, který se v zahraniční literatuře označuje jako burn-out. Tento termín přesně vystihuje jeho podstatu: kompletní vyčerpání po fyzické, mentální i emocionální stránce (Křivohlavý, 1998). Syndrom vyhoření se typicky objevuje u profesí s vysokou psychickou i fyzickou zátěží, přičemž klíčovou roli hraje častý kontakt s lidmi spojený s citovou vazbou (Švingalová, 2006). Tento faktor je pro učitelské povolání typický, a proto se učitelé stávají

zvláště ohroženou skupinou, především v základních a středních školách (Křivohlavý, 1998).

Drop-out učitelů je definován jako jejich odchod z profese nebo přechod na jinou školu (Píšová & Hanušová, 2016). Tento fenomén způsobuje nedostatek kvalifikovaných učitelů a představuje závažný problém pro vzdělávací systém. Kostecká a Valášková Vincejová (2023) popisují, že aby došlo ke zlepšení kvality vzdělávání, učitelská základna musí být vybudována stabilně a dostatečně robustně. Budování této základny ale představuje velké úskalí, a to právě z důvodu nedostatku kvalifikovaných učitelů. Příčinou tohoto nedostatku je podle autorek právě drop-out.

Drop-outu se ve světové literatuře oproti minulosti nyní věnuje více pozornosti. Z nejnovějších zdrojů je tento problém známý jako globální hrozba s nejednoduše identifikovatelnou příčinou (Kostecká & Valášková Vincejová, 2023). Dochází tedy ke globálním snahám o udržení učitelů v profesi za vidinou zlepšení celkové kvality vzdělávání, které by pro politiku znamenalo i nižší finanční náklady za zajištění náhrad za předčasně odcházející učitele (Synar & Maiden, 2012).

Nepříznivou informací pro české školství ale bohužel zůstává, že ač situace v něm není o nic lepší než ve světě, její problematice se v české literatuře nepřikládá taková váha, ani se jí nevěnuje příslušná pozornost (Hanušová & Píšová, 2016). Tento názor o sedm let později potvrdily i Kostecká a Valášková Vincejová (2023), což ukazuje na nepříliš se zlepšující situaci. Všechny autorky navíc o literatuře na příslušné téma mluví jako o nesystematické, až příliš zaměřené pouze na dílčí aspekty problémů, sporadické a založené na nekonzistentních vzorcích.

Kvalita vzdělávání je klíčově ovlivněna právě učiteli (Hanušová & Píšová, 2016). Průcha (2002) dále poukazuje na důležitost kvalitního učitele ve vzdělávání. Ten nejen, že ovlivňuje žákovy výsledky, ale potažmo i kvalitu celého vzdělávacího systému. Nejen z těchto důvodů je drop-out tématem, které neodmyslitelně patří k tématu nedostatku (kvalifikovaných) učitelů a zájmu mladých absolventů a studentů učitelské povolání jednou vykonávat.

Hattie (2009) dokonce učitele popisuje jako nejdůležitějšího činitele ovlivňující dosaženou úroveň vzdělání žáka. Jak již bylo zmíněno, požadavky na učitele jsou vysoké, a to nejen z

hlediska repertoáru činností učitele, ale i z pohledu velké zodpovědnosti, kterou učitel cítí, zvláště pokud ví o důležitosti své role na vzdělání žáků. Podle Lounka, Kohoutka a Sekeráka (2023) je odchod z povolání u začínajících učitelů podmíněn především nedostatečným platovým ohodnocením, ale též společenskými faktory jako (zdánlivě) nízkou prestiží povolání, nízkou atraktivitou studia a odlišnými představami o realitě učitelské profese.

Tento odchod z profese je nejčastější u začínajících učitelů, ač je tato etapa učitelské profese nejkratší a trvá zpravidla první 2-3 roky (Průcha, 2002). Navíc relevantní data o drop-outu v České republice nejsou dostatečně systematizována. ČŠI nenabízí přesná čísla o odchodu učitelů, přičemž většina šetření se zaměřuje spíše na počet nových učitelů než na ty, kteří profesi opouštějí. Často není jasné, zda učitelé skutečně mění povolání, nebo jen přestupují na jinou školu (Hanušová & Pišová, 2016).

Dalším významným faktorem je i sociální prostředí škol. Výzkumy ukazují, že školy s vyšším podílem žáků z menšinových a nízkopříjmových rodin čelí vyšší míře drop-outu učitelů. Důvodem může být zvýšená míra rizikového chování žáků nebo nevyhovující pracovní podmínky v těchto školách (Smith & Ingersoll, 2004). Američtí autoři navíc uvádějí, že míra drop-outu je podmíněna i vystudovaným oborem. Učitelé matematiky a přírodních věd mají dvakrát větší pravděpodobnost, že své povolání opustí (Borman & Dowling, 2017). MŠMT (2015) se podobně zaměřilo na učitele angličtiny, kteří dlouhodobě patřili mezi nejvíce nedostatkové.

MŠMT v roce 2019 dále zjišťovalo stav učitelů v regionálním školství a s ním i počty učitelů jednotlivých předmětů. Učitelé angličtiny, jimiž se tato práce také zabývá, v něm nedopadli tak špatně, jako by se mohlo zdát. Průměrný věk učitelů angličtiny na druhém stupni základní školy byl ve všech krajích kolem 42-44 let, s nejvyšším průměrným věkem v Praze, na Vysočině a v Moravskoslezském kraji a s nejnižším průměrným věkem v Ústeckém a Jihomoravském kraji.

Co se týče kvalifikovanosti učitelů, její míra se v krajích lišila, a to v rozmezí od 62 % v Ústeckém kraji, do 83 % v Jihočeském kraji. Počet učitelů angličtiny se celkem pohyboval okolo 8000, sečetli bychom učitele všech krajů, a nebyl tedy o nic nižší než počet učitelů ostatních předmětů. To ukazuje na vyšší počet kvalifikovaných angličtinářů, než jaký bylo možné pozorovat v minulosti (MŠMT, 2019). I když číslo není nijak nízké, skupina učitelů

angličtiny a ostatních jazyků je podle Kouckého a Zelenky (2023) zejména náchylná k drop-outu, tedy podíl vystudovaných angličtinářů, kteří nepracují ve vystudovaném oboru, se pohybuje mezi 38 % až 50 %. K porovnání, nevyšší soulad mezi absolventy oborů a jejich vykonávaným povoláním vnímáme u absolventů společenských, ekonomických, zdravotnických a právních oborů, u nichž se číslo pracujících mimo vystudovaný obor pohybuje kolem méně než jedné pětiny (Koucký & Zelenka, 2023).

Koucký a Zelenka (2023) zmiňují, že zhruba čtvrtina absolventů pedagogických oborů pracuje mimo svůj vystudovaný obor. Dále je tento poměr nižší u žen, kde dosahuje necelých 20 %, a až dvojnásobný u mužů, kde se blíží 40 %. Ač se číslo mužských absolventů pracujících mimo obor může zdát vysoké, nezpůsobuje ve statistikách žádné dramatické údaje, a to především kvůli už tak nízkému počtu absolventů mužů.

Mezi mladými absolventy je navíc mnohem vyšší číslo těch, kteří nepracují vůbec – to jsou, podle Kouckého a Zelenky (2023), ženy, které jsou na mateřské dovolené, či muže na rodičovské dovolené. Ve věkové skupině 35 až 44 let už je počet ženských absolventek nepracujících vůbec stejný jako počet absolventek pracujících v jiných oborech.

Tato data by mohla potvrzovat tvrzení Hanušové a Píšové (2016), že největší počet učitelů odchází z povolání jako učitelé novicové, ale zároveň ukazují, že tito učitelé často odcházejí v této době na rodičovskou dovolenou. Bohužel, vysoké počty absolventů pracujících mimo obor ve věkové skupině 35 až 44 let nasvědčují faktu, že se příliš učitelů, kteří v začátcích svého působení učitelskou profesí opustí, do zaměstnání nevrací, a to nejen z důvodu ekonomické neaktivity.

Studenti s výbornými studijními výsledky navíc často volí jiná povolání, což dále přispívá k nedostatku učitelů (OECD, 2005). Tedy ani drop-out, stejně jako zájem o studium učitelství a pedagogických oborů, není ovlivněn nejvíce nedostatečným platovým ohodnocením, jako se může zdát, ale skrytějšími determinanty, které vyplují na povrch až při pečlivějším šetření problematiky.

1.6 Učitel a pracovní trh

Motivace, proč si studenti pedagogických oborů vybírají učitelské povolání, již byly zmíněny. Jsou dobře zmapované a v literaturách se často opakují.

Ač se česká situace s absolventy pracujícími mimo obor nevymyká té světové, i tak je důležité zmínit, proč si vystudovaní učitelé nevybírají učitelské povolání nebo z něj tak brzy odcházejí a nevracejí se.

Koucký a Zelenka (2023) jako primární důvod mladých lidí opouštějících povolání učitele uvádějí rodičovské dovolené. Vysoký počet těchto lidí, kteří se do zaměstnání po rodičovské dovolené nevrátí, ale ukazuje, že daný absolvent možná nikdy neměl motivaci s zaměstnáním setrvat a možná do něj nechtěl ani příliš nastoupit.

Koucký a Zelenka (2023) například zjišťují, že absolventi prezenční formy studia pracují na učitelských pozicích znatelně častěji než absolventi kombinované formy studia, což by mohlo souviset s Havlíkovým (1995) šetřením, které potvrzuje, že čím dříve se člověk rozhodne pro studium učitelství, tím pravděpodobnější je, že do učitelského povolání nastoupí. Tato spojitost není podložena literaturou, ale z dat víme, že kombinovanou formu studia si vybírají spíše studenti, jež předtím studovali jiný obor nebo v jiném oboru již pracovali.

Faktem ale i nadále zůstává, že absolventi pedagogických fakult vykonávají učitelské povolání častěji než absolventi jiných fakult připravujících učitele (Koucký & Zelenka, 2023).

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v roce 2022 spolu s Centrem pro studium vysokého školství (CSVŠ) realizovala projekt *Studenti vysokých škol a jejich motivace stát se učitelem*. V šetření odpovídalo zhruba 2000 studentů magisterských a navazujících magisterských oborů. Cílem bylo zjistit, co studenti vnímají jako pozitiva nástupu do profese učitele a co naopak jako negativa (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023).

Pozitiva byla dále rozdělena do tří skupin – zaprvé *obecná pozitiva*, která charakterizují obecné atributy učitelské profese, jako stabilitu, prestiž, spolehlivost. Zadruhé *obsah*, tedy faktory spojené s obsahem učitelské práce a činnosti – rozmanitost, osobní rozvoj, věnování se oboru a sladění profesního a osobního života. Zatřetí to byl *smysl*, který popisuje faktory, které se vážou na společenskou potřebnost, užitečnost či smysl učitelské profese. Toto rozdělení je podobné i velmi dobře známému rozdělení motivů na vnější, vnitřní a altruistické (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023).

Negativní motivy dále šetření rozděluje do čtyř skupin – *Náročnost profese*, která zahrnuje nedostatečnou připravenost absolventa, riziko vyhoření a obtížný vstup do profese, *Sociální negativa*, tedy postoje související s nechtí, averzí či jiným negativním postojem ke komunikaci s rodiči, práci z žáky či práci v kolektivu a jako poslední *Obecná negativa*, tedy absence kariérního a platového růstu, nízké platy a nízká prestiž (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023).

Studie odhalila, a tak i potvrdila, tvrzení o vnějších, vnitřních a altruistických motivech, že studenti neocenují plat a prestiž (vnější faktory), se kterými je profese spojena, ale oceňují naopak obsah vykonávání učitelské profese a její smysl (kombinace vnitřních a altruistických faktorů). Zároveň potvrdila, že představy studentů o vykonávání učitelského povolání, zejména z hlediska platu a prestiže, jsou často negativnější, než jaká data nám poskytuje realita. Například realistický odhad o učitelských platech měla pouze necelá čtvrtina všech dotázaných studentů. Dále studenti učitelství jako největší negativum vnímají náročnost učitelské profese, její zodpovědnost a komunikaci s ní spojenou (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023).

Pro tuto práci jsou ale bezpochyby nejdůležitější data, která zkoumají chuť zkoumaných studentů vykonávat učitelské povolání. Tato data navíc potvrzují tvrzení Havlíka z roku 1995, který studenty připravující se na učitelství prvního stupně označil za motivovanější k výkonu učitelského povolání (48 % studentů) než studenty učitelských programů pro druhý a třetí stupeň (41 % studentů). Je ale nutno zmínit, že podíly těchto skupin se přiblížily hlavně v letech 2009-2022, kdy vzrostla tendence studentů pedagogických fakult plánovat celoživotní uplatnění v učitelské profesi (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023) & (Havlík, 1995).

Studie navíc přináší velmi důležitou informaci o platovém hodnocení a jak velkým faktorem je pro studenty rozhodující se o svém budoucím povolání. Až devět desetin všech studentů pedagogických fakult je totiž ochotno do učitelského povolání nastoupit při reálném, nebo dokonce nižším, nástupním platu (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023).

1.7 Učitel v dnešní společnosti

Jak už bylo shrnuto v předešlých kapitolách, učitel je vnímán jako velmi důležitá součást vzdělávacího procesu, řadí se mezi prestižní povolání, ač tuto skutečnost často studenti učitelských a pedagogických oborů nevnímají, jeho činnost je obširná a jeho povolání často vyčerpávající.

Důležitým faktorem ovlivňujícím tento postoj studentů učitelských a pedagogických oborů k jejich budoucímu povolání je prestiž. Průcha (2017) zmiňuje, že zdánlivě nízká prestiž může být i důvodem, proč (nejen) začínající učitelé povolání často opouštějí nebo mění. Havlík (2000) jako hlavní důvody nízkého vnímání prestiže učitelů samotnými učiteli řadí zdánlivě snazší studium a s ním i názory o nízké úrovni a náročnosti pedagogických fakult, vysoký stupeň feminizace učitelského kolektivu, osobní zkušenost s učiteli a kontaktem s nimi a absenci objektivních kritérií pro posuzování efektivity práce učitelů.

Právě objektivní kritéria pro posouzení efektivity učitelské profese jsou klíčovým bodem pro spoustu (budoucích) učitelů a důvodem, proč studenti učitelství často slýchají větu „Kdo neumí, učí“.

1.7.1 Feminizace školství

Co se týče vysokého stupně feminizace školství, podle MŠMT (2013) tvořily k roku 2013 ženy zhruba 78 % celé učitelské populace. Tento podíl se ale měnil se stupněm škol, a to tak, že čím je vyšší stupeň školství, tím menší část zaměstnaných tvoří ženy. Jediný menší rozdíl jde v tomto rovnoměrném ubývání žen sledovat na středních a vyšších odborných školách, kde jsou ženy početněji zastoupeny právě u vyšších odborných škol. Mezi mateřskými školami a vysokými školami se poměry žen a mužů liší opravdu drasticky, a to ve zhruba 99 % žen na mateřských a 35 % žen na vysokých školách. Tato data v roce 2024 potvrdil Český statistický úřad.

Důvodem vysokého počtu žen ve školství může být mimo jiné i platové ohodnocení. Muži si často hledají zaměstnání, která jim poskytnou více prostředků, a tak učitelství nebývá jejich první volbou. Ženy naopak k učitelskému povolání tíhnou nejen z důvodu více volného času, ale i z důvodu rozvrhu kompatibilního s jejich rodinným životem (Pavlík & Smětáčková, 2006). Vnímání učitelského povolání jako stereotypně ženského navíc také za

následek láká více žen, jelikož muži ho často neberou jako povolání určené pro ně (Fárová, 2020).

Ostych mužů z nástupu do typicky ženských profesí můžeme sledovat i historicky. Muži, kteří do typicky ženských pozic nastupovali, často čelili výsměchu ze strany žen i mužů, a ztratili tak společenský status a moc (Alvesson & Billing, 2009).

Dnešní data jsou o něco jiná, i když bezpochyby také historicky podmíněna. Nutno zmínit, že ač muži do učitelského povolání nenastupují tak často, ti, kteří již učiteli jsou, hodnotí učitelskou profesi mnohem optimističtěji než jejich kolegyně. Například názor, že učitelská profese je ve společnosti ceněná, zastává 24 % mužů a pouze 13 % žen. Zůstává tak otázkou, zda je učitelské povolání natolik ženskou záležitostí, že do něj muži ani nenastupují, nebo zda tento faktor pro muže při jejich výběru neznamena tolik.

V dnešní době existuje několik projektů, které se snaží vyrovnávat rozdíly mezi muži a ženami pracujícími v učitelském povolání a předcházet stereotypům spojených s ostychem z vykonávání typicky ženského povolání. Jedním z těchto projektů je *Plán podpory rovnosti žen a mužů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na léta 2021-2024* (MŠMT, n.d.)

Úřad vlády ČR v říjnu 2024 aktualizoval *Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030*, která rozebírá například problematiku zaměstnanosti žen a mužů, genderové segregace na trhu práce a rozdíly v odměňování žen a mužů. I když se strategie nezabývá jen učiteli, i pro tuto oblast je velmi přínosná, a obsahuje celou kapitolu věnovanou právě poznávání rovnosti žen a mužů v učitelské profesi a poměr mezi muži a ženami studujícími na vysokých školách.

Strategie upozorňuje na další propast mezi počty mužů a žen, a to v oblasti řídicích pozic, kde muži disproporčně převažují ženy a jejich počet je velmi vysoký vzhledem k celkovému počtu mužů pracujících ve školství. Tento problém je posílen i rozdílem průměrného platu učitelů a učitelek, který v roce 2022 činil pouze 4,8 % oproti velkému rozdílu v platech školských zaměstnanců na řídicích pozicích, který byl 13,4 %. I tento fakt může být jedním z důvodů, proč učitelské povolání zůstává typicky ženskou doménou a muži ho příliš nevyhledávají, nejedná-li se o řídicí pozici s šancí vyššího platového ohodnocení (Úřad vlády ČR, 2024).

1.7.2 Platové ohodnocení učitelů

Platy učitelů jsou v české společnosti dlouhodobě vnímány jako nízké, a to nejen samotnými pedagogy, ale i širší veřejností. Opakované diskuse o nutnosti jejich zvyšování paradoxně často posilují dojem, že jsou ještě nižší, než ve skutečnosti jsou. V důsledku toho se prestiž učitelského povolání ocitá pod ještě větším tlakem, což může ovlivňovat motivaci studentů k volbě této kariéry.

V roce 2022 byl průměrný plat učitelek cca. 46 000 a 48 000 pro učitele. Tento rozdíl ale nevypovídá i skutečnosti, že by učitelé muži byli více odměňováni za stejnou činnost jako ženy, ale o tom, že příplatky tvoří u mužů vyšší podíl platu než u žen. Tyto rozdíly v odměňování dlouhodobě narůstají (Úřad vlády ČR, 2024).

V roce 2023 se do školského zákona přidal požadavek, aby prostředky na platy učitelů v MŠMT odpovídaly 130 % průměrné hrubé měsíční mzdy. To ale neznamená, že učitelé jsou vždy placeni tímto podílem (Úřad vlády ČR, 2024). Reálně mzdy učitelů představují 92 % - 130 % průměrné mzdy. Tento podíl je závislý na kraji a na typu školy, a proto je možné pozorovat tak velké rozmezí (Statistický úřad, 2023).

Největší rozdíl lze pozorovat u Karlovarského kraje, kde je poměr průměrného učitelského platu k průměrné mzdě všech zaměstnanců v kraji 125,4 % a Prahou, kde se poměr pohybuje pouze kolem 89,7 % (Statistický úřad, 2023).

Ač se plat učitelů příliš neliší od průměrné mzdy, výrazněji se liší od průměrné mzdy absolventů vysokých škol ve veřejné sféře. Zhruba 80 % vysokoškoláků bere vyšší plat než je průměrný plat učitelů (IDEA, 2015).

Poměr průměrného učitelského platu k průměrné mzdě všech zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním (magisterským či doktorským) se v roce 2023 pohyboval zhruba okolo 71,6 % s nejnižšími hodnotami v Praze (63,8 %) a nejvyššími hodnotami v Pardubickém (84,9 %) kraji (Statistický úřad, 2023).

Právě proto mohou nabýt potenciální budoucí učitelé přesvědčení, že učitelské platy jsou velmi nízké, jelikož v porovnání s platy s ostatními vysokoškoláky nižší skutečně jsou. Ač se nástupní platy v posledních letech zvedly, i tak to ale není celkové řešení problému,

protože platy již poté s lety praxe nerostou tolik. I to je jeden z faktorů, které znamenají méně mužů nastupujících do učitelské profese (Statistický úřad, 2023).

Naštěstí je ale z dat jasné, že plat není nejdůležitějším faktorem studentů učitelství při jejich rozhodování se o budoucím povolání, a tak ač plat zájem o učitelské povolání ovlivňuje, v moment, kdy student již chce být učitelem, nehraje plat tak velkou roli a student je do povolání ochoten nastoupit za stejných či ještě horších platových podmínek (Procházka, Röschová & Zelinková, 2023).

1.7.3 Prestiž učitelského povolání

V minulých kapitolách již bylo zmíněno, co se prestiží rozumí a jak toto pojetí prestiže souvisí s učitelským povoláním.

Prestiž povolání je ve společnosti odrazem jeho důležitosti, společenského uznání a často i ekonomického ohodnocení. Ačkoliv si veřejnost práce učitelů váží a učitelství se v žebříčcích prestižních povolání pravidelně umisťuje na předních příčkách (Tuček, 2019), samotní učitelé a studenti učitelství vnímají tuto prestiž odlišně. V rámci odborné literatury i výzkumů se ukazuje, že mezi společenskou prestiží učitelství a jeho reálnou atraktivitou jako profesní volby existuje určitý rozpor (Průcha, 2017).

Tento rozpor lze ilustrovat na několika faktorech. Zatímco učitelství je vnímáno jako povolání s vysokou mírou odpovědnosti a společenského významu, jeho finanční ohodnocení a pracovní podmínky často neodpovídají tomuto statutu. Vliv na jeho vnímanou prestiž má také fakt, že učitelé se v praxi potýkají s administrativní zátěží, kázeňskými problémy a rostoucími požadavky na diferenciaci výuky (Koucký & Zelenka, 2023).

Jelikož se prestiž považuje za jednu z příčin pracovní zátěže učitelů, je důležité jí věnovat při zkoumání problematiky absolventů učitelských oborů ne/nastupujících do povolání patřičnou pozornost.

Učitelé se domnívají, že jejich povolání není společností vnímáno jako prestižní, a přispívá tomu několik faktorů. Prvním faktorem, který napadne velkou část veřejnosti, ať už kvůli častým zmínkám o tomto tématu v médiích či od učitelů samotných, je nízký plat profese. V dnešní době se o platu dá jen stěží mluvit jako o nízkém, jak již bylo nastíněno v předešlé

kapitole, ale rozhodně stále spadá mezi velmi nízké v oblasti mezd vyplácených jiným vysokoškolsky vzdělaným zaměstnancům.

Dalším faktorem může být i feminizace školství, tedy nepoměr mezi muži a ženami v povolání. Povoláním, která jsou historicky vnímána jako ženská, často bývá připisována nižší prestiž než jiným (Alvesson & Billing, 2009). Je ale zajímavé, že toto nízké vnímání prestiže “neprosakuje“ z učitelského povědomí i do veřejnosti, a ba naopak se v očích veřejnosti povolání drží na nejvyšších příčkách.

Z vrstev učitelů se také často ozývají stížnosti spojené s omezením pravomoci ve vztahu k žákům či stárnutí učitelských sborů. Ač na pedagogických fakultách studuje nejvíce studentů, učitelé mohou kvůli stárnutí kolektivu nabírat dojem, že do učitelského povolání mladší generace nastupovat nechce, či nenastupuje.

Jak již ale bylo zmíněno, ze šetření vyplývá, že učitelský drop-out je absolutně srovnatelný s drop-outem v jiných povoláních i jiných s mírou drop-outu v jiných evropských zemích. Stejně tak je srovnatelná i míra absolventů učitelských oborů nastupujících do učitelského povolání, jelikož ve skupině učitelů do 35 let jen méně než čtvrtina z nich pracuje mimo svůj vystudovaný obor (Koucký & Zelenka, 2023).

2 Praktická část

Praktická část této bakalářské práce se zaměřuje na analýzu postojů studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy k učitelské profesi, jejich motivace k výkonu tohoto povolání a vnímání jeho prestiže ve společnosti. Cílem této části je prozkoumat faktory ovlivňující rozhodování studentů o jejich budoucí kariéře a identifikovat hlavní důvody, které přispívají ke zdánlivě nízkému zájmu o učitelskou profesi.

Za tímto účelem byl proveden kvalitativní výzkum metodou polostrukturovaných rozhovorů, které poskytují prostor pro hlubší pochopení individuálních postojů a zkušeností respondentů. Data byla následně analyzována pomocí kódování a tematické analýzy, což umožnilo identifikovat klíčová témata související s rozhodováním studentů o vstupu do učitelského povolání.

Tento výzkum tak přispívá k porozumění, jak studenti vnímají současné podmínky učitelské profese, jaké bariéry v jejím (spokojeném) výkonu pocítují a jak by se daly případně překonat, aby se učitelské povolání stalo atraktivnější volbou pro budoucí absolventy.

2.1 Výzkumná otázka

V souladu s kvalitativním výzkumem je výzkumná otázka velmi obecná (Miovský, 2006). Mnohé její dílčí zkoumané aspekty jsou poznamenány v podotázkách.

Jaký je zájem vybraného vzorku studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy vykonávat učitelské povolání?

Jak již bylo zmíněno, výzkumná otázka je dále rozdělena na dílčí podotázky:

1. Jaké jsou hlavní důvody zájmu o výkon učitelské profese z pohledů vybraných respondentů z PedF UK?
2. Jaké jsou jejich hlavní důvody nezájmu o výkon učitelské profese?
3. Jak vybraní respondenti vnímají prestiž učitelského povolání?
4. Jaké rozdíly lze pozorovat mezi studenty bakalářských programů zaměřených na vzdělávání druhého a třetího stupně a studenty magisterského programu pro první stupeň?

Výzkumná otázka si neklade za cíl zkoumání celého studentstva Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, ani se nesnaží zkušenosti a výpovědi respondentů zobecňovat a aplikovat na jakékoli další studenty. Výzkumný vzorek je natolik malý, že informace, které vyplývají se s ním prováděných rozhovorů, nelze považovat za plošné, či platné pro všechny studenty (Šed'ová & Švaříček, 2007).

2.2 Metodologie

V této bakalářské práci byla využita metoda polostrukturovaných rozhovorů, která umožňuje hlubší porozumění motivacím a obavám studentů ohledně učitelské profese. Tato metoda kombinuje prvky standardizovaného dotazování s možností flexibilně reagovat na odpovědi respondentů, čímž poskytuje bohatší datový materiál pro analýzu. Dále byla zvolena kvalitativní metoda šetření pro detailní pochopení problematiky. Metoda detailněji zkoumá jednotlivé výpovědi dotazovaných a z nich následnou analýzou vyvozuje kódy (Šed'ová & Švaříček, 2007). Při užívání kvalitativní metody šetření, která si zakládá na zkoumání problému skrz osobní vnímání respondentů, je důležité, aby výzkumník fenomény vysvětloval očima samotných respondentů, a tedy se zaměřil na rozdíly mezi nimi (Gavora, 2000).

Cílem kvalitativní práce je podle Šed'ové a Švaříčka (2007) interpretace významu informací, které jsou nám respondenty předávány. Kvalitativní přístup Hendl (2005) definuje jako široké označení pro rozdílné přístupy, k jejichž charakteristikám patří využití induktivních forem, hloubkové studium případů respondentů za využití forem jako pozorování či rozhovorů. Za jeho záměr označuje navržení nové teorie. Vzhledem k omezenému počtu respondentů v této práci nemůžeme dosažené znalosti a získané informace příliš zobecňovat. Ač výpovědi respondentů přinášejí určité nastínění situace, již z jejich různorodosti poznáme, že se nedají aplikovat na celé studentstvo.

Celkově se tedy kvalitativní metody snaží poznat, osvětlit a prozkoumat dané jevy pečlivě a do hloubky, narozdíl od kvantitativních metod, jež si kladou za cíl zkoumat danou skutečnost pomocí znaků, které poskytují výsledky vyjádřené v číselných hodnotách.

Jako metoda šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který je nestandardizovaným rozhovorem s otevřenými otázkami, který vede k detailnějšímu pochopení zkušenosti respondenta a v případě této bakalářské práce k pochopení vnímání vlastní situace a vlastního zájmu vykonávat učitelské povolání studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Otázky v polostrukturovaném rozhovoru mohou být v průběhu dotazování doplňovány spontánními otázkami, které vyvstanou na základě potřeby lepšího a detailnějšího pochopení problematiky.

Otázky pro rozhovor byly tvořeny s ohledem na chápání respondentů a jejich relevanci ke zkoumanému tématu. Jelikož se polostrukturované rozhovory zaměřují na zkoumání problematiky očima respondentů, ne ojediněle se může stát, že se rozhovor chvilkově odchýlí od tématu a je potřeba respondenta uvést zpět (Miovský, 2006). V této práci nedocházelo ze strany respondentů často k vyšinutí z tématu, a tak byly další otázky spíše doplňujícího charakteru, než otázkami, které se snaží respondenta usměrnit.

Informace pro tuto práci byly posbírány od osmi respondentů, z nichž jsem některé před uskutečněním rozhovorů znala, a to buď z předešlých studií nebo ze společných seminářů na fakultě. Respondenti, jež jsem neznala, byli doporučení od ostatních respondentů a celkově se jednalo o dva z nich. Všechny rozhovory probíhaly při osobním setkání, ovšem všichni respondenti měli možnost rozhovor realizovat přes program Skype, které ale nikdo nevyužil. Délka rozhovorů se pohybovala mezi 15 až 20 minutami a všechny byly nahrávány

na mobilní telefon se souhlasem respondentů v prostředí kaváren nebo školních chodeb, pokud respondenti preferovali tuto možnost. Všichni respondenti vyjádřili souhlas se zpracováním rozhovorů bez zveřejnění jejich jména nebo jiných informací, jimiž by se dala určit jejich identita. O typu a charakteru otázek byli informováni ještě před samotným rozhovorem, a to prostřednictvím textových nebo hlasových zpráv.

Respondenti byli ubezpečeni o zachování jejich anonymity, a to tak, že v rozhovorech jsou jejich jména upravená na přezdívky podle barev, které jsem sama vybrala při analýze dat, a to k ulehčení přehlednosti.

Nutno zmínit, že všichni respondenti z bakalářských programů byli informováni o otázce číslo 2, a to tak, že otázka *Chtěl/a bys po absolvování studia do učitelského povolání nastoupit?* mluví o zájmu do povolání nastoupit po dokončení potřebného navazujícího magisterského studia.

Respondenti měli možnost během celého rozhovoru odejít a odstoupit tak od něj. Této možnosti nevyužil ani jeden z nich.

Po konci rozhovoru všem respondentům byla nabídnuta kompenzace za jejich čas a ochotu zúčastnit se rozhovoru v podobě pozvání na kávu či čaj. Zároveň byli studenti po ukončení rozhovoru informováni o otázce 9: *Jak si myslíš, že je prestiž povolání vnímaná ve společnosti a proč tomu tak podle tebe je?*, tak, že jim byly zpřístupněny data Centra výzkumu veřejného mínění z června 2019, která ilustrují vnímání prestiže učitele ve společnosti. Data překvapila všechny respondenty kromě jednoho, který tato data znal. Studentům bylo slíbeno zaslání finální verze bakalářské práce, což bude po jejím dokončení splněno.

2.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl složen z osmi respondentů, z nichž čtyři jsou studenty druhých a třetích ročníků magisterského studia učitelství pro první stupeň a čtyři z nich jsou studenty druhých a třetích ročníků bakalářských programů zaměřených na vzdělávání, u nichž jeden ze studovaných předmětů je vždy Anglický jazyk. Dva z respondentů jsou muži, u zbylých šesti se jedná o ženy.

Skupina studentů byla vybrána tak, aby mohlo dojít ke srovnání studentů učitelství pro první stupeň a studentů bakalářských programů se zaměřením na vzdělávání, co se týče jejich zájmu vykonávat učitelské povolání, protože i v literatuře zkoumající učitele se skupiny učitelů prvních a druhých stupňů se středními školami liší a rozdělují a jejich zkušenosti s povoláním bývají rozdílné (Havlík & Kořa, 2011). Studenti angličtiny byli vybráni čistě z důvodu zúžení vzorku a z předpokladu podloženého dostupnými daty, že spousta studentů studujících jazykové obory se zaměřením na vzdělávání do povolání nenastupuje, protože stále zaznamenáváme nedostatek učitelů anglického jazyka (Kohoutek & Lounek & Sekerák, 2023).

Vzorek šetření byl tedy zvolen účelně, což podle Šed'ové a Švaříčka (2007) znamená, že je vzorek vybírán se zřetelem na výzkumnou otázku a téma šetření. Podmínky účasti a faktory výběru respondentů byly:

1. Studovaná univerzita a fakulta – Všichni respondenti museli pocházet z pražské Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.
2. Obor studia – Jako respondenti mohli být vybráni jen takoví studenti, kteří prezenčně studovali:
 - a. magisterský program učitelství pro první stupeň, nebo
 - b. bakalářský program se zaměřením na vzdělávání pro druhý a třetí stupeň, kteří jako jeden z oborů studují Anglický jazyk
3. Ročník studia – všichni respondenti museli studovat v druhém nebo třetím ročníku svého studia

Na další faktory, jako pohlaví studentů, jejich věk či ne/zájem ve studiu pokračovat a do povolání nastoupit, nebyl brán zřetel.

Vybraní respondenti byli seznámeni s tématem a cílem bakalářské práce, byly poučeni o své anonymitě, o metodě sběru a analýzy dat a s volností kdykoli v průběhu rozhovoru odejít. Přezdívky respondentů jsem vybírala v procesu analýzy dat a nemají žádnou souvislost s jimi samotnými.

Tab. č. 1: *Charakteristika respondentů*

	Pohlaví	Program	Obor	Ročník
Červená	Žena	Mgr.		3
Fialová	Žena	Mgr.		3
Zelená	Žena	Mgr.		2
Žlutá	Žena	Mgr.		2
Růžová	Žena	Bc.	AJ-ZSV	2
Šedá	Žena	Bc.	AJ-NJ	2
Oranžový	Muž	Bc.	AJ-PG	3
Modrý	Muž	Bc.	AJ-NJ	3

Z tabulky je patrné, že mezi respondenty byli pouze dva muži. Pohlaví nebylo jedním z faktorů, které jsem při výběru respondentů zohledňovala, jejich místo v rozhovoru je čistě náhodné. Také je patrné, že oba studují program, který jim, doplní-li si navazující magisterské studium, umožní učit na druhých stupních základních škol a středních školách. I přes snahy se nepodařilo najít muže studujícího magisterský obor, který by souhlasil s rozhovorem.

2.4 Šetření

Před samotným šetřením byla potřeba najít respondenty, kteří by byli ochotni zúčastnit se rozhovoru a splňovali podmínky. Při hledání byly využity vlastní kontakty a kontakty samotných respondentů. Po nalezení dvou respondentů mužů ze skupiny studentů bakalářského studia jsem se snažila najít alespoň jednoho respondenta muže z řad magisterského studia, ovšem neúspěšně. Pohlaví respondentek a celkově studentů studujících daný program velmi přesně reflektuje genderové zastoupení na prvním stupni základních škol.

V listopadu 2024 proběhla dvě pilotní setkání s respondenty [Modrá](#) a [Šedá](#). I přes původní záměr tyto rozhovory nezahrnovat, protože se jednalo o pilotní zkoumání, jsem se je, vzhledem ke kvalitě sdělených informací a k přínosnosti pro téma, rozhodla s jejich souhlasem inkludovat.

Vybraní studenti byli seznámeni s cílem bakalářské práce a s náplní rozhovoru. Otázky studentům nebyly poskytnuty před rozhovorem, nýbrž až při něm. I přes prvotní strach pár respondentů, způsobený především jejich vlastní nerozhodností, co se týče zájmu o profesi, u rozhovorů vládla příjemná atmosféra a velká otevřenost, co se týkalo sdílení vlastních pocitů a zkušeností.

Všem studentům byly položeny stejné otázky, které byly podle potřeby doplňovány nebo přeformulovány. V příloze této bakalářské práce jsou tyto rozhovory přepsány bez změn a úprav. Údaje z rozhovorů byly použity jen pro tuto bakalářskou práci.

2.5 Výsledky šetření

Prostřednictvím rozboru dat rozhovorů budu definovat témata a oblasti, které se ve výpovědích respondentů často opakovaly. Takto vytvořené okruhy doplním o příklady z rozhovorů, o hlavní teze a kódy. Základní tematické oblasti jsou následující: 1) *Motivace ke studiu na pedagogické fakultě* (2.5.1), která zkoumá, proč si studenti pedagogickou fakultu vybrali a zda byla jejich první volbou, 2) *Faktory ovlivňující rozhodnutí učit* (2.5.2.), tedy oblast zaměřující se na motivace a očekávání studentů ohledně teoretického nástupu do profese učitele, tzn. co pro ně samotné představuje pozitivní a negativní aspekty profese, 3) *Vnímání učitelské profese* (2.5.3), tedy názory společnosti ohledně učitelské profese a vnímání těchto názorů respondenty 4) *Prestiž učitelské profese* (2.5.4) zaměřená na vnímání prestiže společností z pohledu studentů a na jejich vlastní vnímání prestiže. 5) *Návrhy na zlepšení* (2.5.5), tedy část, jež se zabývá názory a přáními studentů o zvýšení atraktivity profese.

2.5.1 Motivace ke studiu na pedagogické fakultě

1. Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč ses pro něj rozhodl/a?

Tato otázka se zaměřuje na zjištění motivací, které studenta vedly k tomu, si (nakonec) vybrat studium na pedagogické fakultě. Odpovědi respondentů jsou shrnuty a následné ilustrovány na citacích jejich vlastních odpovědí – tento způsob byl vybrán z důvodu důležitosti první otázky, která zkoumá úplně prvotní důvody pro výběr pedagogické fakulty, které jsou kritické pro pochopení dalších výpovědí jednotlivých respondentů.

Tab. č. 2: *Motivace studentů ke studiu na pedagogické fakultě*

	Prioritní volba	Důvod výběru
Červená	Ano	Vztah k dětem
Fialová	Ano	Vztah k dětem
Zelená	Ano	Vztah k dětem
Žlutá	Ne	Vztah k dětem
Růžová	Ne	Práce s lidmi
Šedá	Ne	Znamé prostředí
Oranžový	Ano	Praktické důvody
Modrý	Ano	Jednodušší studium angličtiny

Respondentka Červená vyjádřila, že pedagogická fakulta byla její první volbou odjakživa. Již odmalička byla orientovaná na učitelství a v průběhu let jen měnila své preferované budoucí zaměření. Po zkušenostech ze střední pedagogické školy a táborů se rozhodla věnovat se malým dětem na prvním stupni, a to, protože tyto děti vnímá jako tvárné a bere jako své poslání ukázat jim v životě správný směr.

... menší děti mnohem lépe vnímají v těch jednodušších situacích a dají se lépe navést tím správným směrem, než třeba děti na střední, které už směr mají určený a já se musím přizpůsobit. Jakože víc se mi líbí myšlenka jim ukázat směr a pak jim k němu pomoci, než vidět jejich směr a zajet pak do něj.

Respondentka Fialová nejdříve studovala Vysokou školu Chemicko-technickou, ale pouze jako alternativu za studium učitelství pro první stupeň na pedagogické fakultě, kam nebyla přijata. O studium na pedagogické fakultě se pokusila i další rok z důvodu uvědomění, že se práce s dětmi nemůže vzdát. Studium na fakultě, která jí nebavila, jí pomohlo si uvědomit, co je pro ni tou pravou cestou a jaké povolání by jednou chtěla vykonávat.

Takže paradoxně mi i ta chemie pomohla se kousnout a jít to zkusit další rok, protože jsem si už sama sebe jinde než na ped'áku neuměla představit.

Pro respondentku Zelenou byla pedagogická fakulta též první volbou, ale až po jejím jednom roce na jiné vysoké škole. O svém směřování právě na pedagogickou fakultu přemýšlela už na střední škole, ale po maturitě nevěnovala dostatek času a pozornosti čtení literatury na přijímací řízení, a tak si musela další přihlášku podat až rok poté, ač na pedagogickou fakultu nastoupit chtěla. Dlouho si nebyla jista svým zaměřením, ale fakultou vždy. Pro učitelství prvního stupně se rozhodla proto, že jí práce s malými dětmi bavila více a protože vlastní schopnosti v předmětech hodnotí jako průměrné, ale v žádném předmětu ne jako vynikající, a tak by nezvládla učit jen jeden nebo dva předměty.

Že jsem vždycky byla spíš taková průměrná ve všem, ale nic nebylo nějak "spešl". A nakonec mě stejně ta práce s malýma lákala víc, takže to byla první volba, ale poprvé jsem se nedostala, jelikož po maturitě jsem se nechtěla učit, nečetla jsem knížky k přijímačkám, takže jsem se napoprvé nedostala a šla jsem nejdřív někam jinam a přestoupila až potom.

Respondentka Žlutá sice vždy studium učitelství brala jako svou prioritu, ale v letech před maturitou se od něj nechala okolím odradit. Na její přání studovat na pedagogické fakultě okolí reagovalo negativně, varovali ji před nízkým platem a nízkou inteligencí studentů pedagogických fakult, a tak se rozhodla nastoupit na jinou vysokou školu, ale mimo ni stále byla v kontaktu s dětmi, což jí utvrdilo v tom, že se na pedagogickou fakultu přihlásí znovu další rok. Studentčino rozhodnutí nepovažuji za prioritní, ač důvodem nebylo její vlastní přání, nýbrž varování okolí. Nutno ale zmínit, že tato respondentka je někde na pomezí první a druhé volby a nelze ji stoprocentně klasifikovat.

Já mám rozvedený rodiče, takže od táty a jeho manželky jsem slyšela, že je to škoda, že jsou to hrozně malý peníze za tu práci, že na ped'ák chodí samý blbý holky. Tak jsem jim říkala, že se to zas o něco změnilo za těch třicet let, ale stejně jsem je nechala mi to vymluvit.

Respondentka Růžová je první respondentkou, pro níž studium na pedagogické fakultě nikdy první volbou nebylo. Studium zde pro ni byla jen pojistka, kdyby nebyla přijata na svou vysněnou školu. Potom, co nebyla přijata, rozhodla se nastoupit na pedagogickou fakultu, na které se následovně rozhodla i zůstat. Fakulta pro ni byla jednou z možností z důvodu práce s lidmi a komunikace s nimi. V učitelství viděla aspekt psychologie, a tak se spokojila s druhou nejlepší možností.

Určitě dokončím bakaláře a nejspíš i navazmag (= navazující magisterské studium) potom, protože si mě získalo to prostředí a celkově lidi. Že tady máš hodně lidí, co nejsou jen nudný učitelé, ale fakt mají své životy, a toho jsem se nejdřív bála.

Respondentka Šedá se původně hlásila na Právnickou fakultu v Plzni, ale nakonec se rozhodla pro Prahu, především kvůli zkušenostem s Prahou, protože zde již studovala střední školu. Pro respondentku bylo hlavním plusem Pedagogické fakulty studium němčiny, ale jazyk nebyl důvodem jejího studia v Praze. Důvodem byla Praha samotná. Co se týče spokojenosti na Pedagogické fakultě, u respondentky Šedé ji lze pozorovat nejnižší.

Já se nakonec chtěla věnovat němčině, protože jsem měla v té době přítelkyni v Německu, tak jsem se nějak začala víc učit ten jazyk a pak mi bylo líto ho nevyužít, tak se mi tam ta pajda hodila, že využiju němčinu. A pak tím, že to byla ta Praha, no. To bylo asi hlavní.

První respondent muž, Oranžový, se pro pedagogickou fakultu sice rozhodl až krátce před výběrem svého směru na vysoké škole, ale fakulta pro něj přesto byla první volbou. K tomuto rozhodnutí přispělo několik faktorů, jako respondentův obdržení certifikát z angličtiny, který pro něj znamenal plný počet bodů u přijímaček z Anglického jazyka, snadné přijetí ke studiu a fakt, že se jedná o Univerzitu Karlovu. Za hlavní důvody výběru ale sám označuje spojení „praktického s užitečným“.

Já chtěl studovat na Karlovce a hledal jsem obory, na které by bylo nejjednodušší se dostat. Tam už jsem měl srovnání, že bych třeba rád učil, z komunikačního hlediska jsem věděl, že mě baví komunikace a práce s lidmi, což si myslím že mi docela i jde. Takže to bylo takové to spojení praktického s užitečným. (rozhovor byl přeložen ze slovenštiny do češtiny)

Poslední respondent, Modrý, bral pedagogickou fakultu jako svou prioritní možnost, a to především kvůli studiu angličtiny, které mu připadalo atraktivnější než na jiných fakultách. Hlavním důvodem tohoto pocitu bylo, že se respondent zajímal spíše o jazyk jako takový a nechtěl se ho učit prostřednictvím metod, které by pro něj nebyly vhodné. Tento faktor souvisí s názorem, že pedagogická fakulta je jednodušší. Pro studium se rozhodl již na střední škole, kterou studoval v Olomouci a Praha pro něj proto zároveň představovala příjemnou změnu v podobě velkoměsta.

...slyšel jsem, že na jiných fakultách se studiem angličtiny se hodně rozebírají texty. Třeba na filosofické. A to mi moc nejde, tak to jsem nechtěl. Takže jsem si vybral tu v uvozovkách jednodušší variantu a to byla právě ta pedagogická fakulta. Potom tu v Praze jsem chtěl, protože jsem chtěl zmizet z mého města a chtěl jsem studovat nějakým větším městě. A Praha se mi taky líbila, no, tak jsem chtěl do Prahy.

2.5.2 Faktory ovlivňující rozhodnutí učit

2. *Chtěl/a bys po absolvování studia do učitelského povolání nastoupit a jaké faktory toto rozhodnutí ovlivňují?*
3. *Co tě na profesi přitahuje?*
4. *Co tě na profesi odrazuje?*
5. *Jaké překážky vnímáš v nástupu do profese a jejím spokojeném vykonávání?*

Tyto otázky zkoumaly, co studenty samotné přitahuje či odrazuje na učitelské profesi a jak tyto faktory determinují, zda student chce či nechce učit. U otázky 2 *Chtěl/a bys po absolvování studia do učitelského povolání nastoupit a jaké faktory toto rozhodnutí ovlivňují?* byli respondenti bakalářských programů poučeni, že otázka je orientovaná na jejich výkon profese po dokončení navazujícího magisterského studia.

Tab. č. 3: *Vnímání profese respondenty*

	Chuť nastoupit do profese	Pozitivní aspekty profese	Negativní aspekty profese	Překážky v nástupu a vykonávání
Červená	Ano	Práce s dětmi, touha předávat, kreativita, pracovní doba	Plat, technologie	Kolegové, rodiče, nové postupy, přístup rodičů
Fialová	Spíše ano	Pracovní doba, práce s dětmi, prázdniny	Vymezení času, plat, administrativa	Kolegové, rodiče, administrativa, plánování
Zelená	Ano	Práce s dětmi a novými metodami, pozitivní feedback, pracovní doba	Zodpovědnost, komunikace, zastaralost metod	Zodpovědnost, syndrom vyhoření, vyčerpání
Žlutá	Ano	Práce s dětmi, různorodost, organizace, školní prostředí, pracovní doba	Rodiče, plat	Nepřípravenost, stres
Růžová	Spíše ano	Práce s lidmi, rozvoj sebe a ostatních, různorodost	Kolektiv, složitost povolání, přetížení, administrativa, rodiče	Přístup k nováčkovi od kolegů a rodičů
Šedá	Spíše ne	Láska k předmětům, stabilita	Zakrnění, nemožnost růstu, nevděk, plat	Rodiče, kolegové, děti, nevděk
Oranžový	Ano	Práce s lidmi, seberozvoj, smysl pro generace	Nízké postavení ve společnosti, rodiče, plat	Český jazyk, přijetí kolegy a žáky
Modrý	Spíše ano	Touha naučit, pozitivní feedback, prázdniny, práce s lidmi	Pracovní doba (brzká), nutnost vymezení času, stereotyp, plat	Plat, přijetí, kolegové, stereotyp

Větší zájem nastoupit do profese lze sledovat u respondentů z magisterského studia (Červená, Fialová, Zelená, Žlutá), mezi nimiž pouze jedna respondentka – Fialová – o svém budoucím směřování váhá. Mezi respondenty ze skupiny bakalářského studia oproti tomu váhají tři respondenti ze čtyř a zcela jistý svým nástupem si je jen jeden z nich – Oranžový. Některé z výpovědí jsou následující:

Respondentka Červená (Mgr.): *Ano! Chtěla bych (učit), těším se na to, těším se, až budu inspirovat děti a až budou děti inspirovat mě pro tu práci. Myslím si, že děti umí fakt nabudit*

a dokážou mi dát dobrou náladu, což já chci dělat jim. Takže nejen je učit, ale být tam pro ně a pomoci jim zlepšit náladu a tak podobně.

Respondentka Fialová (Mgr.): *To (jestli chce do povolání učitele nastoupit) se mění každý den podle toho, jak vstanu. Jak se rozhodnu, jestli půjdu nebo ne. Nemůžu odpovědět stoprocentně ano, ani ne. S dětma mě to baví, zabavit je prostě na hodinu, aby si z toho něco odnesly, ale pak tam jsou administrativní věci, který bych ještě zvládla, ale pak je tam ta práce s dospělými. Ty rodiče a ostatní učitelský kolektiv.*

Respondentka Šedá (Bc.): *Zas je to (nastoupení do povolání) asi druhá možnost. Asi počítám s tím, že po studiu tam nastoupím, ale přemejšlím, že pak půjdu studovat ještě něco jinýho nebo tu profesi prostě jednoduše změním. Magistra si chci udělat, ale ne kvůli tomu, že bych chtěla učit.*

Respondent Oranžový (Bc.): *...během toho studia jsem se ztotožnil s tím, že bych chtěl vykonávat pedagogickou činnost a že mě to baví. Ta očekávání, co jsem měl o té fakultě předtím, se jenom posilnila v tom nejlepší slova smyslu, takže jsem více, nebo spíš úplně, přesvědčený o tom, že to chci dělat. (rozhovor byl přeložen ze slovenštiny do češtiny)*

Nejvýraznější vnímané pozitivum dle názoru studentů magisterského studia je práce s dětmi, která byla zmíněna všemi respondenty z této skupiny. Tyto respondentky také zmiňují příjemnou pracovní dobu a různorodost povolání, která souvisí i s možností využít vlastní kreativity, kterou zmiňuje především respondentka Červená.

Respondentka Červená (Mgr.): *Já mám třeba hrozně ráda barvy, výrobu ozdob nebo didaktických materiálů. Jsou věci, u kterých se uklidňuji, u kterých relaxuji a baví mě vymýšlet nové věci v tomhle stylu. Protože si myslím, že kdybych vyrobila barevné kartičky dětem na střední škole, tak by se na to netvářily úplně, ale ty děti na prvním stupni si budou hrát se mnou. Taky mám odmalička ráda papírnictví a různé fixy, pastelky a tak.*

Ze skupiny studentů bakalářského studia všichni studenti, až na respondentku Šedou zmínili jako pozitivum povolání učitele práci s lidmi, která se dosti kryje s prací s dětmi, jež zmiňují studenti magisterského studia. Respondenti z bakalářského studia ale práci s lidmi pojí velmi výrazně s touhou předávat znalosti a slyšet pozitivní zpětnou vazbu (feedback) od svých žáků. Toto pozitivum předávání znalostí je negativně hodnoceno jen respondentkou Šedou,

kteřá se vyjádřila, že předávat to, co se sama pracně učila, bez jakékoli odměny a zásluhy od žáků, je vyčerpávající. Důležité je ale zmínit i to, že respondentka zmínila, že velmi ráda sdílí vlastní nadšení z jejích vyučovaných předmětů s žáky, a tak by její vyčerpání nepramenilo primárně z předávání znalostí, ale z faktu, že sama má pocit, že povolání učitele je nevděčné, a za takových podmínek znalosti předávat nechce.

Respondentka Šedá: *Že bych jako furt rozdávala všechno, co vim a umim a co jsem se pracně učila bez nějaký odměny. Že by se mi to nevrátilo jako. Taky to vytižení a vědomí toho, že by to byl psychickéj záhul.*

Respondent Modrý: *Hodně mě motivuje, když učím, a naučím někoho něco, a pak v budoucnu vidím, že použili něco, co jsem je naučil, a řeknu si pak: „Wow, já toho člověka fakt něco naučil, něco mu předal. Něco, co mu zůstalo v hlavě“. Nebo je to pak taky pozitivní feedback, když dostanu od studentů, že jako je baví ty hodiny...*

Jako největší negativum, neboli faktor, který respondenty nejvíce odrazuje, byl zmíněn plat, který byl ale vždy doplněný o další faktory. Respondenti zpravidla plat nebrali jako důvod, proč zaměstnání nevykonávat a ti, kteří do povolání chtějí nastoupit, plat zmínili vždy jen okrajově. Jediná respondentka, jež se o platu vyjádřila jako o velmi důležitém faktoru, který hraje roli v jejím rozhodování, zda do povolání nastoupit, je respondentka Fialová (Mgr.).

Respondentka Fialová: *Takže finance mě relativně odrazujou, protože jednou chci mít vlastní bydlení a být nezávislá, ideálně domů nosit víc peněz než partner, což by se mi líbilo. No takže už teď budu takový zadní vrátka, že mám dvě práce a snažím se už teď dosáhnout nějaké finanční nezávislosti.*

Respondentka Fialová ale též přiznala, že neví, jaké jsou platy učitelů, a tak její povědomí o nízkých platech vychází především z vnímané problematiky rozebírané ve společnosti a médiích. Faktor peněz nakonec upřesnila jako nemožnost růstu platu. Zmínila, že faktor, který ji nejvíce odrazuje, je právě skutečnost, že učitelský plat nijak výrazně neroste s lety praxe, a tak by stále chtěla více. Jejimi slovy: *To je asi další důvod, že ta výplatní páska vypadá víceméně stejně a nic moc s tím nenaděláš, jak jsou ty platy tabulkový, ale já vim, že já jsem člověk, co by chtěl víc a víc.*

Mnohem větším negativem se pro respondenty magisterského studia zdá být komunikace s rodiči a přijetí školou a již existujícím kolektivem. Budoucí učitelé prvního stupně se bojí kolektivních záležitostí, stejně jako z nich mají obavy budoucí učitelé druhého stupně a středních škol, čili respondenti z této skupiny. U respondentů z magisterského studia lze též sledovat strach z velké zodpovědnosti, kterou nesou.

Respondentka Zelená (Mgr.): *Protože už jenom z mých zkušeností z táborů, není ta komunikace s těma rodičema lehká, protože buď nechtěj komunikovat vůbec, anebo mají úplně jiný představy, co by ty děti měly dělat a co by se měly učit. A pak určitě, že se může stát, že... Nevím, jak to říct, ale že bych nějakým výstupem mohla tomu dítěti ublížit. Jako nevědomě samozřejmě, ale chci říct, že to je obrovská zodpovědnost. Což se s tím povoláním typicky pojí, že jo, ta obrovská zodpovědnost.*

Respondentka Žlutá (Mgr.): *Bojím se hodně tý komunikace s rodičema, že oni se do toho chtějí ještě hodně zapojovat a hodně ty věci řeší, takže mají na věci svoje názory, a pak když jim jde první dítě do školy, tak chtějí všechno řešit a nějak to korigovat, takže z toho mám strach.*

Respondent Oranžový (Bc.): *Takže například když takový rodič pak přijde do školy za učitelem, který mu řekne, proč věci dělá tak, jak je dělá a jak by to mělo být, tak si stejně myslí (ten rodič), že to ví lépe. ... já se neskutečně těším na komunikaci s kolegy a žáky, i když je složitá, to mi přijde super. Já bych chtěl přispět k tomu smýšlení budoucích generací. No a jaký je lepší způsob, než skrze učitelskou profesi. Ten plat vlastně ani není tak důležitý, když se podíváš na to poslání.*

Respondentka Šedá (Bc.): *takže je vlastně práce ve školství taková hrozně nevděčná profese. Protože dneska už není nic o dětech, ale všechno je o rodičích, takže asi bych se musela probourat tím, jestli vůbec ti rodiče budou chtít chápat ten styl mého učení než se zajedu. Taky celkově práce s lidma je náročná.*

Obavy z volného času, respektive jeho nedostatku, jsou velmi často zaznívajícím faktorem u respondentů. Někteří ho vnímají jako obavu, někteří jako ne tak důležitý faktor, jež by jejich práci narušoval, ale je jednoduše jen její součástí. Respondent Modrý zmínil, že na

začátku nastoupení do povolání je důležité nastavení vlastních mantinelů, co se týče rozvržení času na práci.

Respondent Modrý (Bc.): *Ale bojím se toho volného času a brání si práce domů, protože ze začátku se bojím nastavení nějakých hranic a neopravovat eseje po večerech, protože jsem to nestih v práci. A najít si prostě ty hranice, abych neopravoval 24/7. Jako rozvrhnout si, kdy odpočívám, versus kdy mám práci.*

Ač všichni respondenti ze skupiny studentů magisterského studia zmínili alespoň jednu obavu z velké zodpovědnosti, jedna respondentka, Červená, se k tomuto problému vyjádřila jinak: *Celý život mám takovou větu: „Být připraven, vždy a na všechno“, takže se toho (zodpovědnosti) nebojím. Mám zkušenosti z táborů, tak to není můj strach. Určitě by na to měl být učitel připravený a já myslím, že jsem.*

Svázání metodami a zajetými praktikami škol, kde by v budoucnu mohli být zaměstnáni, se bojí především respondenti z magisterského studia, z nichž někteří zmiňují strach z faktu, že nebudou moci aplikovat vlastní metody.

Respondentka Zelená (Mgr.): *...že bych třeba nastoupila na nějakou školu a překážkou by bylo vedení, že bych třeba nesouhlasila s tím jejich vzdělávacím plánem a oni měli typickej styl výuky s frontální výukou se třídama s lavicema v řadách.*

Respondentka Fialová (Mgr.): *...nejvíc svazující jsou ty dospělý okolo, pak všechna ta administrativa, RVP, ŠVP, ty škatulky, kterých se musím držet a brání mi dělat to, co chci.*

Faktor, který se mezi skupinami liší téměř stoprocentně, je téma stereotypu. Ač bakalářští respondenti často zmiňují stereotyp povolání jako jednu z obav, u magisterských studentů je o něm mluveno jako o naprostém opaku – rozmanitosti povolání. Zatímco tedy někteří budoucí učitelé druhého stupně a středních škol vnímají stereotyp jako negativní součást povolání, studenti učitelství pro první stupeň tento faktor nevnímají, ba naopak povolání vnímají jako rozmanité.

Respondent Modrý (Bc.): *už teď učím a vidím v tom smysl, ale bojím se, že se z toho stane stereotyp a bude těžký se nenechat semlít tím systémem. Ale baví mě učit, i mě baví práce s lidma... Tohle mě dost odrazuje, ten stereotyp...*

Modrý také na otázku, zda povolání učitele vnímá jako stereotypní a opakující se odpověděl: *Jo, to hodně.*

Respondentka Šedá (Bc.) na otázku, proč o povolání učitele příliš nestojí odpověděla: *Zaprvý asi nějaká různorodost mého zaměření. Že jak mám tu němčinu a angličtinu, tak se nechci upíchnout k tomu, že bych celý život přednášela nebo byla ve třídě s několika desítkama dětí. To žádná různorodost není...*

Respondentka Červená: *Pro mě tam ten smysl je i v tom, že vlastně nikdy není nuda a pořád děláš nové věci a vymýšlíš pro ty děti nové aktivity.*

Respondentka Žlutá: *Libí se mi ta různorodost, že můžu učit tělák, přírod'ák, matiku. Že mě prostě ty předměty baví a nebojím se toho, že by mě to pak jednou nudilo. A pak mám ráda organizování věcí, mít ve věcech pořádek, takže si myslím, že mě bude i hrozně bavit si nějak uspořádat nějaký papíry a upravit si je.*

2.5.3 Vnímání učitelské profese

6. *Jaký je podle tebe názor veřejnosti na učitelskou profesi?*
 - a. *Co jsou pozitivní názory veřejnosti?*
 - b. *Co jsou negativní názory veřejnosti?*
7. *Se kterými z těchto názorů souhlasíš či se s nimi ztotožňuješ?*
8. *Se kterými z těchto názorů nesouhlasíš?*

Tyto otázky zkoumaly názory respondentů a názory veřejnosti na učitelské povolání a zkoumaly shodu nebo rozpor mezi nimi.

Tab.č. 4: *Názory veřejnosti na profesi učitele v očích respondentů*

	Pozitivní názory veřejnosti	Negativní názory veřejnosti	Souhlasí s:	Nesouhlasí s:
Červená	Zodpovědnost, práce s dětmi, obdiv, znalost předmětů	„Kdo neumí, učí“, nespokojenost s platem, příliš volna, „Učit může každý“	„Učit může každý“, nespokojenost s platem	„Kdo neumí, učí“, příliš volna
Fialová	Vzdělanost, předávání znalostí a formování generací	„Titul, netitul“, „Jedna je blbá, druhá ošklivá a třetí taky učitelka“, „kdo neumí, učí“	Pozitivními názory	Celkově s negativními názory
Zelená	Předávání znalostí, práce s dětmi, zodpovědnost, „Učit nemůže každý“	„Když nevíš, tak běž na peďák“, jednoduchost studia a povolání, „Kdo neumí, učí“, příliš volného času	Pozitivními názory	Celkově s negativními názory (pochopení pro názor o volném času)
Žlutá	Práce s dětmi, odvaha	Chování učitelů, „Kdo neumí, učí“, Nízká inteligence	Pozitivními názory	Celkově s negativními názory
Růžová	Důležitost profese, zodpovědnost, „Učit nemůže každý“	Příliš volného času, jednoduchost povolání, „Kdo neumí, učí“	Pozitivními názory	Celkově s negativními názory
Šedá	Znalost předmětů, „Učitel je profík“	Nízký respekt, příliš volna, jednoduchost, nespokojenost	Pozitivními názory	Celkově s negativními názory
Oranžový		Jednoduchost, špatné názory na základě platu		Celkově s negativními názory (chápe, ale neztotožňuje se)
Modrý	Práce s dětmi/lidmi	„Kdo neumí, učí“, nízká inteligence, špatná zkušenost s učiteli	Pozitivními názory	Celkově s negativními názory

Asi nejvýraznějším negativním motivem, který lze pozorovat u všech respondentů, až na respondentku Šedou a respondenta Oranžového, je názor, rčení, věta, či citát – „Kdo neumí, učí“. Tento názor se zdá být společností v očích studentů tak protěžovaný, že je často prvním názorem, který studenti od veřejnosti očekávají a zmiňují. Navíc absence stejných slov u respondentky Šedé neznámá, že by nesouhlasila s ostatními respondenty, protože

sama se vyjádřila, že ze strany veřejnosti vnímá spoustu negativních názorů na učitelské povolání a že je povolání učitele nedocenené a „nevděčné“.

Citát, na jehož původ široká veřejnost zapoměla, ale nepotvrzuje, že učitelé jsou neschopni předávat informace a formovat další generace. Citát pochází z divadelní hry George Bernarda Shawa *Man and Superman* z roku 1903 a jeho přesná formulace byla *He who can, does; he who cannot, teaches* (Oxford reference, n.d.). Shaw, satirik, pravděpodobně tímto bonmotem neposkytoval reálný komentář ke stavu učitelské profese.

Respondenti na otázku, jak si myslí, že se na učitelskou profesi dívá společnost, odpověděli:

Tak jako máme rčení, že kdo neumí, ten učí, takže... Chápěš. Ale zároveň já takovej pohled nikdy neměl, protože oba moji rodiče jsou učitelé a já to jako něco podřadného nikdy nevnímal, ale vím, že lidi se na učitele dívají jako na nějaký hloupější lidi, což mně přijde jako paradox. Na respondentově odpovědi lze pozorovat i skutečnost, která se doteď v literaturách uvádí, a to, že studenti pedagogických fakult často pochází z učitelských rodin a existuje tak určitá generační kontinuita učitelského povolání (Fakulta informatiky Masarykovy Univerzity, n.d.). Z učitelské rodiny pochází například i respondentka Růžová *(Ale ona (matka respondentky růžové) taky učí první stupeň, tak je asi motivovanější než já.)*. Vzhledem k tomu, že na zkoumání tohoto faktoru není práce zaměřena, nevyvozují z této výpovědi žádné závěry a nenaznačují, že potvrzuje jakoukoli hypotézu vznesenou v literatuře.

Myslím si, že jsem se už hodněkrát setkala s negativním názorem, že „když nevíš, tak běž na ped'ák“. A úplně stejně to je s názorem na učitelskou profesi. Když třeba někomu řeknu, že studuju učitelství pro první stupeň, tak už se ptá, co se tam jako učíme, jestli 1+1 nebo tak. A myslím si, že hodně lidí má takový předsudky vůči učitelům, že kdo nic neumí, tak učí.

Jako tak napůl. Vnímám oba pohledy – jak ten, že učitele jsou fakt hustý, že do toho jdou, že se nebojí pracovat s dětma, tak i ten, že kdo neumí, ten učí, nebo že se učitelé chovají blbě.

Přijde mi, že jak kde. Když se o tom bavím v Praze, tak je to vnímáno lépe, než jinde, než třeba v Karlovarském kraji, kde je to horší, kde je třeba i ten názor, že kdo neumí, učí.

(Respondentka pochází z Karlovarského kraje)

Ale pak jsou ty negativní, že jo, že „jedna je blbá, druhá ošklivá a třetí taky učitelka“, což mi nepřijde v pořádku. Já taky nikomu neříkám, že je blbej, ošklivej a řezník. Nebo to, že kdo neumí, učí.

To už jsem říkala, ale taky na učitel existují takový ty klasický „strašně vtipný“ vtipy, že kdo neumí, učí. Lidi to dost podceňují a myslí si, že se celý léto kopem nudou a že máme toho volna moc.

Další negativa, která respondenti vyjadřují, můžou být již vyjádřena bonmotem „Kdo neumí, ten učí.“, a to například názory o nízké inteligenci učitelů nebo o neplnohodnoty magisterského titulu z pedagogické fakulty.

Respondentka Fialová: *A vlastně to tak nemá jen ta rodina, že to slýchám prostě celkově, že to je titul netitul. Já si nemyslim, že je profese učitele něco míň, protože ten učitel formuje ty veterináře a dělá z nich ty doktory, ale tak to nemá moc lidí mi přijde.*

Respondent Modrý: *...lidi se na učitele dívaj jako na nějaký hloupější lidi, což mně přijde jako paradox*

Respondentka Žlutá: *No taky to, že kdo neumí, ten učí, že jsou učitelé vlastně hloupi. Ale přitom to vůbec není pravda. Musíš prostě umět ten svůj obor, komunikovat s rodičema, uhlídat děti, a prostě spoustu věcí. To, že některý učitelé to neumí, to je něco jinýho, ale myslim, že dobrej učitel tohle umí.*

Respondenti zmiňují, že společnost často kritizuje učitele za jednoduchost jejich profese a za to, že mají příliš volna, a to nejen kvůli letním prázdninám.

Respondentka Šedá: *No, tak že společnost si myslí, že máš dva měsíce placenejch prázdnin, i když to tak vůbec není, tak tě soudí za to volno. Pak si říkaj, jaká je práce s dětma skvělá, že musíš bejt pořád sluníčko, když jsi u děcek. Že jen učíš pětáctyřicet minut a pak máš přestávky na kafička, takže jsi vlastně strašně línej a jen si stežuješ. A pak prostě nevidí tu přípravu a administrativu za tím, tu psychickou zátěž, kterou si nosíš z hodin a do hodin. Taky nevidí, že když se ti něco stane v osobním životě, tak musíš držet poker face a učit, jakoby nic.*

Respondentka Zelená: *Si myslí vlastně už jen to, že učitelé pracují jen ranní, končí brzy, že jsou ve škole jen 4-6 hodin, ale už nevidí ty přípravy. Jako třeba přípravy materiálů, různých vystřihování, obrázky, zdobení třídy... To za tím ty lidi fakt nevidí.*

Respondentka Červená: *Oni si myslí, že si hrajem a pak jsme ještě dva měsíce doma.*

Respondenti samozřejmě nezmiňovali pouze negativa, i když ta bývala mnohem silnější. Studenti magisterských oborů celkově mnohem déle přemýšleli o odpovědi na otázku ohledně pozitivních názorů společnosti, než na tu ohledně negativních. Přesto se ale nakonec ve spoustě názorech shodli i s druhou skupinou. Na otázku o pozitivních názorech společnosti neodpověděl pouze respondent Oranžový, ale vyjádřil se, že to je způsobeno pouze tím, že ho pozitivní názory nenapadají a ne tím, že neexistují.

Respondent Oranžový: *Žádné pozitivum si teď v hlavě nevybavím, ale to neznamená, že o tom lidé smýšlejí jen negativně. Mě to jen teď nenapadá. Negativum může být to, že někdo si myslí, že je výkon učitelské činnosti velmi jednoduchý. Nebo to může být to platové ohodnocení, které je prostě nižší, takže si společnost říká, že to tak asi je z nějakého důvodu – že ti učitelé neberou moc, protože nedělají tolik, jako třeba lékaři. Že lidi si jako neuvědomují, jaké jsou implicitní požadavky vyžadované od každého pedagoga. Je to prostě nedocenené. (rozhovor byl přeložen ze slovenštiny do češtiny)*

Respondent Modrý: *Možná tu práci s dětma, že je učitel schopnej ukočírovat třeba třicet lidí ve třídě, ale nevím, co jinak vnímají jako pozitivní, to mě nenapadá.*

Respondentka Šedá: *Že třeba se ten člověk obrací v tom, co dělá, že se tomu věnuje. Takže když někdo učí přírodopis, chemii nebo něco takovýho, tak je to braný veřejností, jako že jsi v tom profík, přestože třeba v tom univerzitním okolí jsi nic, ale přijdeš do školy a berou tě tam jako někoho, kdo se orientuje. Ale moc pozitivních názorů mě nenapadá.*

Respondentka Zelená: *Tak určitě! Třeba to, že dětem předáváme něco nového a že je hezký, že odmalička můžeš těm dětem něco dávat. Jako určitě je i spousta pozitivních názorů, někdo ty učitele třeba i obdivuje, jo, protože ví, že to nemůže dělat každý. Takže celkově no, ten obdiv, že dokážou pracovat s dětma a každý den jim něco předávat. Pak jako i ty negativní slyšíš, krom toho, že kdo neumí, ten učí*

Respondentka Žlutá: *...že učitelé jsou fakt hustý, že do toho jdou, že se nebojí pracovat s dětma...*

Respondentka Červená: *Tu zodpovědnost vnímaj pozitivně, protože dost lidí si nedovede představit vést třicet dětí, nebo s nima bejt celý den. Takže asi to obdivujou. A taky hodně lidí má jako strašáka matematiku, takže možná i to umění, že učitelé učí matematiku. Třeba ta metoda Hejného je neznámá, takže to vnímám, že mě lidi obdivujou, že to zvládám.*

Respondentka Fialová: *Tak ty pozitivní jsou asi to, že učitel je vnímán jako někdo, kdo něco předává.*

Není překvapivé, že respondenti vyjádřili svůj souhlas s pozitivními názory, jež zmínili a naopak nesouhlas s negativními názory. Ovšem ani nesouhlas nebyl tak jednoduchý. Někteří respondenti pro negativní názory našli pochopení, nebo se s nimi dokonce ztotožnili, ale z jiných důvodů či jen do určité míry.

Po tom, co se respondentka Červená vyjádřila, že učit může každý, ale ne kvalitně, byla jí položena otázka, zda se společností souhlasí s názorem, že učit může každý. Její odpověď ilustruje nuance jejího souhlasu a nesouhlasu s jinými názory: *S tím souhlasím, ale myslím, že je potřeba kvalita. Že učit sice může každé, to má společnost pravdu, když se bavíme jen o té výuce a ne těch věcech okolo, ale ne každé to zvládne dobře. No a pak s tím názorem, že se mluví o penězích, s tím souhlasím, ale zároveň si myslím, že se o tom musí mluvit. Že jo, dobrý, mluví se o tom moc, ale vím, že se o tom mluví tak moc, protože se nic moc neděje (pro zlepšení platových podmínek učitelů). Proto ty stávky a tak.*

Respondent Oranžový se vyjádřil, že pro negativní názory společnosti má pochopení, ale neztotožňuje se s nimi: *Tak asi s nimi nesouhlasím, ale dokážu pochopit, že když se někdo třeba neorientuje v tom, co obnáší učitelská profese, tak dokáže říct všechno. Tam jde ale pak o to, že člověk musí být vzdělaný a informovaný v tomhle odvětví, aby mohl být vůči učitelům empatický. Dokážu se zamyslet a pochopit nějaké názory společnosti, ale asi ne se s nimi stoprocentně ztotožnit. (rozhovor byl přeložen ze slovenštiny do češtiny)*

Někteří respondenti ke svému nesouhlasu přidali, že je motivuje být lepšími učiteli, než těmi, o kterých mluví společnost, když vyjadřuje negativní pohled na tuto profesi. Například respondent Modrý: *...protože jsem už říkal, že jsem vyrůstal v rodině učitelů, nebo teda ani*

jeden neučí na základce nebo gymplu, ale učí hudbu, ale mně to vždycky přišlo jako normální povolání a naopak ty špatný zkušenosti, co jsem s učitelem měl já, mě spíš motivujou nebýt přesně to, co jsem nesnášel a být právě ten opak - ti učitelé, který jsem měl rád za školní léta. A tak já spíš chci hledat to, co dělá ty dobrý učitele a vyhnout se těm ostatním učitelům, co jsem rád neměl. Takže mám negativní zkušenosti, ale nechám se jima spíš motivovat k tomu, abych já byl lepší a jinej než oni.

2.5.4 Prestiž učitelské profese

Tato podkapitola přibližuje vnímání prestiže samotnými respondenty a zároveň odkrývá jejich vnímání názorů veřejnosti o prestiži. Sami učitelé si často myslí, že prestiž učitelské profese je ve společnosti nízká (Průcha, 2017), ale není tomu tak (Tuček, 2019).

9. Jak si myslíš, že je prestiž povolání vnímaná ve společnosti a proč tomu tak podle tebe je?

a. Pokud nevíš, jak myslíš, že by společnost umístila učitelské povolání na škálu prestiže od 1 (nejvíce prestižní) do 10 (nejméně prestižní)

10. Jak prestiž učitelského povolání vnímáš ty?

11. Ovlivňuje prestiž učitelské profese tvůj zájem ji vykonávat?

Srovnání je nejlépe ilustrováno na škále, kam každý z respondentů povolání učitele umístil zaprvé sám za sebe a zadruhé tak, jak si myslel, že by ho umístila veřejnost. Škála je desetistupňová, číslo jedna znamená nejvyšší prestiž a číslo deset znamená prestiž nejnižší. V případě, že respondent odpověděl rozmezím (například umístil prestiž mezi 5. a 6. místo) v tabulce je pozice zaznamenána s využitím půl bodu (např. 5,5)

Pro vypočítání průměru byly všechny hodnoty z daného sloupce sečteny a následně vyděleny počtem respondentů (8). U respondentky Šedé se v rámci prvního sloupce počítalo s průměrem 5,3, protože její umístění na škálu se lišilo podle stupně, kde učitel působí (7 pro základěškolského učitele a 4-5 (pro náš 4,5) pro učitele gymnázia). U rámci druhého sloupce se u respondentky Šedé počítalo s průměrem 5 (Uvedla 7 pro učitele ZŠ a 3 pro učitele gymnázia).

Hodnota prvního sloupce u respondentky Červené je v závorce, protože respondentka zmínila, že věděla správné výsledky šetření prestiže z roku 2019. Tato hodnota NEBYLA

zahrnuta do počítání průměru. U druhého sloupce byla zahrnuta i hodnota vyjádřena respondentkou Červenou, a to proto, že se jednalo již o její osobní názor.

Tab. č. 5: *Vnímání prestiže*

	Kam by prestiž podle tebe umístila společnost?	Kam bys prestiž umístil/a ty?	Ovlivňuje prestiž učitelské profese tvůj zájem ji vykonávat?
Červená	(6)	3	„Vůbec“
Fialová	5	1	Ne
Zelená	4	2,5	Ano
Žlutá	6	1,5	„Teď už ne“
Růžová	6	3	„Určitě ne“
Šedá	7 (ZŠ), 4,5 (gymnázium)	7 (ZŠ), 3 (gymnázium)	Trochu
Oranžová	5	2	„Ne až tak“
Modrá	9	5	„Ne, ani trochu“
PRŮMĚR	5,76	2,5	

Abychom mohli srovnávat prestiž z desetistupňové škály s výsledky šetření prestiže z roku 2019 (Tuček, 2019), musíme i jí přetransformovat v desetistupňovou škálu. Jelikož se na ní nachází 26 povolání, musíme 26 rozdělit na 10 rovných dílů tak, aby vytvořily pomyslnou škálu podobnou té naší. Jednotlivé stupně by se tedy lišily o 2,6 míst. Škála by poté vypadala přibližně takto:

1. 1.–3. místo (nejvyšší prestiž)
2. 4.–6. místo
3. 7.–9. místo
4. 10.–12. místo
5. 13.–15. místo
6. 16.–18. místo
7. 19.–21. místo
8. 22.–24. místo
9. 25. místo
10. 26. místo (nejnižší prestiž)

Jelikož učitel se na škále z roku 2019 umístil na 4. místě (vysokoškolský) a 5. místě (základoškolský), na přetransformované desetistupňové škále by jeho prestiž byla umístěna zhruba na stupni 2.

Respondenti předpokládají, že společnost učitelkou profesi v průměru vidí na 5.-6. pozici, což koresponduje s tvrzením, že učitelé si myslí, že je jejich povolání vnímáno jako mnohem méně prestižní než jak skutečně je.

Respondent Modrý: *...o pedagogických fakultách se mluví jako o těch jednoduchých školách, takže si určitě nemyslím, že v tom společnost vidí nějakou prestiž. Že třeba kdyby byl nějaký žebříček, tak by byla ta profese třeba úplně dole před nějakým popelářem.*

Respondentka Žlutá: *No, myslím, že tam ta prestiž není. Že vidíme třeba doktory, ale učitelé taky dělají hodně, a bez učitelů by nebyli doktoři, takže vnímám, že bychom je taky měli víc cenit, ale prostě mi přijde, že to nikdo moc nedělá. Nebo jako asi někdo jo, ale fakt ne hodně. Že si řeknou „ježiš, učitelka, tak ta končí v jednu a má prázdniny“.*

Za zmínku stojí i odpověď respondentky Červené, i když správnou odpověď a výsledky šetření znala: *Jako myslím si, že by měla být hodně vysoko, třeba na takové třetí až čtvrté pozici, kde i dokonce je myslím, ale vnímám to tak, že by jí společnost strčila až na šestku.* Tato odpověď byla reakcí na otázku, kam si myslí, že by společnost prestiž učitele umístila, kdyby neznala správnou odpověď.

Respondentka Fialová: *No, tak, pakliže by podle společnosti byla uklízečka na desítce a na jedničce byl třeba lékař nebo právník. Tak určitě by učitel byl na nějaký pětce. Ale dle mého osobního názoru jsou všichni na jedničce, protože každé je pro společnost nějak důležitý, k čemuž bych jednou chtěla vést i ty děti, jestli teda budu učit, že každé je potřeba a že žádný povolání není špatný.*

Respondent Oranžový: *No, záleží asi, kdo by byli respondenti – jako v jakém kraji, jací lidé – ale dejme tomu, že kdybychom to nějak zprůměrovali, tak si myslím, že bychom byli na nějaké pětce? Může to být proto, že pro lidi ten člověk nemá takovou zodpovědnost jako lékař, nebo jako hasič, takže to není tak prestižní, protože učitele může vlastně dělat úplně každý. Samozřejmě to, že to může dělat každý, neznamená, že to pak každý dělá tak, jak má nebo dobře. Je určitě dobrý důvod pro to, proč se učitelství studuje na vysoké škole a ne jen*

tak. Takže myslím, že je společností to povolání vnímáno jako méně prestižní. (rozhovor byl přeložen ze slovenštiny do češtiny)

Respondentka Růžová: *Myslím, že to je docela nízko a že tomu odpovídají ty platy. Že společnost by to klidně dala na takovou 6, kde jako 10 je to nejhorší.*

Spousta negativních i pozitivních motivů se shoduje s těmi, které respondenti zmínili, když mluvili o vnímání učitelského povolání veřejností. Dá se tedy předpokládat, že respondenti z názorů, které od veřejnosti slyší, vyvozují závěr, že prestiž povolání je v očích společnosti nízká.

Ale stejně jako s negativními názory společnosti na profesi, ani s nízkým vnímáním prestiže respondenti nesouhlasili a oproti průměru 5,76 pro veřejnost umístili za sebe samé povolání učitele na 2. – 3. místo (průměr 2,5) v žebříčku prestiže, což je mnohem srovnatelnější s reálnými daty. Sami za sebe povolání respondenti vždy hodnotili výš než byl jejich domnívaný názor podle veřejnosti, a to až na malou výjimku u respondentky Šedé, která prestiž učitele základní školy vidí stejně, jako si myslí, že ji vidí společnost – na sedmé příčce.

Pro umístění prestiže učitelů na vyšší příčky měli respondenti různé důvody, ale často se opakovaly motivy jako důležitost povolání pro další generace, jeho přínos ve vzdělávání dalších osob a jeho důležitost v životě žáků. Ač někteří z respondentů zmínili, že pedagogickou fakultu si vybrali, protože byla jednodušší, žádný z nich se nevyjádřil o učitelském povolání jako jednoduchém.

Respondent Modrý: *Vnímám to prostě jako normální povolání. Ale tím, že to můžou dělat jen lidi z vysoký, tak to vnímám na nějaký vyšší úrovni, než je třeba právě ten popelář, nebo prodavač, ale samozřejmě medicí a právníci jsou výš postavený povolání z mnohem náročnějších škol, na který já bych neměl. A ve finále jsem si tu pedagogickou vybral, protože se prostě říká, že je jednodušší. Takže to nevnímám jako nějak prestižní povolání, ale zároveň jsou horší povolání. Takže u mě spíš ten průměr. Myslím, že většinová veřejnost by to právě dala jako na devítku, já na takovou pětku, no, kdyby šlo zas o žebříček a jednička byla třeba doktor.*

Respondentka Šedá: *Já to beru asi tak, že to je na každý škole opruz, ale abych se vyjádřila k té prestiži, tak třeba gymnaziální učitelé musí být fakt vzdělaní, takže tam je asi vyšší prestiž, třeba na trojku bych to dala. Ale s tím učitelem na základce souhlasím, tam bych to dala asi na sedmičku, to je pro prestiž.*

Respondentka Zelená: *Tak určitě to vnímám jako prestižní, jelikož je to vlastně ta příprava na budoucí život dětí a ať už mateřská, základní nebo pak střední je příprava na to, co jednou budou dělat, což má pak vliv na stát a jak funguje školství... Takže, počkej, já to beru... výš než asi široká veřejnost, já bych dala toho učitele třeba na takovou dvojku, trojku. Jako je to těžký, když je to 10 stupňů, ale určitě bych ho dala jako vysoko.*

Respondentka Žlutá: *Vyšší. Já bych řekla klidně dva nebo jedna. Že kdyby tady nebyli učitelé, tak nejsou ostatní. A jasně, že kdyby tady jiná povolání nebyla, tak to nebude fungovat, ale ty učitelé jsou hodně potřeba, protože bez nich nikdo nebude třeba doktor nebo právník. Názor, že bez učitelů nejsou ani jiná povolání se ve výpovědích také často opakoval.*

Respondent Oranžový: *Já to vnímám jako prestižní zaměstnání, které by mohlo být určitě hodnocené na vyšších příčkách nebo pozitivněji. Učitelé mají pod rukama další generace a musí za ně brát zodpovědnost, vžít se do své role. Pro toho žáka je největší činitel nějaké změny a růstu většinou nukleární rodina, ale hned potom tam je učitel, co ho nějak učí internalizovat si ty své sociální role. Takže já bych dal tu prestiž na dvojku, ale zase je to filosofická otázka, protože jedno povolání by nemohlo existovat bez druhého, takže by to mělo být vyvážené.*

Respondentka Růžová: *Pro mě osobně má učitelství fakt vysokou hodnotu. Moje máma učí malé děti a já chci asi učit taky, nebo to aspoň zkusit. Za sebe bych to dala na 3, protože zas nezachraňuješ lidský životy, ale důležitý to je, protože učíš ostatní, jak je zachraňovat.*

Respondenti se zpravidla shodovali na tom, že prestiž povolání, ať už, jak jí vnímají oni, či společnost, pro jejich rozhodování o svém kariéřním směřování není důležitá. Po doplňujících otázkách někdy přiznali, že vnímání prestiže hraje určitou roli, ale to pouze respondentky Zelená a Šedá.

Respondentka Šedá se nejdřív ohledně role prestiže na její volbu povolání vyjádřila následovně: *Ne (Ne, prestiž nehraje roli). Jako já asi po studiu prostě stejně nastoupím na*

školu a pokud tam budou fajn děti, tak je mi asi jedno, jak to povolání vnímá veřejnost, nebo dokonce já, protože jednou jsem to vystudovala, tak to budu muset jednou dělat, že jo. Když ale respondentce byla položena další otázka z dotazníku, a to, jak by se profese měla změnit, aby byla pro ni atraktivnější, zmínila se, že by mohla být vnímána jako prestižnější. Po kontrolní otázce, zda jí tedy přeci jen na prestiži trochu záleží, co se týče jejího budoucího rozhodování, odpověděla: Asi jo. Spíš jde o ten pocit, že to, co dělám, není podřadný.

Pro respondentku Zelenou vnímání prestiže hraje velkou roli, a to nejen její vlastní vnímání, ale i vnímání veřejnosti. Vyjádřila dokonce, že z její strany se jedná o poslání, chtít prestiž v očích veřejnosti zvyšovat: *Myslím, že určitě to ovlivňuje to, jak jí vnímám já. Pro mě je prestižní, tak to chci dělat. A ten pohled veřejnosti asi taky, tím, že není podle mě úplně nízko. Spíš si myslím, že bychom se měli snažit, aby to společnost vnímala ještě o něco výš, protože takhle si někdy připadam, že to jednou nikdo neocení, i když ten názor neberu jako čistě negativní. Takže to taky беру jako takový poslání.*

Ostatní respondenti se zpravidla shodovali, že důležité ve výběru povolání pro ně je jen to, zda ho chtějí vykonávat a zda je baví, ne jak se na něj dívá společnost. Respondentka Žlutá si, před tím, než začala studovat PedF UK, nechala pedagogickou fakultu vymluvit právě lidmi s názory o nízké prestiži učitele, což ukazuje, že v minulosti pro ní vnímání prestiže roli hrálo, ale zmínila, že dnes už tomu tak není.

Respondentka Žlutá: *Ted' už ne. Předtím jsem se bála, co si lidi řeknou a nechala jsem si to i vymluvit, ale teď už je mi to jedno vlastně, že prostě vim, že mě to zajímá, mám ráda děti, že to chci dělat.*

2.5.5 Návrhy na zlepšení

Tato kapitola zkoumá pouze jednu otázku, a to, co by respondent chtěl, aby se na učitelském povolání změnilo, aby (pro něj) bylo atraktivnější.

12. Jak by se mělo povolání změnit, aby pro tebe bylo atraktivnější?

Vzhledem k tomu, že se odpovědi liší podle individuálních zkušeností respondentů, výpovědi přidávám celé bez vlastního komentáře. Tak, aby vynikla jejich přání, se kterými můžou souhlasit další studenti a která mohou pojmenovávat priority pro další směřování školství.

Plat! Rozhodně. A jinak asi není nic, co беру, že by se dalo změnit. Jako to už bych mluvil co by, kdyby, a to nechci. Takže reálně mě zajímá ten plat a zbytek si nemyslím, že by mě nalákal nějak víc. Nemyslím si, že se ten stereotyp a ta náročnost může změnit tak, aby vůbec měla nějaký dopad na to, jestli to chci dělat o něco víc. Tam už fakt jen ten plat, pak bych to celý nějak víc respektoval a tečka.

Platovým ohodnocením a možnostma uspořádání času. Aby nebyla taková potřeba si brát práci domů, ale to asi záleží hlavně na mně. Taky tím názorem veřejnosti na prestiž, když o tom tak přemýšlím. Nastoupila bych tam i tak, i kdyby ten názor zůstal negativní, ale asi by se mi pracovalo o něco líp, kdybych pro tu veřejnost byla “někdo“ a ne “nikdo“. Taky už jsem zmiňovala ten kariérní růst, že se můžeš někam dopracovat a nemusíš jen každý třídě ročník od ročníku papouškovat to samý.

Myslím si, že na fakultních školách už se to tak mění, že tam mají nové metody, zapojuje se učení venku a výlety, což je to, co mě přitahuje. Ta zábavnější forma a že se do škol přináší nové projekty, který mě hodně zajímají. Pak samozřejmě vyšší platy a kurzy pro učitele, aby se prostě mohli vzdělávat víc, aby mohli být lepší a mají od školy zajištěný to vzdělávání. Tak jako asi ta iniciativa těch škol, no.

Jo, no tak určitě rodiče. aby si ti rodiče nemohli na pedagogy tolik dovolovat a tolik jim do toho mluvit, aby se to nějak nastavilo. Třeba taky, aby školy víc stály za svými zaměstnancema a rodiče si nemohli vyskakovat. Že škola řekne, že takhle to bude a rodiče na to nemají co kecat.

Aby rodiče byli shovívavější. A myslím, že hlavně rodiče rodiče tvoří největší část té populace, která má ty negativní názory, co jsme si řekli, takže kdyby se víc informovali a zapojovali, tak by to možná bylo lepší, kdyby spolupracovali... No, tak nezlobila bych se za vyšší platové ohodnocení, to je pro lidi asi to nejdůležitější. Znáám lidi, kteří tu studují a už teď ví, že to nechtějí dělat, protože kdyby nebyli učitelé, ale stejně zůstali v oboru a jen něco dělali s tím svým předmětem, tak by byli zapláceni lépe.

Haha, tak asi zas poukážu na peníze, proč ne. Jako kdyby učitelé brali to, co lékaři, tak bychom byli spokojení všichni. Taky bych ale chtěla, aby to bylo míň svazující z hlediska těch RVPéček a ŠVPéček nebo týdenních plánů. Chtěla bych, aby, když by se něco nestihlo,

tak se to prostě mohlo udělat jindy. Ale jinak asi nic, jinak se mi to líbí. Hlavně posílit tu volnost v tom povolání, která by třeba byla podporovaná i ze strany rodičů, že tě prostě nechaj učit volně jak chceš a ještě třeba komunikujou a zapojujou se, což jsem zažila na praxích. Jako volnost primárně, ale zapojit by se mohli taky, což by učitelům snížilo zas ten stres.

Pro mě je už velmi atraktivní a jsem spokojený tak, jak je. Samozřejmě dalo by se něco zlepšit, třeba ty platy, ale já jsem absolutně spokojený s tím, že jsem si vybral být učitelem. Je to podle mě už v ideálním stavu teď.

Vyšší platy, abych si připadala fakt jako někdo s titulem. To by pak asi posílilo i tu prestiž ve společnosti, protože by najednou byl ten učitel oceněnej. Mně osobně by se pak líbilo míň papírování, proto nikdy nechci třídnictví, ale nemyslím si, že se musí měnit to povolání jako takový, ale spíš ty lidi. Že rodiče by mohli někdy učitelům víc věřit a děti učit, že můžou ty učitele šetřit, protože jinak jich tam moc nevydrží.

Očekávatelně je zvýšení platu nejvíce zmiňovaným faktorem, ale jak má tato práce ilustrovat, ve změní všech velkých obav, přání, názorů, motivací a náhledů na povolání učitele a studium, které k němu vede, by bylo velmi neúplné o něm přemýšlet jako o nejdůležitějším důvodu, proč absolventi nenastupují do učitelského povolání, začátečníci z něj často odcházejí a učitelé experti čelí syndromu vyhoření.

2.6 Srovnání respondentů a diskuze

Tato část se zaměřuje na porovnání výsledků šetření mezi respondenty studující magisterský obor učitelství pro první stupeň a respondenty studující bakalářské obory zaměřené na vzdělávání.

Motivace respondentů ke studiu na pedagogické fakultě představovaly v šetření část s nejvíce odlišnými výsledky, co se týče obou skupin respondentů. Zatímco pedagogická fakulta byla první volbou pro tři ze čtyř studentů magisterského studia v tomto šetření, byla první volbou jen pro dva studenty z bakalářského oboru. Ač se respondentka Žlutá (Mgr.) vyjádřila, že původně pedagogická fakulta její první volbou nebyla, zmínila, že to nebylo způsobeno jejím vlastním nezájmem o tuto fakultu, ale protože si studium na ní původně

nechala vymluvit. Ačkoli v *tabulce č. 1* byla její odpověď zaznamenána, jako „ne“ (=nebyla první volbou), sama studentka se vyjádřila, že učit chtěla vždy.

Myslím si, že když jsem byla mladší, tak to určitě byla moje priorita, ale pak jsem od toho odstoupila a nechala si to vymluvit. Takže jsem nastoupila jinam, ale pak jsem přestoupila sem a to už jsem fakt věděla, že jsem to vždycky chtěla. Takže jsem přešla právě kvůli tomu sem.

Z dat se dá usoudit, že orientace na studium učitelství byla vyšší u respondentů studujících magisterské obory, kteří často zmiňovali, že učiteli chtěli být vždy. Jestliže se na odpověď respondentky Žluté (Mgr.) podíváme spíše jako na nerozhodné ano, než ne, jejich zájem o fakultu byl stoprocentní oproti nižšímu zájmu studentů bakalářského studia, kde pedagogická fakulta představovala první volbu jen pro dva z nich. Na studenty, kteří dříve studovali jinde a nakonec se rozhodli pro pedagogickou fakultu bylo vždy nahlíženo trochu rozdílně. Zatímco odpověď respondentky Žluté (Mgr.) byla označena za „ne“, u respondenta Oranžového (Bc.) a respondentky Fialové (Mgr.) byla označena za „ano“, protože sami studenti odpověď takto vyjádřili. Odpověď „ne“ respondentky Žluté (Mgr.) je ale rozhodně trochu odlišná od odpovědí „ne“ respondentek Růžové a Šedé (Bc.).

Vyšší orientace na studium učitelství budoucích učitelů prvního stupně potvrzuje na velmi malém vzorku údaje Havlíka (1995) z šetření uskutečněného třicet let nazpět. Zároveň potvrzuje Havlíkovo (1995) tvrzení, že čím dříve se student pro studium učitelství rozhodne, tím větší je pravděpodobnost, že do povolání skutečně nastoupí, protože magisterští respondenti vyjádřili jak větší souhlas u otázky, zda byla pedagogická fakulta jejich první volbou, tak u otázky, zda by chtěli do povolání nastoupit.

Další údaje, které byly otázkou zkoumány, byly hlavní motivace ke studiu právě na této fakultě. Zatímco všichni respondenti magisterského studia jako hlavní motivaci uvedli práci s dětmi nebo vztah k nim, u respondentů bakalářských oborů byly motivace rozmanitější. Někteří z nich se pro fakultu rozhodovali z praktických důvodů, jako znalost Prahy (Respondentka Šedá) či využití jazykového certifikátu, který vlastnili (Respondent Oranžový), jiní se pro ni rozhodovali z důvodu lásky k práci s lidmi (Respondentka Růžová) či z důvodu zdánlivé jednoduchosti studia (Respondent Modrý). Bakalářští respondenti navíc ve svých výpovědích mnohem častěji zmiňovali i možnost uplatnění titulu v jiném

zaměstnání, zatímco z magisterských respondentů podobnou možnost zmínila jen respondentka Fialová, a to ne, protože by nechtěla učit, ale protože vyjádřila, že by jí chyběla dynamičnost jiných povolání, ve kterých může růst, zatímco v povolání učitele by „učitelkou byla vždy a částka na výplatní pásce by nerostla“. Respondentka Šedá, Růžová i respondent Modrý (Bc.) zmínili, že neví, zda chtějí povolání učitele vykonávat navždy, a to proto, že neví, zda chtějí navždy učit, ale všichni by si ho chtěli alespoň vyzkoušet.

Celkově je tedy mezi respondenty magisterských oborů lépe vidět motivace pro výběr pedagogické fakulty a vykonávání učitelského povolání po delší dobu, zatímco mezi respondenty bakalářských oborů sledujeme větší rozpory, a to nejen v porovnání s druhou skupinou respondentů, ale i mezi nimi samými. Tuto skutečnost může vysvětlovat fakt, že studenti bakalářského studia vidí možnost svého uplatnění i mimo profesi, a to především, když studují jazyk, jak je tomu u všech respondentů této skupiny. Koucký a Zelenka (2023) potvrzují, že učitelé angličtiny jsou náchylnější k drop-outu než učitelé jiných předmětů. Možnost využití angličtiny mimo školu se zdá být nejatraktivnější pro respondentku Šedou a respondenta Modrého, kteří si pedagogickou fakultu vybrali kvůli studiu jazyka, ale ne přímo proto, aby ho mohli vyučovat. Důvodem výběru pedagogické fakulty může být zdánlivá jednoduchost studia, na rozdíl od jiných fakult vyučujících jazyk, jak ostatně zmiňuje respondent Modrý.

Motivaci nastoupit po absolvování studia do učitelského povolání detailněji sledovala druhá podkapitola *Vnímání učitelské profese*, která uvádí, že skutečně rozhodnutí pro výkon učitelského povolání na dlouhou dobu jsou tři magisterské respondentky (Červená, Zelená, Žlutá) ze čtyř a pouze jeden bakalářský respondent (Oranžový) ze čtyř. Další respondenti jsou na pomezí mezi ano a ne a jejich výpovědi byly analyzovány tak, aby naznačily co nejlépe, zda je odpověď blíže kladu či záporu. U respondentky Fialové (Mgr.), Růžové (Bc.) a respondenta Modrého (Bc.) se blíží spíše „ano“. Respondenti sice zmiňovali své obavy z dlouhodobého výkonu profese, ale zároveň vyjádřili svůj vztah k učitelství a touze ho vykonávat. Naopak odpověď respondentky Šedé (Bc.) se spíše blíží k „ne“, a její negativní přístup k profesi učitele byl očividný během celého rozhovoru. Ač by respondentka do povolání po absolvování nastoupit chtěla, nepočítá příliš s tím, že v něm zůstane, pokud

nenajde místo, které „změní její názor a pohled“, což uvedla jako místo s dobrým pracovním kolektivem, v dobré lokaci a s dobrým platem.

Váhavost o vykonávání profese dlouhodobě přispívá k míře drop-outu v České republice. Zatímco podle šetření TALIS (2018) a později Kouckého a Zelenky (2023) je nejpočetnější skupinou skupina učitelů začátečníků, s vyšším věkem učitelů ubývá, což ukazuje na určitou míru drop-outu, tedy na absolventy, kteří do učitelského povolání nastoupí, ale nesetrvají v něm. Zůstává otázkou, zda se stejnou cestou vydají i nerozhodní respondenti tohoto šetření.

Jako pozitivní aspekty profese berou magisterští respondenti především práci s dětmi, příjemnou pracovní dobu, příjemné prostředí ve škole, možnost využití vlastní kreativity (souvisí s příjemným prostředím) a nakonec práci s novými metodami. Bakalářští studenti se ve svých odpovědích opět liší o něco více než magisterští. Bakalářští studenti zmiňovali především práci s lidmi, lásku k vyučovaným předmětům, prostor pro seberozvoj, pozitivum prázdnin a touhu předávat nové poznatky. Odpovědi bakalářských respondentů byly ve všech částech šetření o něco různorodější a všichni tito respondenti se na pozitivní aspekty profese dívali jinak, i když vždy podobně. Ač se aspekty, které zmiňují, opakují, každý z respondentů určité z nich bere jako důležitější. Mezi respondenty obou skupin (Mgr. a Bc.) ale dochází ke shodám, a to především v lásce k práci s lidmi (nebo dětmi) a touze po přispívání budoucím generacím. Co se týče různorodosti, ta je pravděpodobně aspektem, u kterého dochází k největším diskuzím a názory respondentů na ni se mění téměř drasticky. Zatímco většina respondentů magisterského studia (kromě respondentky Fialové) vnímá různorodost jako pozitivum, které přichází s učitelskou profesí, polovina bakalářských studentů (Modrý a Šedá) berou profesi jako stereotypní či nerůznorodou a pouze jedna respondentka (Růžová) ji bere jako pozitivum, přičemž poslední respondent (Oranžový) ji nezmiňuje. Celkově se dá říci, že magisterské respondenty napadala pozitiva profese jednodušeji a v porovnání s bakalářskými respondenty na profesi viděli znatelně méně negativ.

K tomuto může přispívat i fakt, který byl zjištěn až v další fázi šetření, a to, že magisterští studenti vnímají celkovou prestiž učitelského povolání výš, a je pro ně proto atraktivnější.

Jak ale bude objasněno, studenti tvrdí, že prestiž profese nemá vliv na jejich zájem ji vykonávat, což ale vyvracejí další data.

Magisterští studenti jako negativní vnímají především složitou komunikaci s rodiči a kolektivem. Méně pak zmiňují administrativní záležitosti a platové ohodnocení. Administrativní záležitosti někteří z nich (respondentka Žlutá) berou jako pozitivum, protože je určitá míra papírování baví a mají rádi organizaci. Bakalářští respondenti jako největší negativa zmiňovali složitost povolání a přetížení s ní přicházející, nutnost vymezení vlastního času pro práci, nevděčnost profese a s ní související nízký plat. I bakalářští respondenti ale zmiňovali složitou komunikaci s rodiči, naopak od magisterských respondentů ale zmiňovali i negativum brzké pracovní doby (respondent Modrý). Z výsledků lze vyvodit, že magisterští studenti se ve svých odpovědích shodují více než bakalářští studenti, což by mohlo reflektovat fakt, že magisterští studenti všichni studují stejný obor, zatímco respondenti bakalářského studia se liší ve svých kombinacích, a tak jejich motivace a vnímání mohou být jiné.

Ač byla tematika platového ohodnocení zmiňována často, nikdy nebyla stavěna do pozice rozhodujícího faktoru, zda povolání vykonávat, a někteří respondenti neměli ani představu, kolik je průměrný plat (začínajícího) učitele. Sami respondenti ale předpokládají, že platové ohodnocení je rozhodujícím faktorem pro spoustu jejich kolegů, jak zmínila respondentka Červená:

No, tak nezlobila bych se za vyšší platové ohodnocení, to je pro lidi asi to nejdůležitější. Znáám lidi, kteří tu studují a už teď ví, že to nechtějí dělat, protože kdyby nebyli učitelé, ale stejně zůstali v oboru a jen něco dělali s tím svým předmětem, tak by byli zapláceni lépe.

Někteří z respondentů sice zmínili, že titul mohou využít i v jiném zaměstnání, ale jejich hlavní motivací nebylo platové ohodnocení jako takové, ale spíše váhavost, zda by zvládli učitelskou profesi se všemi jejími úskalími provozovat dlouhodobě. Zdá se tedy, že hlavní faktor je vztah k profesi a jak pozitivně ji student bere. Čím pozitivnější názor respondenti mívali, tím méně mluvili o vlastní potřebě vyššího platu nebo možnostech vyššího výdělku v jiném povolání. Dá se tedy říct, že platové ohodnocení nedeterminuje zájem vykonávat učitelské povolání, ale zájem vykonávat učitelské povolání determinuje, do jaké míry studentovi na platovém ohodnocení záleží.

Co se týče překážek v nástupu do profese a jejím spokojeném vykonávání, respondenti se víceméně shodovali. Největší strach mají respondenti ze svého přijetí rodiči žáků a učitelským kolektivem. Magisterští studenti mezi tyto faktory řadí i velkou zodpovědnost za žáky a strach z možnosti aplikovat či neaplikovat nové postupy. Bakalářští studenti se naopak navíc bojí nevděku ze strany žáků a stereotypu v povolání.

Ač se v této části šetření respondenti obou skupin často shodovali v motivech, jejich vnímání těchto motivů a jejich důležitosti se lišilo, a ač odpovědi mezi skupinami se opakují, mezi respondenty bakalářského studia dochází k větším rozdílům vnímání určitých motivů, jako především rozmanitosti povolání.

Je předpokladatelné, že budoucím učitelům prvních stupňů se bude rozmanitost povolání zdát větší, jelikož jejich práce spočívá ve vyučování více předmětů. Učitelé druhého stupně a středních škol často učí pouze jeden až dva předměty, podle své aprobace, a tak se povolání může zdát pro tyto studenty více repetitivní. Podle Průchy (2002) učitelé ale samotným vyučováním stráví pouhých 36 % času, a tak se dá předpokládat, že pravá rozmanitost povolání vychází z jiných činností, například z přípravy výukových materiálů – tu zmiňují magisterští respondenti, ale u bakalářských zůstává nevyřčena. Respondentka Červená (Mgr.) dokonce zmínila, že učitel prvního stupně si může dovolit připravovat zajímavé výukové materiály, vyrábět barevné kartičky a tvořit další podněty pro děti, zatímco učitel druhého stupně a středních škol podobné snahy nevyvíjí, protože jeho žáci je neocení. To reflektuje i skutečnost, že nějací respondenti z bakalářských oborů (Šedá a Modrý) berou povolání učitele jako nevděčné. O tomhle úkazu se dá smýšlet jako o začarovaném kruhu – učitel druhého stupně/středních škol nepřipraví zajímavé výukové materiály, protože nečeká pozitivní feedback studentů, studenti tím pádem nemají, co ocenit a učitel může nabyt přesvědčení, že jeho povolání je nevděčné. Doporučením pro tyto respondenty by mohlo být do výuky přinášet i kreativní, i když experimentální, materiály, které žáky mohou a nemusí zaujmout, což by zvýšilo představy o rozmanitosti učitelského povolání a pro žáky mohlo být přínosné vnášením nových metod, které respondenti berou jako pozitivní.

Třetí podkapitola zabývající se vnímáním profese veřejností je podobná mezi oběma skupinami. V naprosté většině respondenti ze strany veřejnosti vnímají jako pozitivní názory schopnost práce s dětmi, zodpovědnost učitele a znalost vyučovaných předmětů. Jako

negativní názory naopak vnímají především poznámky o inteligenci a schopnostech učitelů („Kdo neumí, ten učí“) a poznámky o jednoduchosti povolání a s nimi se pojící volný čas učitelů, jež veřejnost podle respondentů bere jako přílišný. Respondenti ve všech skupinách souhlasí s pozitivními názory a neztotožňují se s těmi negativními. Někteří respondenti, především respondentka Červená a respondent Oranžový, ale zmínili, že i pro negativní názory mají určité pochopení, ale vnímají je jinak. K tomu docházelo především u tematiky platu, kde respondentka Červená zmínila, že chápe, že o platovém ohodnocení učitelů se opravdu mluví velmi často, ale že je potřeba tomuto problému věnovat patřičnou pozornost, chceme-li, aby došlo ke změně.

Ke shodám ale nedocházelo tolik ve čtvrté podkapitole, která zkoumala vnímání prestiže. Magisterští studenti vnímali prestiž učitelů z pohledu veřejnosti i z vlastního jako vyšší. Zatímco povolání učitele na škále od 1 (nejvyšší prestiž) do 10 (nejnižší prestiž) v očích veřejnosti magisterští respondenti umístili na 5 (bez započítání hlasu respondentky Červené, která věděla správné výsledky), bakalářští respondenti ho umístili na 6,4. Dle vlastního vnímání prestiž magisterští studenti umístili na 2. příčku a bakalářští studenti na zhruba čtvrtou (3,75). Magisterští respondenti tedy prestiž učitele vnímají jako vyšší a reflektuje to i jejich zájem profesí vykonávat, ačkoli všichni respondenti se shodli, že vnímání prestiže veřejností jejich zájem profesí vykonávat neovlivňuje. Procházka, Röschová a Zelinková (2023) uvádějí, že mezi důvody (nízkého) zájmu o profesí patří nízké platové ohodnocení, nechuť pracovat s žáky s kázeňskými problémy, náročnost učitelského povolání, ale i nízké hodnocení učitelské profese.

Ač respondenti tedy uvedli, že prestiž povolání pro ně v jejich rozhodování nehraje žádnou roli, pro ostatní studenty ji hraje a koneckonců i respondenti samotní přiznali, že prestiž profese jim není tak lhostejná, jako by se mohlo zdát. Z komplexnější analýzy jejich odpovědí vyplývá, že čím nižší umístění učitelské profese na žebříčku prestiže čeká respondent od společnosti, tím větší obavy má z jejího dlouhodobého vykonávání.

Návrhy na zlepšení, tedy kapitola zkoumající aspekty, které by respondenti na profesí změnili, aby byla atraktivnější, došla k podobným závěrům u magisterských i bakalářských respondentů. To může znamenat, že respondenti se na povolání dívají jako na komplexní a zařazují do něj nejen učitelé prvního nebo druhého stupně separátně, ale všechny

dohromady. Celkově se výsledky shodovaly, nehledě na studovaný obor respondenta. Budoucí učitelé by uvítali především vyšší platové ohodnocení, i když vyjádřili, že se nejedná o něco, co by jejich rozhodnutí profesi vykonávat dramaticky ovlivňovalo. Jedná se tedy spíše o prvoplánový návrh o zlepšení, který se rychle změní v jiný, když se respondent více zamyslí. Například respondent Modrý se vyjádřil, že platové ohodnocení je přesně tím aspektem, který by se měl změnit, aby mohl zapomenout na ty ostatní - důležitější. Plat tedy není nejhlavnějším rozhodujícím faktorem, ale spíše příjemnější skutečností, jejíž zvýšení by respondenti uvítali.

...je to (plat) ta jedna věc, o který se furt mluví a co by se dala změnit, aby mě neštvaly ty ostatní, který jsou pro mě třeba i důležitější.

Respondenti za hlavní nedostatky profese, k jejichž zlepšení by mělo dojít, považují nutnost zařazení nových metod do vyučování na školách, možnost účasti na kurzech pro učitele, větší podporu školy, co se týče jejich zaměstnanců, schovávavost rodičů, menší svázanost v rámci RVP a ŠVP, posílení komunikace a spolupráce mezi školou a rodiči a méně administrativy. Některá z těchto přání studenti považují za reálná a jiná za kompletně nereálná.

Absolutně nejvíce se ale respondenti vyjadřovali k učitelským platům, které zmiňovali v relaci na vnímání profese společností. Několikrát mezi respondenty zazněl názor, že platy by se měly zvýšit, aby se zvýšila i prestiž povolání ve společnosti, což by studentům pomohlo chtít do profese nastoupit více. Ve srovnání s odpovědí na otázku, zda vnímání prestiže učitelského povolání ovlivňuje chuť respondentů ho vykonávat, která se blížila jednohlasnému „ne“, se návrhy na zlepšení v oblasti prestiže přímo vymykají.

Je proto možné, že studenti své vlastní domněnky o nízkém vnímání prestiže učitele společností schovávají za narativ o nízkých platech, nebo v platech hledají řešení problému prestiže, k jehož pocitování se často nechtějí přiznat.

Na malém vzorku respondentů byla zjištěna určitá korelace mezi:

- 1) Vyšším zájmem o studium na PedF UK a respondenty z magisterského studia
- 2) Vyšším zájmem o povolání učitele a respondenty z magisterského studia
- 3) Vyšším vnímáním prestiže učitele a respondenty z magisterského studia

4) Větší rozmanitostí či nuancích v odpovědích a respondenty z bakalářského studia

Ač se prestiž učitelského povolání zdá vysoká podle dostupné literatury (Tuček, 2019), respondenti studia učitelství a oborů zaměřených na vzdělávání vidí spoustu prostoru ke zlepšování tohoto společenského názoru, a to nejen skrze vyšší platové ohodnocení, ale i skrze navrácení se k hodnotám, na které podle některých respondentů společnost zapoměla, a to, že učitel by měl být váženým činitelem v žákově rozvoji a životě. Respondenti ale rozhodně nelpějí na minulosti a za velmi důležitý aspekt své budoucí profese považují posun kupředu, pomoc budoucím generacím a obohacení školství o nové přístupy, formy a metody. Možná tedy navrácení váženého statusu učitele není záležitostí minulou, jako by se mohlo zdát, ale teprve budoucí, což respondenti zmiňovali též hojně – mladá generace je podle nich připravena si učitelů patřičně vážit. Ačkoli učitelskou profesi v šetřeních prestiže umisťují na vysoké příčky jak mladí, tak starší respondenti, spousta respondentů tohoto šetření se shodla, že názor mladé generace na učitelskou profesi je lepší než názor starší generace. To může být způsobeno tím, že starší generace zažila doby, kdy byl plat učitelů skutečně “směšný a mizerný“, za jaký ho někteří respondenti označují, zatímco mladší generace se setkala se školstvím, které od dob minulých udělalo velký pokrok a její učitelé už nebyli natolik nedocenení, což může pozitivně ovlivňovat i jejich výkon.

Ačkoli výsledky řešení nemohou přinést řešení problémů a nemohou poskytnout relevantní zprávu o celém studentstvu, dokážou na malém vzorku ukázat, že školství skutečně jde kupředu, protože ani jeden z respondentů neodpověděl, že do školství nikdy nastoupit nechce, a naopak všichni respondenti mají srovnáno, co přesně by se mohlo změnit, aby pro ně byla profese atraktivnější. Spousta respondentů vyjadřuje, že mladá generace si učitelů váží více, že oni sami chtějí být těmi učiteli, které neměli, že učitelství je důležité povolání pro veřejnost a že bez učitelů by žádné jiné povolání neexistovalo.

Studenti učitelství a oborů zaměřených na vzdělávání často bývají budoucími učiteli, kteří budou nést zodpovědnost za další generace, a tak je důležité věnovat patřičnou pozornost jejich návrhům na zlepšení, stejně jako jejich komplexní přípravě. Ač se školství neustále posouvá kupředu, jedna skutečnost se nemění – *Učitel je hlavním zprostředkovatelem systematicky upravených a srovnaných poznatků z nejrůznějších oborů vědních ve škole a zároveň vedle otce a matky třetím hlavním činitelem při výchování* (Klika, 1909).

Jako mezi hlavní limitace považují malou velikost výzkumného vzorku, na němž uskutečněné šetření nemůže, jak již bylo zmíněno získat obecně platné informace pro studentstvo a vyvozovat závěry. Jako další je důležité zmínit složitost analýzy rozhovorů, protože v rámci analýzy jsem musela ke každému respondentovi přistupovat individuálně a i když na určitou otázku někdy řekl “ne“, odpověď respondenta se blížila spíše “ano“. Někteří respondenti si dokonce dokázali protirečit, což sice poukazuje na jejich nerozhodnost a stojí za zmínku, ale zároveň to byl aspekt, který celkovou analýzu ztěžoval. Za nedostatek by se dala považovat i absence mužských respondentů z magisterského studia, ale tu si vysvětluji znatelně větším zastoupením žen v tomto oboru.

Co se týče doby studia respondentů, podobný výzkum by mohl přinést velmi odlišné výsledky, pokud by zkoumal respondenty navazujících magisterských oborů místo těch bakalářských. Názory na vykonávání profese by se s délkou praxe studentů na pedagogické fakultě také pravděpodobně měnily. Výběr vzorku z této bakalářské práce má ale své opodstatnění, a to, že práce zkoumala i zkušenosti s nástupem na fakultu a orientovanost studentů na studium učitelství (či oborů zaměřených na vzdělávání) a zároveň učitelské povolání. Ač se dá očekávat, že nemotivovaní studenti studium nedokončí, či si navazující magisterské studium ani nevyberou, zároveň se dá polemizovat o faktu, zda studenti, kteří na fakultě nestudují natolik dlouho, ale zároveň již měli čas ji lépe poznat, nemají větší prostor k reálnému přemýšlení o svém potenciaálním nástupu do profese, protože na jejich čas na jejich rozhodnutí příliš netlačí. U šetření provedeném na studentech navazujícího magisterského studia by dle mého názoru mohlo dojít k výpovědím studentů, kteří svůj nástup do profese bezesporně očekávají, jelikož jsou již blízko k získání titulu a nástup do učitelské profese je pro ně za dveřmi. Chtěla jsem proto zkoumat zájem studentů, kteří nejsou nováčci, ale zároveň nejsou po všech stranách připraveni a rozhodnutí, jako se to očekává od starších studentů magisterských oborů a studentů navazujícího bakalářského studia. respektive studentů studujících pedagogickou fakultu již delší dobu.

Ačkoli šetření zodpovědělo všechny otázky, některé z nich by mohly být zodpovězeny jednoznačněji, pokud by jako metoda šetření byl vybrán například strukturovaný rozhovor, který by nedával tolik prostoru k úvahám respondentů a počítal by s jednoduššími odpověďmi. Podobného cíle by mohlo dosáhnout i šetření pomocí dotazníků, které by ale

pravděpodobně bylo mířeno na větší počet respondentů. Jelikož mi v této práci záleželo především na autentickém předání odpovědí respondentů a detailní popsání jejich zkušeností, dotazníkové šetření by nepodalo tak obšírné informace. Ovšem dotazníkové šetření, tedy jeho výsledky, by se daly aplikovat na větší skupinu studentů a bezpochyby by byly též zajímavé.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou motivací studentů učitelství a oborů zaměřených na vzdělávání nastoupit do učitelského povolání a povolání vykonávat. Tito studenti se, dle výpovědí respondentů, potýkají s nejrůznějšími problémy souvisejícími s názorem okolí na výběr této profese, s přístupem společnosti k profesi obecně a s obavami vycházejících z velké zodpovědnosti v povolání a komunikace s rodiči jejich budoucích žáků. Vzhledem k důležitosti učitelského povolání je třeba, aby studenti byli seznamováni s šetřeními prestiže a dalšími šetřeními názorů veřejnosti stavící profesi učitele na vysoké příčky.

Teoretická část byla složena především z témat, které s problematikou souvisí, jsou pro ni relevantní a mohou pro ni být přínosná, jelikož na téma zájmu studentů o učitelské povolání neexistuje dostatek zdrojů. Některá z těchto témat jsou prestiž učitelské profese, pracovní zátěž učitelů, drop-out učitelů a úskalí učitelů – začátečníků. Relevantní jsou i témata zabývající se dnešním postavením profese, což inkluduje například i problematiku feminizace školství a učitelských platů.

Praktická část zkoumala individuální zkušenosti respondentů pomocí kvalitativního šetření polostrukturovanými rozhovory. Odpovědi na výzkumné otázky byly načrtnuty v diskusi a srovnány mezi oběma skupinami respondentů. Ačkoli natolik nerozsáhlé šetření nemůže poskytnout odpovědi, řešení, ani nemůže reprezentovat celou komunitu studentů pedagogických fakult, představuje osobní zkušenosti osmi potencionálních budoucích učitelů, které by neměly být opomenuty.

Celkově hlavní důvody zájmu o učitelskou profesi těchto respondentů byly praktické důvody (příjemná pracovní doba, prázdniny), seberealizační důvody (práce v naplňujícím prostředí školy, rozmanitost učitelského povolání), ale především práce s lidmi a dětmi. Důvody jejich nezájmu byly naopak složitost profese a vyčerpání, složitá komunikace s rodiči a kolektivem a pro některé ze studentů dokonce i chybějící rozmanitost povolání, která jinými respondenty ale byla považována za pozitivum.

Otázka zaměřená na zkoumání prestiže a jejího vnímání studenty potvrdila tezi Průchy (2017), že učitelé (v tomto případě budoucí učitelé) vnímají prestiž profese v očích

veřejnosti jako nižší, než skutečně je. Sami za sebe poté prestiž vnímají jako vyšší, ale pořád ne tak vysoko, jako se umísťuje na škálách veřejného mínění o profesích (Tuček, 2019).

Rozdíly mezi oběma skupinami respondentů jsou hlouběji rozebrány v diskusi, ovšem hlavní rozdíly spočívají ve vnímání prestiže, kterou respondenti bakalářských oborů vnímají níže v celkovém zájmu o výkon povolání, který je u těch samých respondentů nižší a v důvodech výběru pedagogické fakulty, kde se všichni magisterští respondenti shodují, že hlavní motivací byla práce s dětmi, ale bakalářští studenti se ve svých motivacích liší více.

Věřím, že ačkoli bakalářská práce s tak malým výzkumným vzorkem nedokáže podat dostatečné informace o celé problematice, splňuje svůj stanovený cíl, napomáhá k otevření této problematiky a k nahlédnutí do ní.

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Tímto prohlašuji, že umělá inteligence byla při zpracování této práce využita pouze v minimální míře, a to konkrétně pro vyhledání několika (dvou – iDnes, iRozhlas) zdrojů. Veškeré analýzy, interpretace a samotný text práce jsou výsledkem mé vlastní práce.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. Alan, J. (1989). *Etapy života očima sociologie*. Panorama.
2. Alvesson, M., & Billing, Y.D. (2009). *Understanding Gender and Organizations*. Sage Publications.
3. Bendl, S. (2011). *Kázeňské problémy ve škole*. Triton.
4. Bendl, S., Voňková, H., & Zvírotsky, M. (2013). *Boloňský proces a jeho dopady na strukturovaná studia učitelství*. Karolinum.
5. Česká školní inspekce. (2020). *Mezinárodní šetření TALIS 2018: Zkušenosti, názory a postoje učitelů a ředitelů škol. Národní zpráva*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD/Narodni-zprava-TALIS-2018_rozsirene_vydani.pdf
6. Český statistický úřad. (2024, 7. listopadu). *Mzdy učitelů v regionálním školství - 2013–2023*. <https://csu.gov.cz/produkty/mzdy-ucitelu-v-regionalnim-skolstvi-2013-2023>
7. Český statistický úřad. (2024). *Vzdělávání žen a mužů, věda a digitalizace*. <https://csu.gov.cz/vzdelavani-zen-a-muzu-veda-a-digitalizace?pocet=10&start=0&skupiny=30&razeni=-datumVydani>
8. Drbohlav, J., & Hubatková, P. (2022). *Jak zaujmout talentované budoucí vysokoškoláky pro studium učitelství? Výsledky šetření mezi účastníky Národních srovnávacích zkoušek v roce 2022*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
9. Dytrtová, R., & Krhutová, M. (2009). *Učitel: Příprava na profesi*. Grada.
10. Fakkens-Bruinsma, M. (2014). Motivation for becoming a teacher and engagement with the profession: Evidence from different contexts. *International Journal of Educational Research*, 64, 65-74.
11. Fakulta informatiky Masarykovy Univerzity. (n.d.). *Z 390 Školní pedagogika*. <https://www.fi.muni.cz/~qprokes/pedagogika/pedagogika.html>
12. Fárová, N. (2020). *Českému školství nepomáhá stereotypní uvažování o ženách a mužích* [Rozhovor]. Sociologický ústav AV ČR. <https://www.soc.cas.cz/cz/aktuality/z->

[medii/aktualita-farova-ceskemu-skolstvi-nepomaha-stereotypni-uvazovani-o-zenach-muzich](#)

13. Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido.
14. Havlík, R. (1995). Motivace k učitelskému povolání. *Pedagogika*. 45(2), 154-163.
https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=3154&edmc=3154
15. Havlík, R. (1997). *Výchova a vzdělávání v českých zemích na prahu třetího tisíciletí*. ČAPV a ZČU.
16. Havlík, R., & Kořa, J. (2007). *Sociologie výchovy a školy* (Vyd. 2). Portál.
17. Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Portál.
18. Kalhous, Z. & Horák, F. (1996). K aktuálním problémům začínajících učitelů. *Pedagogika*. 46(3). 245-255.
https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2979&edmc=2979
19. Kampomaturite.cz. (n.d.). *Pedagogické fakulty: Jak se dostat na nejžádanější obory vysokých škol*. https://www.kampomaturite.cz/kampomaturite/jak-se-dostat-na-pedagogicke-fakulty?srsId=AfmBOoqnQU_ZZvJbDq62FAjaVOeZaWz7nrmhu1K7ouMVZ8ppqMveZQVW
20. Kebza, V. (2005). *Psychosociální determinanty zdraví*. Academia
21. Klika, J., & Sokol, J. (1909). *Stručný slovník paedagogický: abecední soubor nejdůležitějších nauk z paedagogiky, hodegetiky a didaktiky, z methodiky obecné a methodik zvláštních, z dějin vychovatelství a školství, ze zákonodárství školního a statistiky školní v zemích našich a cizích i z pomocných věd vychovatelských: diaetetiky, psychologie, ethiky, sociologie a logiky se zřetelem k učitelstvu škol obecných a měšťanských*. Odbor literárně-paedagogický při Ústředním spolku jednot učitelských v Čechách.
22. Koucký, J., & Zelenka, M. (2023). Co dělají absolventi pedagogických oborů? Profesní mobilita učitelů a dalších pedagogických pracovníků. *Pedagogická Orientace*, 33(1).
23. Kouhoutek J., Lounek V., & Sekerák, M. (2023). Povolání učitel – ceněné, ale nedocené: Změny profese začínajících učitelů v České republice. *Orbis Scholae*, 17(1), 87-110. <https://doi.org/10.14712/23363177.2023.7>

24. Lioliasová, P. (2017, 19. března). *Pedagogické fakulty slouží maturantům jako záložní plán. Odrazují je platy učitelů.* iRozhlas. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pedagogicke-fakulty-slouzi-maturantum-jako-zalozni-plan-odrazuji-je-platy-ucitelu_201703191330_gol?
25. Lowyck, J. & Pieters, J.M. (1992). *The Quality of Teaching.* Leuven Catholic University and University of Twente.
26. Matoušek, T. (2022, 10. prosince). Zájem o učitelství roste, některé obory ale chybí. Experti navrhnou stipendia. iDNES.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/skolstvi-msmt-ucitele-duchod-odchody-nedostatek-kapacit-deti.A221127_133116_domaci_imat?
27. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Grada.
28. MŠMT. (2021). *Plán podpory rovnosti žen a mužů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na léta 2021-2024.* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://msmt.gov.cz/uploads/III_Material_VPR_Plan_rovnosti_FINAL_2021.pdf
29. MŠMT. (n.d.). *Přehled o přijímacím řízení Uchazeč 2023: Občané ČR.* <https://dsia.msmt.cz/vysluch23n.html>
30. Münich, D., Perignáthová M., Smolka V., & Zapletalová L. (2015). *Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní.* IDEA CERGE EI. <https://idea.cerge-ei.cz/studies/2015-09-platy-ucitelu-ceskych-zakladnich-skol-setrvale-nizske-a-neatraktivni>
31. Neumajer, O. (2017). Absolventům učitelství chybí pedagogická praxe. Nyní by se to mohlo změnit. *Řízení školy*, 14(12), 15-16. ISSN 1214-8679.
32. OECD (2001), *Education at a Glance 2001: OECD Indicators.* <https://doi.org/10.1787/eag-2001-en>.
33. OECD. (2018). *OECD, TALIS 2018 Database.* <https://www.oecd.org/en/data/datasets/talis-2018-database.html>
34. Ornstein, A. C., & Levine, D. U. (1989). *Foundations of education* (4th edition). Houghton Mifflin Co.
35. Oxford Reference. (n.d.). *He who can, does; he who cannot, teaches.* <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110810104538906>

36. Paprštejnová, M., Šmejkalová, J., Hodačová, L., & Čermáková, E. (2011). Zdravotní stav a životní styl učitelů různých stupňů škol. *Pedagogika*, 61(2), 164-174.
37. Paulík, K. (1998). *Pracovní zátěž vysokoškolských učitelů*. Ostravská Univerzita.
38. Pavlík, P., & Smetáčková, I. (2006). *Analýza odměňování žen a mužů ve školství: Jak vzniká odlišnost v platech učitelek a učitelů?* Otevřená společnost.
39. Píšová, M. (1999). *Novice Teacher*. Univerzita Pardubice.
40. Procházka, M., Röschová, M., & Zelinková, A. (2023, 9. listopadu). Studenti vysokých škol a jejich motivace stát se učitelem. Důvody nedostatku učitelů. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. <https://pages.pedf.cuni.cz/nedostatekucitelu/studenti-vysokych-skol-a-jejich-motivace-stat-se-ucitelem/>
41. Průcha J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník* (7., aktualiz. a rozš. vyd). Portál.
42. Průcha, J. (2002). *Učitel: současné poznatky o profesi*. Portál.
43. Průcha, J. (2017). *Moderní pedagogika* (Šesté, aktualizované a doplněné vydání). Portál.
44. Šanderová, J. (2004). *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. Karolinum.
45. Šimoník, O. (1994). *Začínající učitel*. Masarykova Univerzita.
46. Statistický Úřad. (2023). *Pracovníci a mzdy ve vzdělávání*. <https://csu.gov.cz/pracovnici-a-mzdy-ve-vzdelavani?pocet=10&start=0&podskupiny=233&razeni=-datumVydani>
47. Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
48. Tuček, M. (2019). *Tisková zpráva: Prestiž povolání – červen 2019*. Centrum pro výzkum veřejného mínění.
49. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. (n.d.). *Nedostatek učitelů*. <https://pages.pedf.cuni.cz/nedostatekucitelu/>
50. Univerzita Karlova. (2021). *Výroční zpráva Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy*. https://cuni.cz/UK-8534-version1-pedf_2021.pdf
51. Univerzita Karlova. (2023). *Výroční zpráva za rok 2023*. https://pedf.cuni.cz/PEDF-786-version1-vyrocní_zprava_2023_final.pdf/

52. Úřad vlády ČR. (2021). *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030*.
chrome-
extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-
prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf
53. Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Paido.

Seznam příloh

Příloha 1 – Přepisy rozhovorů

ROZHOVOR I: Modrý

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč ses pro něj rozhodl/a?
 - Ano, studium na pedagogické fakultě byla moje první volba a jmenovitě i v Praze. Přesně ta univerzita, kterou studuju, byla moje první volba.
- Co tě vedlo k výběru pedagogické fakulty?
 - Jako pedagogické fakulty jako zaměření, nebo zrovna té jedné pražské?
- Můžeš odpovědět na obojí, pokud se tvé motivace liší.
 - Tak chtěl jsem pedagogickou, protože jsem chtěl studovat angličtinu a slyšel jsem, že na jiných fakultách se studiem angličtiny se hodně rozebírají texty. Třeba na filosofické. A to mi moc nejde, tak to jsem nechtěl. Takže jsem si vybral tu v uvozovkách jednodušší variantu a to byla právě ta pedagogická fakulta. Potom tu v Praze jsem chtěl, protože jsem chtěl zmizet z mého města a chtěl jsem studovat nějakým větším městě. A Praha se mi taky líbila, no, tak jsem chtěl do Prahy.
- Takže to bereš tak, že jedním z faktorů tvého rozhodování bylo, že je pedagogická fakulta jednodušší než třeba ta filosofická?
 - Jo. A už na střední, když mě bavila angličtina, a přemýšlel jsem, co s tím dál, tak mi bylo řečený, že to je nejjednodušší způsob, jak s tou angličtinou v budoucnu něco dělat, jako to studium na pedagogický. Taky mi jako řekli, že když mi pak na pedagogický dojde, že vůbec učit nechci, tak pak můžu jít do nějaký firmy třeba s nějakýma zahraničníma lidma a pracovat tam.
- A chtěl bys teda, až dokončíš i návazující magisterské studium, do povolání učitele nastoupit?
 - Jako mám to furt v plánu, ale čím dýl studuju, tím víc se bojím, že vyhořím po pár letech. Že to vydržím třeba tři nebo čtyři roky a pak půjdu někam jinam. Ale rozhodně toho učitele беру jako takový zadní vrátka a nebráním se tomu učit, ale je dost možný, že skončím někde jinde, pokud mě něco nadchne víc, než učení. Ale vůbec se tomu jako nebráním.
- A jaké faktory ovlivňují tohle rozhodnutí?

- Protože už teď učím a vidím v tom smysl, ale bojím se, že se z toho stane stereotyp a bude těžký se nenechat semlít tím systémem. Ale baví mě učit, i mě baví práce s lidma.
- A povolání učitele tedy bereš jako stereotypní a opakující se?
- Jo, to hodně.
- Dobře. Co tě na té profesi učitele přitahuje? Zmínil si, že se tomu nebráníš, tak co je například něco, co bereš jako pozitivní?
- Hodně mě motivuje, když učím, a naučím někoho něco, a pak v budoucnu vidím, že použili něco, co jsem je naučil, a řeknu si pak: „wow, já toho člověka fakt něco naučil, něco mu předal. Něco, co mu zůstalo v hlavě“. Nebo je to pak taky pozitivní feedback, když dostanu od studentů, že jako je baví ty hodiny, nebo mi nadřizenej třeba řekne, že ti studenti psali mail, že se jim hodina líbila, že jsou spokojení s tím kurzem a se mnou jako učitelem, tak to mě hodně motivuje. Já totiž doučuju angličtinu online přes jazykovku, tak se ke mně ten feedback třeba pak dostane takhle. Jestli to teda takhle odpovídá na otázku.
- Určitě odpovídá, děkuju. Jsou tam nějaké další aspekty? Hodně se třeba zmiňuje volný čas, prázdniny...
- Jako to tomu určitě napomáhá, to volný léto, to se mi hodně líbí. Na druhou stranu se mi fakt nelíbí ta pracovní doba od osmi ráno a vstávání. Ale bojím se toho volného času a braní si práce domů, protože ze začátku se bojím nastavení nějakých hranic a neopravovat eseje po večerech, protože jsem to nestih v práci. A najít si prostě ty hranice, abych neopravoval 24/7. Jako rozvrhnout si, kdy odpočívám, versus kdy mám práci.
- Rozumím. Je tohle něco, co tě odrazuje? A co jsou další aspekty, co tě na povolání učitele odrazují?
- Tohle mě dost odrazuje, ten stereotyp už zmíněnej, to, jak se ta práce prolíná s volným časem, pak plat, a... To je asi všechno. Asi můžeme na další otázku, já už to tak nějak všechno zmínil, nebo si možná ještě vzpomenu.
- Dobře. Jaké překážky vnímáš v nástupu do profese a v jejím spokojeném vykonávání? Třeba jestli jsou nějaké faktory, co pociťuješ, že by ti ten nástup a práci celkově zneprjemnily.

- Plat, určitě. Takhle, bojím se, nebo mám strach, že nevím, jak mě přijmou děcka, kolegové a rodiče, vzhledem k tomu, že jsem gay a nevím, jaká bude reakce, ať už těch rodičů, že jejich děti učí někdo takovej, těch dětí, který už budou starší a třeba si toho všimnou, a zároveň toho učitelskýho sboru, což takovej ten stereotypní učitel je prostě padesátiletá paní, a nevím, jak ta by mě třeba přijala. Takže to je taková moje hlavní obava, to začlenění do kolektivu jako nováček a ještě gay. Pak teda taky ten plat a organizace volnýho času. Jo, a taky to plánování hodin. Tam se bojím, že po třeba pěti letech pojedou to samý dokola, že hodně lidí to tak dělá. To je ten stereotyp. Ale ze začátku zase je to plánování každý hodiny hrozně náročný, tak se bojím, až budu hledat systém ve výkonu tý práce každej den třeba šest hodin.
- A jak si myslíš, že se na učitelskou profesi dívá společnost?
- Tak jako máme rčení, že kdo neumí, ten učí, takže... Chápěš. Ale zároveň já takovej pohled nikdy neměl, protože oba moji rodiče jsou učitelé a já to jako něco podřadnýho nikdy nevnímal, ale vím, že lidi se na učitele dívaj jako na nějaký hloupější lidi, což mně přijde jako paradox. Ale mě to nějak neovlivňuje a nesetkávám se třeba s tím, že by to přímo mně lidi říkali. Ale pořád mám pocit, že ve společnosti jsou ti učitelé jako... No, že je to s nima podle společnosti náročný, že jsou nějakí jednoduší magistři z ped'áku, který toho zas tolik neumí.
- Jasně, takže to jsou ty negativní názory. Myslíš, že jsou i nějaké pozitivní názory veřejnosti na učitele? Třeba něco, co cení?
- Možná tu práci s dětma, že je učitel schopnej ukočírovat třeba třicet lidí ve třídě, ale nevím, co jinak vnímají jako pozitivní, to mě nenapadá.
- V pořádku, můžeš to vnímat i takhle. Myslíš si teda, že ten názor veřejnosti je především negativní?
- Určitě. Hlavně je to spojený s tím, že všichni chodili do školy a měli špatnýho učitele, tak mají prostě víc špatných zkušeností než těch dobrých, bych řekl. Takže to možná bude tak, že si vzpomenou na učitele, co měli na základce a dál, ještě v dobách, kdy je třeba mlátili a trestali ve škole, tak si vzpomenou a vybaví si jejich špatný zkušenosti ze základky, a to ovlivní ten jejich názor na učitele obecně.
- Souhlasíš s nějakými z těch názorů veřejnosti, co jsi zmínil?

- S téma negativníma určitě ne, protože jsem už říkal, že jsem vyrůstal v rodině učitelů, nebo teda ani jeden neučí na základce nebo gymplu, ale učí hudbu, ale mně to vždycky přišlo jako normální povolání a naopak ty špatný zkušenosti, co jsem s učitelem měl já, mě spíš motivují nebýt přesně to, co jsem nesnášel a být právě ten opak - ti učitelé, který jsem měl rád za školní léta. A tak já spíš chci hledat to, co dělá ty dobrý učitele a vyhnout se těm ostatním učitelům, co jsem rád neměl. Takže mám negativní zkušenosti, ale nechám se jima spíš motivovat k tomu, abych já byl lepší a jinej než oni.
- Takže tvojí motivací jsou třeba ty učitelské vzory a zároveň to vyhýbání se těm špatným vzorům, jako kteří nechceš být?
 - Ano, přesně tak.
- A vede tě například tohle k vybrání učitelské dráhy?
 - Jo. A abych ještě zmínil další motivaci, tak chci pro ty děcka být ta autorita, kterou já jsem potřeboval a chci být ten učitel, kterýho já jsem neměl. Takže učit ty děcka, ale zároveň tam být jako nějaký člověk, kterej tam může být pro ně a nějak jim jako pomoci, kdyby přišly nějaký problémy.
- Myslíš si, že veřejnost vnímá práci učitele jako prestižní?
 - Vůbec. Podle mě fakt vůbec.
- Takže to nebereš jako celkově uznávané prestižní povolání?
 - Vůbec, protože i celkově o pedagogických fakultách se mluví jako o těch jednoduchých školách, takže si určitě nemyslím, že v tom společnost vidí nějakou prestiž. Že třeba kdyby byl nějaký žebříček, tak by byla ta profese třeba úplně dole před nějakým popelářem.
- Na ten žebříček jsem se přesně chtěla zeptat. A jak prestiž vnímáš ty?
 - Vnímám to prostě jako normální povolání. Ale tím, že to můžou dělat jen lidi z vysoký, tak to vnímám na nějaký vyšší úrovni, než je třeba právě ten popelář, nebo prodavač, ale samozřejmě medicí a právníci jsou výš postavený povolání z mnohem náročnějších škol, na který já bych neměl. A ve finále jsem si tu pedagogickou vybral, protože se prostě říká, že je jednodušší. Takže to nevnímám jako nějak prestižní povolání, ale zároveň jsou horší povolání. Takže u mě spíš ten průměr.

Myslím, že většinová veřejnost by to právě dala jako na devítku, já na takovou pětku, no, kdyby šlo zas o žebříček a jednička byla třeba doktor.

- Ovlivňuje prestiž té profese tvůj zájem ji vykonávat?
 - Ne, ani trochu, tím se nenechávám nijak ovlivnit. To je asi úplně jedno.
- A jak by se podle tebe mělo povolání změnit, aby pro tebe bylo atraktivnější?
 - Plat! Rozhodně. A jinak asi není nic, co beru, že by se dalo změnit. Jako to už bych mluvil co by, kdyby, a to nechci. Takže reálně mě zajímá ten plat a zbytek si nemyslím, že by mě nalákal nějak víc. Nemyslím si, že se ten stereotyp a ta náročnost může změnit tak, aby vůbec měla nějaký dopad na to, jestli to chci dělat o něco víc. Tam už fakt jen ten plat, pak bych to celý nějak víc respektoval a tečka.
- A myslíš si tedy, že je plat to hlavní?
 - No, to je právě ono. Není. Jako vůbec a ani o něm nějak nepřemýšlím. Ale je to ta jedna věc, o který se furt mluví a co by se dala změnit, aby mě neštvaly ty ostatní, který jsou pro mě třeba i důležitější.

ROZHOVOR II: Šedá

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou?
 - Druhou volbou. Ještě jsem se hlásila na právnickou fakultu v Plzni. Nakonec jsem se rozhodla pro Prahu, ale až jako druhý rozhodnutí.
- A co tě nakonec vedlo k výběru pedagogické fakulty?
 - Hlavně zkušenost s Prahou, už jsem tady studovala střední, tak jsem to tu znala. Pak taky kamarádi, nějaký okruh přátel, to, že Prahu znám a Plzeň byla prostě daleko.
- A je nějaký důvod, proč sis vybrala pedagogickou fakultu místo právnické? Nebo jsou to jen praktické důvody?
 - Jo, to jsem zapoměla. Já se nakonec chtěla věnovat němčině, protože jsem měla v té době přítelkyni v Německu, tak jsem se nějak začala víc učit ten jazyk a pak mi bylo líto ho nevyužít, tak se mi tam ta pajda hodila, že využiju němčinu. A pak tím, že to byla ta Praha, no. To bylo asi hlavní.
- Chtěla bys po dokončení navazujícího magisterského studia nastoupit do povolání?

- Zas je to asi druhá možnost. Asi počítám s tím, že po studiu tam nastoupím, ale přemejšším, že pak půjdu studovat ještě něco jinýho nebo tu profesi prostě jednoduše změním. Magistra si chci udělat, ale ne kvůli tomu, že bych chtěla učit.
- A proč po ukončení studia chceš nastoupit jako učitelka?
- Je tam určitá stabilita jako. Že když to vystuduju, tak se to asi očekává. Asi bych to ráda i zkusila a kdybych našla dobrý místo, tak bych ani jinam nešla. Kdybych třeba našla něco s fajn kolektivem, platem, lokací, tak jako netrvám na jiný práci. Ale zas to není něco, k čemu aspiruju, mám ty ambice asi trochu jinde.
- A co jsou ty faktory, které ovlivňují tohle rozhodnutí?
- Jako že to chci dělat nebo že to nechci dělat?
- Můžeš odpovědět na obojí. Například proč to chceš zkusit, ale zároveň to není tvá první volba.
- Zaprvý asi nějaká různorodost mýho zaměření. Že jak mám tu němčinu a angličtinu, tak se nechci upíchnout k tomu, že bych celej život přednášela nebo byla ve třídě s několika desítkama dětí. To žádná různorodost není. Že prostě mám pak i jiný možnosti. Že můžu učit a pak to změnit. Já totiž se bojím, že bych zakrněla v jinejch aspektech. A prostě v jinejch pracích můžu ty jazyky furt využít, ale zároveň se vzdělávat nebo zlepšovat v jinejch aspektech. Třeba mě láka ekonomika, tak tam bych mohla využít i jazyky a ne jen bejt zavřená ve třídě.
- Je něco, co tě na učitelské profesi přitahuje?
- Asi to, že mě ta látka baví po teoretický stránce. Že to jsou jazyky, co ráda studuju, tak bych je možná i ráda učila. Ráda třeba sdílím, co jsem se sama naučila a ráda bych třeba motivovala studenty, aby ty jazyky cenili taky. Taky škola je takový různorodý místo s dalšími učiteli, co mě zase můžou obohatit něčím jiným. Ale furt by to bylo asi povrchní obohacení, no. Ale jako zajímá mě to, myslím, že by to bylo dobrý prostředí pro to růst sama.
- A co tě na profesi naopak odrazuje?
- Logicky to, že bych nedokázala věnovat celej život tomu, že bych se věnovala dětem, nebo někomu jinýmu. Že bych jako furt rozdávala všechno, co vím a umím a co jsem se pracně učila bez nějaký odměny. Že by se mi to nevrátilo jako. Taky to vytížení a vědomí toho, že by to byl psychickej záhul. Taky časovej aspekt, že vím, že po

večerech nechci ležet u slohů a upravovat slovo od slova, jestli to někdo napsal správně. Nebo známkování, tam doufám, že nikdy nebudu mít třídnictví, ale pravděpodobně mě to taky potká. Takže problémy s třídnictvím a vedení celý třídy. Nebo nějaká vazba na třídu, která pak zmizí. Že stejně, i když ty děti nejsou tvý, tak je vidíš nějak vospívat a pak odcházet, nebo se prostě měnit, to bych nedala.

- Jaké překážky vnímáš v nástupu do profese a v jejím spokojeném vykonávání?
 - Platové ohodnocení. Asi jsem to jinak zmínila.
- A pokud se budeme bavit přímo o tom nástupu do profese? Jako jak zapadneš, jaká bude ta skutečná praxe?
 - Jo, takhle. No, tak nová škola je nový prostředí, novej systém a noví kolegové, takže je vlastně práce ve školství taková hrozně nevděčná profese. Protože dneska už není nic o dětech, ale všechno je o rodičích, takže asi bych se musela probourat tím, jestli vůbec ti rodiče budou chtít chápat ten styl mýho učení než se zajedu. Taky celkově práce s lidma je náročná.
- Takže jako největší obavy bys definovala ten kontakt s lidmi?
 - Celkově s rodiči, dětma a kolegy, no. Je to hrozně velkej systém a každá škola má ten systém jinej, má jinou hierarchii a tak. Já si třeba myslím, že je důležitý v tý práci kariéerně růst a ve škole je těžký kariéerně růst. Tam to roste jen podle toho, kolik let tam jsi. Že to tak vidí lidi, že rosteš jen, když tam děláš víc let. A s tím souhlasim teda, že tam asi nevyrosteš.
- Zmínila jsi, jak se veřejnost dívá na možnost kariéerního růstu. Jaké si myslíš, že jsou další názory veřejnosti na učitelskou profesi?
 - Myslím, že to je tak padesát na padesát, co se týče pozitiv a negativ. Že je to pozitivní z hlediska, že dobrejch učitelů je málo. Ale to je dneska zas těžký, že když je u rodičů učitel kretén, tak je pak kretén i u dětí a prostě je to hnusný. Prostě nevděčná profese. Platově ohodnocený to skoro není, je to výsměch. To je asi to, co mě napadá.
- Vlastně i to pozitivum, co jsi řekla, jsi potom trochu vyvrátila. Vidíš tedy v názorech veřejnosti alespoň nějaké pozitivní?
 - Že třeba se ten člověk obrací v tom, co dělá, že se tomu věnuje. Takže když někdo učí přírodopis, chemii nebo něco takovýho, tak je to braný veřejností, jako že jsi v tom profík, přestože třeba v tom univerzitním okolí jsi nic, ale přijdeš do školy a

berou tě tam jako někoho, kdo se orientuje. Ale moc pozitivních názorů mě nenapadá.

- To je v pořádku. Napadají tě nějaké další negativní?
 - No, tak že společnost si myslí, že máš dva měsíce placených prázdnin, i když to tak vůbec není, tak tě soudí za to volno. Pak si říkají, jaká je práce s dětma skvělá, že musíš bejt pořád sluníčko, když jsi u děcek. Že jen učíš pětadvacet minut a pak máš přestávky na kafička, takže jsi vlastně strašně líný a jen si stežuješ. A pak prostě nevidí tu přípravu a administrativu za tím, tu psychickou zátěž, kterou si nosíš z hodin a do hodin. Taky nevidí, že když se ti něco stane v osobním životě, tak musíš držet poker face a učit, jakoby nic.
- Souhlasíš s nějakými z těch názorů? Pozitivními i negativními?
 - Hm, nevím. S těma pozitivníma asi souhlasím. A s těma negativníma ne. Protože oni si lidi myslí, že nedělá učitel moc, ale přitom je to těžký a blbě platově ohodnocený. Takže souhlasím jen s tím, že člověk, co by to vystudoval, tak je profík. Nebo by aspoň měl být profík...
- Jak si myslíš, že je veřejností vnímaná prestiž?
 - Jako asi jak pro koho no. Když se řekne základoškolkej učitel, tak si myslím, že si spousta lidí řekne, že si jen maluješ s dětma. Pak když se řekne učitel na gymplu, tak si každej řekne, jaká to je hlavička, a že určite musí brát strašný peníze. Asi záleží, kde učí ten člověk.
- Takže kdyby společnost měla umístit toho učitele na nějakou škálu od jedničky do deseti, s tím, že jednička je nejvíc prestižní, kam si myslíš, že by ho umístila?
 - Toho základoškolskýho bych řekla klidně až na sedmičku a toho na gymplu třeba na pětku nebo čtyřku?
- Dobře, a kam bys je umístila ty? Jak tu prestiž bereš ty?
 - Já to beru asi tak, že to je na každý škole opruz, ale abych se vyjádřila k tý prestiži, tak třeba gymnaziální učitelé musí být fakt vzdělaní, takže tam je asi vyšší prestiž, třeba na trojku bych to dala. Ale s tím učitelem na základce souhlasím, tam bych to dala asi na sedmičku, to je prd prestiž.
- Takže bys na základce nechtěla učit?

- Asi ne. Není to pro mě sice tak nehezký povolání jako pro ostatní, ale nechtěla bych pracovat s taky malými dětmi. To třídnicství, kterýho se děším, by tam mohlo být asi jednodušší, ale ne pro mě.
- A ovlivňuje to vnímání prestiže tvůj zájem ji vykonávat?
- Ne. Jako já asi po studiu prostě stejně nastoupím na školu a pokud tam budou fajn děti, tak je mi asi jedno, jak to povolání vnímá veřejnost, nebo dokonce já, protože jednou jsem to vystudovala, tak to budu muset jednou dělat, že jo.
- Celkově se o povolání vyjadřuješ spíše negativně. Jak by se tedy podle tebe mělo změnit, aby pro tebe bylo atraktivnější?
- Platovým ohodnocením a možnostmi uspořádání času. Aby nebyla taková potřeba si brát práci domů, ale to asi záleží hlavně na mně. Taky tím názorem veřejnosti na prestiž, když o tom tak přemýšlím. Nastoupila bych tam i tak, i kdyby ten názor zůstal negativní, ale asi by se mi pracovalo o něco líp, kdybych pro tu veřejnost byla “někdo“ a ne “nikdo“. Taky už jsem zmiňovala ten kariérní růst, že se můžeš někde dopracovat a nemusíš jen každý třídě ročník od ročníku papouškovat to samý.
- Takže na té prestiži přeci jen trochu záleží?
- Asi jo. Spíš jde o ten pocit, že to, co dělám, není podřadný.

ROZHOVOR III: Zelená

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou?
- Ano, bylo, jelikož já jsem studovala střední pedagogickou školu a už na té střední jsem přemýšlela, že bych chtěla jít na vysokou na pedagogickou fakultu a že bych chtěla jít přímo na to učitelství prvního stupně. S tím, že tam ale hrála roli i myšlenka, že bych tu musela hrát na hudební nástroj, a já nikdy nehrála, takže mě to maličko odrazovalo, že jsem si nebyla stoprocentně jistá, jestli první nebo druhý stupeň, ale zase kdybych si měla vybrat nějakou kombinaci, třeba dvou oborů, tak nic jakože mi nejde úplně tak, že bych chtěla učit jenom to. Že jsem vždycky byla spíš taková průměrná ve všem, ale nic nebylo nějak “spešl“. A nakonec mě stejně ta práce s malými lákala víc, takže to byla první volba, ale poprvé jsem se nedostala, jelikož po maturitě jsem se nechtěla učit, nečetla jsem knížky k přijímačkám, takže jsem se napoprvé nedostala a šla jsem nejdřív někde jinam a přestoupila až potom.

- Už jsi zmínila, že jsi chtěla na pedagogickou fakultu od začátku. Co tě vedlo k výběru té pražské?
 - Asi to, že tady je hodně praxí. Třeba mnohem víc než v Českých Budějovicích nebo Plzni na prvním stupni. Zároveň se tu nedělají talentovky, chápeš, a celkově asi nové metody, třeba Hejného matematika, což si myslím, že je dobrý, že je to tady takový specifický a v Budějovicích to není.
- Takže pražskou fakultu bereš jako prestižní? Dá se říct, že to třeba ovlivnilo tvoje rozhodování?
 - Jo, určitě. Rozhodně hlavně v tom porovnání s jinými univerzitami.
- A chtěla bys po absolvování studia nastoupit do učitelského povolání?
 - Určitě bych chtěla, nejlépe tady v Praze. Třeba nejlíp, kdyby se mi povedlo zůstat na nějaký fakultní škole, kam teď chodíme na praxe, což je dobrý, že teď v zimním semestru druhého ročníku mám možnost každé týden se podívat na jinou fakultní školu, takže si myslím, že mi to dá přehled o tom, kde se mi nejlíp bude líbit, jaký metody používají a jak přistupují k žákům a tak dále. Takže nejlíp tady v Praze a určitě bych chtěla jako učitelka.
- To je hezké, že jsi už takhle rozhodnutá. Jaké faktory ovlivňují tohle rozhodnutí?
 - Tak asi to, že se neumím představit dělat něco jiného, protože celý život dělám s dětmi, ať už to jsou příměstské tábory, nebo jsem dělala animátorku, a baví mě těm dětem něco předávat, a právě tady na fakultě se učíme nové metody, které mě zajímají a chtěla bych to těm dětem předávat dál, třeba ten nový pohled na různé předměty.
- To vypadá, že máš hodně jasno v tom, co chceš dělat. Co tě tolik přitahuje na profesi učitele?
 - Tak, upřímně, určitě prázdniny, samozřejmě. Pak to, že když budu dělat na prvním stupni, tak nebudu končit nějak pozdě, samozřejmě večer budu dělat přípravy a tak, ale aspoň se nedostanu domů pozdě. A pak, a to nejlíp, ta práce s dětmi. To, že je něco nového naučím, že oni to pak použijou v budoucnu. A jako... Je to těžký a já doufám, že těm dětem přinesu pozitivní náhled na školu, že se do školy budou těšit. A v to doufám, takže na to se hodně těším.

- Takže tvoje hlavní motivace je něco těm dětem předávat a pak vidět výsledky té práce?
- Určitě. Kdyžtak mě oprav, ale myslím, že hodně spolužáků říká, že ty výsledky pak nevidíš, ale mně přijde, že vidíš.
- Tak určitě jsou i tací, kteří si myslí, že to je nevděčné povolání, a to je odrazuje, ale pak jsou právě lidi jako ty, kteří v tom vidí nějaké poslání a chtějí to vykonávat. Je třeba něco, co tebe na profesi odrazuje?
- Jako nějaké obavy myslíš?
- Určitě můžeš zmínit svoje obavy. Prostě něco, co nebereš úplně jako pozitivní.
- Hmm, tak to je určitě ta komunikace s rodičema. Protože už jenom z mých zkušeností z táborů, není ta komunikace s těma rodičema lehká, protože buď nechťej komunikovat vůbec, anebo mají úplně jiný představy, co by ty děti měly dělat a co by se měly učit. A pak určitě, že se může stát, že... Nevím, jak to říct, ale že bych nějakým výstupem mohla tomu dítěti ublížit. Jako nevědomě samozřejmě, ale chci říct, že to je obrovská zodpovědnost. Což se s tím povoláním typicky pojí, že jo, ta obrovská zodpovědnost.
- Takže se i třeba bojíš toho velkého efektu, který můžeš mít na své žáky?
- Určitě. To je pro mě kromě té komunikace největší obava, asi možná i nezdůvodněná, ale nechci si připadat, že můžu za každou negativní věc, co si ze školy to dítě odnese.
- To určitě dává smysl, tyhle obavy. Jaké překážky vnímáš v nástupu do profese a v jejím spokojeném vykonávání?
- Už jsem spoustu zmínila, ale taky to, že bych třeba nastoupila na nějakou školu a překážkou by bylo vedení, že bych třeba nesouhlasila s tím jejich vzdělávacím plánem a oni měli typickej styl výuky s frontální výukou se třídama s lavicema v řadách. Nebo že by ty kolegyně zase reagovaly na mě špatně a prostě mě nepřijaly. A jako na tom není asi nic špatnýho, i to má svý výhody, ale zas chci využít ty nový metody, který se učím a rozvíjet i to kritický myšlení u dětí.
- Takže tam třeba vnímáš hrozbu nějakého zakrnění sebe sama, kdybys nastoupila na školu, která funguje, jak říkáš, klasicky?

- Jako jo i ne. Vadilo by mi to, kdyby nesouhlasili s tím, že tam přinesu něco nového, co bych nemohla dělat tak, jak chci.
- A co se týče toho spokojeného vykonávání, je tam nějaká překážka nebo obava?
- Tak určitě. Nějaká špatná zkušenost, třeba úrazy těch dětí na výletě nebo u sebe syndrom vyhoření, což se pojí s tou zodpovědností, nebo ta potřeba být pořád v pozoru a nějaký psychický vyčerpání možná.
- Jaký si myslíš, že je názor veřejnosti na učitelskou profesi?
- No... Tak... Myslím si, že jsem se už hodněkrát setkala s negativním názorem, že „když nevíš, tak běž na ped'ák“. A úplně stejně to je s názorem na učitelskou profesi. Když třeba někomu řeknu, že studuju učitelství pro první stupeň, tak už se ptá, co se tam jako učíme, jestli 1+1 nebo tak. A myslím si, že hodně lidí má takový předsudky vůči učitelům, že když nic neumí, tak učí.
- A myslíš, že jsou i pozitivní názory veřejnosti?
- Tak určitě! Třeba to, že dětem předáváme něco nového a že je hezký, že odmalička můžeš těm dětem něco dávat. Jako určitě je i spousta pozitivních názorů, někdo ty učitele třeba i obdivuje, jo, protože ví, že to nemůže dělat každé. Takže celkově no, ten obdiv, že dokážou pracovat s dětma a každé den jim něco předávat. Pak jako i ty negativní slyšíš, krom toho, že kdo neumí, ten učí.
- A jaké jsou ty další negativní?
- Že si myslí, že to studium je jednoduchý, že třeba když řeknu, že součástí zápočtu z tělocviku je skok přes kozu, tak si myslí, že to je vlastně celá zkouška, ale to je jen ta nejmenší část třeba, že jo. Nebo třeba v prvním semestru jsme v rámci Hejného matematiky pracovali s kostičkami a učili se je stříhat, a někomu to může přijít absurdní a strašně jednoduchý, ale zase když se to nenaučíme my, tak to ty děti tuplem nikdo nenaučí, protože to my umět nebudem. A hlavně my se taky neučíme jako jenom to, že si hrajem s kostičkami, ale přemýšlíme o tom, říkáme si proč to děláme tak a tak.
- Takže myslíš, že ten názor veřejnosti je často negativní právě kvůli tomu, jak tu profesi vnímá jako jednoduchou?
- No, tak hlavně kvůli prázdninám. Si myslí vlastně už jen to, že učitelé pracujou jen ranní, končí brzy, že jsou ve škole jen 4-6 hodin, ale už nevidí ty přípravy. Jako třeba

přípravy materiálů, různý vystřihování, obrázky, zdobení třídy... To za tím ty lidi fakt nevidí.

- Jsou nějaké názory, se kterými souhlasíš? I pozitivní i negativní.
- Tak s těma negativníma většinou nesouhlasim, protože kdo to nezkusí, ten fakt neví, co všechno to obnáší, ale zase souhlasim s tím, že volna máme fakt dost přes ty prázdniny, ale nekoukam se na to tak, že si to nezasloužíme. Já si spíš myslim, že je to volno potřeba i pro ty děti, tak proč bychom ho neměli taky, že jo. Ale to veřejnost někdy bere jako lenošství. Zase já až budu mít svoje děti, tak jsem ráda, že s nima budu moct strávit prázdniny. Potom ty názory od společnosti, že to je obrovská zodpovědnost a nemůže to dělat každej, ty taky chápu a souhlasim s nima. A to je asi všechno. Jako spíš souhlasim s pozitivníma a ty negativní někdy chápu, ale dívám se na ně jinak.
- Jak myslíš, že je veřejností vnímaná prestiž povolání?
- Myslím si že... že to je nějaký průměr. Že to není nějak vysoko, co se týče prestiže. Myslím si, že jsou tady povolání, který lidi cení víc. Ale... Ty jo, já fakt nevim, já mám nějaký zásek. Ale myslím si, že by to mohlo být určitě vyšší. Že kdybychom to brali jako prestižnější, tak to může mít na děti lepší efekt, aby třeba chápaly, že ti učitelé jsou taky potřeba a že by se pak děti chovaly líp.
- Chápu, že je těžké o tom takhle mluvit. Kdybys to měla dát na škálu od jedničky do deseti, s tím, že jednička je nejvyšší prestiž, kam by to podle tebe společnost umístila?
- Tyjo, tak taková... Čtyřka?
- Takže docela vysoko, ale ne úplně.
- Přesně, ne úplně.
- Rozumím, trochu vyšší průměr. Jak tu prestiž vnímáš ty a kam bys ji umístila?
- Tak určitě to vnímám jako prestižní, jelikož je to vlastně ta příprava na budoucí život dětí a ať už mateřská, základní nebo pak střední je příprava na to, co jednou budou dělat, což má pak vliv na stát a jak funguje školství.
- Takže když potkáš učitele, tak to bereš tak, že dělá něco, co má smysl, jestli to chápu.

- No, přesně. A já vlastně neodpověděla. Takže, počkej, já to беру... výš než asi široká veřejnost, já bych dala toho učitele třeba na takovou dvojku, trojku. Jako je to těžký, když je to 10 stupňů, ale určitě bych ho dala jako vysoko.
- A myslíš si, že prestiž učitelské profese ovlivňuje to, jestli ji chceš vykonávat?
- Myslím, že určitě to ovlivňuje to, jak jí vnímám já. Pro mě je prestižní, tak to chci dělat. A ten pohled veřejnosti asi taky, tím, že není podle mě úplně nízko. Spíš si myslím, že bychom se měli snažit, aby to společnost vnímala ještě o něco výš, protože takhle si někdy připadam, že to jednou nikdo neocení, i když ten názor neberu jako čistě negativní. Takže to taky беру jako takový posláním.
- Takže krom toho předávání vědomostí dětem bereš jako posláním i zvýšení té prestiže?
- No, přesně, já si prostě taky myslím, že bychom se měli snažit i z důvodu toho platu, což je velký téma a asi souvisí s tím, že dokud to společnost nebere jako prestižní, tak to neohodnotí platově.
- A jak by se to povolání jako takové mělo změnit, aby bylo pro tebe atraktivnější? Jestli vůbec.
- Myslím si, že na fakultních školách už se to tak mění, že tam mají nové metody, zapojuje se učení venku a výlety, což je to, co mě přitahuje. Ta zábavnější forma a že se do škol přináší nové projekty, který mě hodně zajímají. Pak samozřejmě vyšší platy a kurzy pro učitele, aby se prostě mohli vzdělávat víc, aby mohli bejt lepší a mají od školy zajištěný to vzdělávání. Tak jako asi ta iniciativa těch škol, no.
- A ještě abych shrnula ty obavy, promiň. Ty jsi zmínila tu komunikaci s rodiči a zodpovědnost. Máš ještě něco, abych tě neusekla?
- Jo, no vidíš, to jsem chtěla říct, že ještě ty problémy s autoritou, že se bojím, že to nebude v té třídě tak, jak si představuju. Jako budu se snažit, aby mezi mnou a dětma tam byla dostatečná komunikace založená na respektu, empatii a tak dále, ale vim, že to není jednoduchý, takže se bojím, aby ta realita nebyla těžší, než si teď přeju. Takže znovu: komunikace, autorita, zodpovědnost, a nevím, jestli jsem ještě něco říkala, asi ne.
- Pak už jsi jen zmiňovala ten plat.
- No, tak plat, ale o tom se prostě dost mluví, no.

ROZHOVOR IV: Žlutá

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč ses pro něj rozhodla?
 - Myslím si, že když jsem byla mladší, tak to určitě byla moje priorita, ale pak jsem od toho odstoupila a nechala si to vymluvit. Takže jsem nastoupila jinam, ale pak jsem přestoupila sem a to už jsem fakt věděla, že jsem to vždycky chtěla. Takže jsem přešla právě kvůli tomu sem.
- A kdo ti to vymluvil?
 - Jedni z mých rodičů. Já mám rozvedený rodiče, takže od táty a jeho manželky jsem slyšela, že je to škoda, že jsou to hrozně malé peníze za tu práci, že na ped'ák chodí samý blbý holky. Tak jsem jim říkala, že se to zas o něco změnilo za těch třicet let, ale stejně jsem je nechala mi to vymluvit. Ale pak i celkově, když jsem to někde říkala, tak mě od toho spíš odrazovali lidi. Ale zároveň pak když jsem nastoupila jinam, tak mi ti samí lidi říkali, že bych se hodila jinam, jako na tu učitelku, a to už jsem si to fakt pořádně promyslela a už jsem věděla.
- A co tě nakonec vedlo k tomu, že sis to znovu promyslela?
 - No, já jsem nastoupila na hispanistiku a zjistila, že je to fakt náročný a uvědomila jsem si, že mě na tom nebaví ta věda, protože mi chybělo, že bych pak nepracovala s lidma. A já strašně chci pracovat s lidma a dětma, takže jsem si na tý první škole dala ten rok takovou pauzu a třeba i pracovala s dětma, když byla možnost, řekla jsem si, že o to mi jde a že to je ono, tak jsem se pak přihlásila.
- Chtěla bys po absolvování učitelského studia nastoupit do učitelského povolání?
 - Jo! Určitě!
- A co tě v tomhle rozhodnutí ovlivňuje? Jaké faktory přispívají k tomu, že to chceš vykonávat?
 - Asi hlavně to, že jsem vždycky měla blízko k dětem. Že i když jsem byla menší, třeba dvanáct, někde s nějakou partou rodičů, tak jsem se starala o jejich pětiletý děti. A taky se mi líbí to školní prostředí, že tam lidi bývají milí a otevření.
- Co dalšího tě na profesi přitahuje, kromě toho prostředí a práce s dětmi?
 - Líbí se mi ta různorodost, že můžu učit tělák, přírod'ák, matiku. Že mě prostě ty předměty baví a nebojím se toho, že by mě to pak jednou nudilo. A pak mám ráda organizování věcí, mít ve věcech pořádek, takže si myslím, že mě bude i hrozně bavit

si nějak uspořádat nějaký papíry a upravit si je. Docela mi přijde dobrá i ta pracovní doba, že se musíš soustředit ráno a odpoledne mít volnější. Taky co se týče toho, když už máš děti, tak můžeš v práci skončit nějak dřív a rovnou je vyzvednout, že to je takový skloubitelný. Myslím, že na prvním stupni se ti ještě vrací i radost od dětí, že vidíš, jak na ně působíš a jak se ony pak chovají k sobě.

- A máš něco, co tě na tom povolání odrazuje, nebo čeho se třeba bojíš?
 - Bojím se hodně ty komunikace s rodičema, že oni se do toho chtějí ještě hodně zapojovat a hodně ty věci řeší, takže mají na věci svoje názory, a pak když jim jde první dítě do školy, tak chtějí všechno řešit a nějak to korigovat, takže z toho mám strach. Co jsi ještě jednou říkala za otázku?
- Co jsou tvoje hlavní strachy z profese učitele, nebo co tě od ní případně odrazuje.
 - No, tak asi plat trochu, nevím. Víím, že by se těžko žilo s chlapem, co by byl taky učitel, že je to takový prostě platově nevyhovující, že nad tím musí člověk přemýšlet, když do toho jde. Prostě nemůžeš jezdit všude, kde bys chtěla, nebo kupovat, co bys chtěla, a musíš prostě víc mít plán, co teda s penězma.
- Jaké překážky vnímáš v tom nástupu do profese a v jejím spokojeném vykonávání?
 - Určitě se bojím, abych si připadala připravená. To u mě dělá hodně. Teď když jdeme na praxi někam tak se sama stresuju, jestli toho umím a vim hodně, nebo jestli jsem ztracená. Protože já pak ty věci kazím, protože jsem ve stresu, i když bych je třeba normálně zvládla. Takže ten můj vlastní pocit připravenosti je hrozně důležitý pro tu práci a nástup.
- A vnímáš to tak, že tě fakulta připravuje dostatečně, nebo ti ještě něco chybí?
 - Teď je to těžký soudit, to mám za sebou jeden rok a teď ve druhým probíhají praxe a v dalším semestru už i na praxích budem něco dělat. Takže já si teď, jak to vidím, myslím, že je to dobrý, že bude co dělat a že nás budou připravovat. A určitě si myslím, a hlavně v to doufám, že nás ta fakulta připraví dostatečně.
- Jaký je podle tebe názor veřejnosti na učitelskou profesi?
 - Jako tak napůl. Vnímám oba pohledy – jak ten, že učitelé jsou fakt hustý, že do toho jdou, že se nebojí pracovat s dětma, tak i ten, že kdo neumí, ten učí nebo že se učitelé chovají blbě. Takže jak vnímám obojí, tak když někde říkám, že chci učit, tak mi většinou říkají, že jsem hustá, ale pak třeba čtu různé názory, jak je to hrozný, jak ty

rodiče nesnáší všechny učitele a nechtěj u nich své děti. Takže do obličejů ti to asi nikdo neřekne, ale furt na to narážím.

- A myslíš, že celkově převažují ty negativní nebo pozitivní názory?
 - Nedokážu to asi takhle říct. Nezkoumala jsem žádný postoje veřejnosti, ani tak, ale v mém okolí rozhodně spíš ty pozitivní. Teď už i ten táta se uklidnil a podporuje mě.
- Takže jako pozitivní jsi zmínila tu schopnost práce s dětmi. Jsou ještě nějaké pozitivní názory, které u veřejnosti vnímáš? Samozřejmě pokud vnímáš jen tenhle názor, tak je to v pořádku.
 - Asi fakt jen tenhle, ale ono je to pro mě velká věc. Mně se tím potvrzuje, že to chci dělat.
- V pořádku, děkuji. A co bys zmínila jako ty negativní názory?
 - No taky to, že kdo neumí, ten učí, že jsou učitelé vlastně hloupí. Ale přitom to vůbec není pravda. Musíš prostě umět ten svůj obor, komunikovat s rodičema, uhlídat děti, a prostě spoustu věcí. To, že některý učitelé to neumí, to je něco jinýho, ale myslím, že dobrý učitel tohle umí.
- Jsou některé z názorů společnosti, se kterými souhlasíš?
 - Asi z těch pozitivních souhlasím s tím, že je člověk hustej, když jde učit, že se do tý práce vrhne, i když tam má tu zodpovědnost, ty papíry a ty rodiče. A s těma negativníma nemůžu souhlasit, protože to bych si podkopávala nohy, že jo.
- A jak si myslíš, že společnost vnímá prestiž učitelů?
 - No, myslím, že tam ta prestiž není. Že vidíme třeba doktory, ale učitelé taky dělají hodně, a bez učitelů by nebyli doktoři, takže vnímám, že bychom je taky měli víc cenit, ale prostě mi přijde, že to nikdo moc nedělá. Nebo jako asi někdo jo, ale fakt ne hodně. Že si řeknou „ježíš, učitelka, tak ta končí v jednu a má prázdniny“.
- Takže kdybys to měla dát na nějakou škálu, kdy jednička je doktor a desítka je něco nejméně prestižního, kam bys podle vnímání společnosti umístila učitele?
 - Myslím, že třeba tak šest, spíš jako v té nižší polovině.
- A jak tu prestiž vnímáš ty?
 - Vyšší. Já bych řekla klidně dva nebo jedna. Že kdyby tady nebyli učitelé, tak nejsou ostatní. A jasně, že kdyby tady jiná povolání nebyla, tak to nebude fungovat, ale ty učitele jsou hodně potřeba, protože bez nich nikdo nebude třeba doktor nebo právník.

- A ovlivňuje to celkové vnímání prestiže tvůj zájem profesi vykonávat?
- Teď už ne. Předtím jsem se bála, co si lidi řeknou a nechala jsem si to i vymluvit, ale teď už je mi to jedno vlastně, že prostě vím, že mě to zajímá, mám ráda děti, že to chci dělat.
- Takže to možná ovlivnilo tvůj výběr fakulty, ale ne to, jestli to chceš reálně vykonávat, když už to studuješ?
- No, teď jsem tady na škole, protože vím, že chci vykonávat tu práci a koukám už spíš na budoucnost, která se mi líbí, když si sebe představím jako učitelku.
- To zní, jako že jsi rozhodnutá do povolání nastoupit. Je něco, co by se na profesi mělo změnit, aby ti přišlo ještě atraktivnější?
- Jo, no tak určitě rodiče. aby si ti rodiče nemohli na pedagogy tolik dovolovat a tolik jim do toho mluvit, aby se to nějak nastavilo. Třeba taky, aby školy víc stály za svými zaměstnancema a rodiče si nemohli vyskakovat. Že škola řekne, že takhle to bude a rodiče na to nemaj co kecat.
- Takže to by vlastně souviselo s tím, co ti přijde jako obava při tom nástupu do profese.
- No, právě, to, že by mi ta škola nesměla bránit vykonávat tu práci tak, jak vnímám jako nejlepší a měla by ň zas chránit před rodičema, když se jim něco pitomýho nelíbí. Prostě bych chtěla, aby za mnou to vedení stálo, a to ovlivňuje i to, jak se toho bojím. Jako kdyby to šlo, tak bych zjednodušila i to papírování ve škole, ale to je maličkost. A pak možná ten plat, ale to mě neodrazuje, u toho spíš vím, že se budu muset dobře vdát, haha.

ROZHOVOR V: Červená

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč jsi se pro něj rozhodla?
- Ano, odjakživa. Už od školky jsem chtěla být učitelka, jenom se měnilo, co chci učit a jak staré děti chci učit.
- Takže co tě nakonec vedlo k výběru tohoto oboru?
- Asi předchozí zkušenosti s tábory a zkušenosti s praxí ze střední. Šla jsem spíš po té věkové kategorii dětí, která mi byla nejbližší

- A proč ti jsou nejbližší zrovna děti v tomhle věku?
 - Protože mi přijde, že ty menší děti mnohem lépe vnímají v těch jednodušších situacích a dají se lépe navést tím správným směrem, než třeba děti na střední, které už směr mají určený a já se musím přizpůsobit. Jakože víc se mi líbí myšlenka jim ukázat směr a pak jim k němu pomoci, než vidět jejich směr a zajet pak do něj.
- Chtěla bys jednou do učitelského povolání nastoupit? Samozřejmě čekám, že ano, jak tě poslouchám.
 - To by bylo vtipný, kdyby ne. Ano! Chtěla bych, těším se na to, těším se, až budu inspirovat děti a až budou děti inspirovat mě pro tu práci. Myslim si, že děti umí fakt nabudit a dokážou mi dát dobrou náladu, což já chci dělat jim. Takže nejen je učit, ale být tam pro ně a pomoci jim zlepšit náladu a tak podobně.
- A jaké faktory ovlivňují tohle tvoje rozhodnutí?
 - No asi kvůli i té dětské naivitě a dětskému myšlení. Prostě se mi i ta naivita líbí. Chci se třeba pozastavit nad tím, že děti jsou opravdu ta nepopsaná tabule, ale ve skutečnosti nejsou ta nepopsaná tabule úplně. Nebo víš, jak to myslím, že prostě se mi líbí, že děti mají tu naivitu a svůj způsob myšlení, ale zároveň s nima můžeš pracovat.
- Takže to byl vlastně vždycky tvůj sen a přetrvává, protože tě baví pracovat s menšími dětmi, které jsou tvárné. Je tam ještě něco, co ti dává ten pocit, že to je to pravé ořechové?
 - Je. Já mám třeba hrozně ráda barvy, výrobu ozdob nebo didaktických materiálů. Jsou věci, u kterých se uklidňuji, u kterých relaxuji a baví mě vymýšlet nové věci v tomhle stylu. Protože si myslím, že kdybych vyrobila barevné kartičky dětem na střední škole, tak by se na to netvářily úplně, ale ty děti na prvním stupni si budou hrát se mnou. Taky mám od malička ráda papírnictví a různé fixy, pastelky a tak.
- A co tě přitahuje na té profesi jako takové? Ne, že bys toho neřekla dost. Ty důvody s prací s dětmi a láska k tvoření jsou taky fajn.
 - Že to je práce, která má smysl. Že budu vzdělávat budoucí generace, že vlastně jen tak nevymizí a že je strašně potřebná, takže jí chci a i jí budu vykonávat nejlíp, jak umím. Nikdo nechce mít zapšklý učitelky, že jo. Pro mě tam ten smysl je i v tom, že vlastně nikdy není nuda a pořád děláš nové věci a vymýšlíš pro ty děti nové aktivity.

- No, to je jasné. Co tě naopak nejvíce odrazuje od té profese?
- No, plat. Protože si myslím, že na to, jak je to povolání důležité pro celé lidstvo vlastně, tak to není až tak ohodnocený, jak by mělo být. A taky pak předsudky ostatních lidí, že „jsi jen učitelka“ nebo „nestěžuj si, když si celý den s dětma jen hraješ. Prostě ty věci, co lidi říkaj. A pak takový ty strašáky. Těch se bojím strasně. Jako třeba ta zodpovědnost nad dětma. A osobně se bojím i technologií a sociálních sítí, což má na děti vliv mnohem dřív teď. Teď už děti jsou nějak v kontaktu nebo blízkosti k sociálním sítím už třeba na prvním stupni, takže to je, v čem bych se ráda vzdělávala, abych jim pomohla si uvědomit, že sociální sítě jsou jen nějaká bublina.
- Takže se bojíš i toho, jak jde doba dopředu z technického hlediska a nebudeš jí stačit?
- Hm, určitě. Hlavně toho, jak je dneska všechno rychlý.
- Jaké překážky vnímáš v nástupu do profese a jejím spokojeném vykonávání?
- Určitě ta idea tý mladé učitelky před rodiči, protože představa, že si stoupnu před třídu třiceti dětí mi přijde v pohodě, ale že si stoupnu před třídu třiceti rodičů jakožto čerstvě vystudovaná učitelka, zatímco oni můžou být o hodně starší a můžou mít ten pocit, že já nemůžu vědět, jak a co učit jejich dítě. Takže hlavně předsudků od rodičů, to ho nejvíc se bojím.
- A co se týče toho spokojeného vykonávání, bojíš se něčeho?
- Asi jen těch rodičů. A pak možná nějaký novodobý myšlenky a postupy a jak se s nima poperu, ale to je takový „co by, kdyby“. Teď to jsou hlavně ti rodiče a pak asi uvidím, když něco. Na to už budu muset umět reagovat.
- Co se týče té zodpovědnosti, bojíš se tohohle? Že cokoli, co se stane, je na tebe?
- Celý život mám takovou větu „být připraven, vždy a na všechno“, takže se toho nebojím. Mám zkušenosti z táborů, tak to není můj strach. Určitě by na to měl být učitel připravený a já myslím, že jsem.
- O veřejnosti už jsi se vyjadřovala, co si myslíš, že je takový názor veřejnosti na učitelské povolání?
- Přijde mi, že jak kde. Když se o tom bavím v Praze, tak je to vnímáno lépe, než jinde, než třeba v Karlovarském kraji, kde je to horší, kde je třeba i ten názor, že kdo neumí, učí. Že si myslím, že záleží, kde, ale mám takovej pocit, že naše generace na to nahlíží jinak a že až vyroste, tak to bude lepší.

- Takže ta mladší generace má podle tebe lepší názor?
- Určitě, určitě.
- Co myslíš, že jsou nějaké pozitivní názory veřejnosti, nejen té mladší generace?
- Tu zodpovědnost vnímaj pozitivně, protože dost lidí si nedovede představit vést třicet dětí, nebo s nima bejt celý den. Takže asi to obdivujou. A taky hodně lidí má jako strašáka matematiku, takže možná i to umění, že učitelé učí matematiku. Třeba ta metoda Hejného je neznámá, takže to vnímám, že mě lidi obdivujou, že to zvládám.
- Takže řekněme, že společnost cení hlavně nějaké sociální kompetence a kompetence, co souvisí s tím studovaným předmětem nebo předměty.
- No, mezi předměty a jejich vztahy třeba. To bych zmínila nejvíc.
- Co jsou nějaké negativní názory?
- Tak kromě známýho „kdo neumí, učí“, tak to, že učitelé si furt stěžujou, že maj malý platy a že společnost už to vnímá jako něco, co se omílá pořád dokola a neumí pochopit, že to není jednoduše práce od tří do sedmi hodin, ale že rodiče volaj třeba v osm večer, že si dítě má přinést šišky a oni už je večer neposbíraj. Prostě on ten učitel fakt nemá tolik volnýho času. Jednoduše nevnímaj, že učitelství není práce, ale povolání, a v tom já vidím rozdíl, bejt nějak povolanej.
- Když mluvíš o tom volném času, tam se dostáváme k problematice prázdnin.
- No tak na to populace nemá tuplem dobrý názor!
- To je asi pravda.
- No, je. Oni si myslej, že si hrajem a pak jsme ještě dva měsíce doma.
- A jak ty prázdniny vnímáš ty? Vybrala sis to studium třeba kvůli nim?
- Ne úplně, ale беру je jako velký plus. Není to ten důvod, proč chci být učitelka, ale беру to jako plus, když chci mít rodinu a přijde mi to jako dobrý, mít tolik volna. Ale zase těch 6 týdnů volna za školní rok je nic.
- Jsou nějaké názory veřejnosti se kterými souhlasíš a nesouhlasíš?
- No, tak nesouhlasím, že „kdo neumí, ten učí“, protože ze svých zkušeností vím, že musím umět, abych byla dobrá učitelka. Protože učit asi může každej, ale ne dobře.
- Takže možná souhlasíš s tím, že učit může každý?

- S tím souhlasím, ale myslím, že je potřeba kvalita. Že učit sice může každé, to má společnost pravdu, když se bavíme jen o tý výuce a ne těch věcech okolo, ale ne každé to zvládne dobře. No a pak s tím názorem, že se mluví o penězích, s tím souhlasím, ale zároveň si myslím, že se o tom musí mluvit. Že jo, dobrý, mluví se o tom moc, ale vím, že se o tom mluví tak moc, protože se nic moc neděje. Proto ty stávky a tak.
- Jak si myslíš, že společnost vnímá prestiž? Můžeš i na škále, kde je jednička nejvyšší prestiž, kdybys chtěla.
- Já jí vnímám hodně vysoko.
- To bude hned další otázka. Jak myslíš, že jí vnímá společnost?
- Já jsem tušila, že se zeptáš na mě totiž. Jako společnost asi jak která. Myslím, že vzdělanější lidé jí vnímají výš než méně vzdělaní, ale obecně si myslím, že by mohla být na vyšší úrovni, než je.
- A kde je asi na té škále?
- Já vím správnou odpověď, promiň.
- Já čekala, že víš, to je v pořádku. Jaký pocit máš ale z veřejnosti? Kam si myslíš, že by ji dala, kdybys nečetla šetření a studie a jen slyšela názory okolí?
- Jako myslím si, že by měla být hodně vysoko, třeba na takové třetí až čtvrté pozici, kde i dokonce je myslím, ale vnímám to tak, že by jí společnost strčila až na šestku.
- Takže podle tebe trojka, podle společnosti šestka?
- Jo.
- Takže sebe vnímáš, jakože máš lepší vnímání prestiže učitelů než společnost?
- Myslím, že u mě je to neobjektivní, protože jsem uvnitř toho povolání, tak neumím říct, jestli to jejich vnímání prestiže odpovídá nebo ne, protože za mě je výš, no. Takže za mě je vysoká a u lidí, ať už jsou šetření nebo ne, mi to tak nepříjde.
- Děkuji. Ovlivňuje to vnímání prestiže veřejností a tebou samou zájem to povolání vykonávat?
- Vůbec.
- Jakože ani když ti lidi řeknou, že nemáš učit, že učitelky nic neumí, tak tě to neodrazuje?

- To slýchám celý život, že to není dobrá nápad, a stejně jsem tady a chci to dělat, takže vůbec.
- A je něco, co by se na povolání mohlo změnit, aby pro tebe bylo ještě atraktivnější?
- Aby rodiče byli shovívavější. A myslím, že hlavně rodiče rodiče tvoří největší část té populace, která má ty negativní názory, co jsme si řekli, takže kdyby se víc informovali a zapojovali, tak by to možná bylo lepší, kdyby spolupracovali.
- A to je tvé jediné skromné přání?
- No, tak nezlobila bych se za vyšší platové ohodnocení, to je pro lidi asi to nejdůležitější. Znáám lidi, kteří tu studují a už teď ví, že to nechtěj dělat, protože kdyby nebyli učitelé, ale stejně zůstali v oboru a jen něco dělali s tím svým předmětem, tak by byli zaplacení lépe.

ROZHOVOR VI: Fialová

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč sis ho vybrala?
- Bylo mojí první volbou, já jsem byla úplně nešťastná, když jsem se dostala na VŠCHT s tím, že chemie byla ta jasná volba, když tam brali na průměr, ale ped'ák jsem chtěla od začátku, protože mě vždycky bavila práce s dětma a v tom roce na VŠCHT už za mnou i děti samy chodily, což mě jen utvrdilo v tom, že to chci dělat.
- Jaké byly hlavní faktory, proč sis vybrala tohle zaměření? Zmínila jsi práci s dětma a i svou nenávist pro chemii.
- Tak chemii jsem dělala jen, abych nepřišla o status studenta a měla se kam upíchnout, ale nebyl to obor, kterej bych chtěla studovat. Bylo to něco, co jsem musela dělat, což mi pak dalo tolik depresí a všeho, že jsem začala přemýšlet, co fakt chci a hrozně se mi stejskalo po té pajdě, kam jsem se nedostala, což pro mě bylo hrozný. Takže paradoxně mi i ta chemie pomohla se kousnout a jít to zkusit další rok, protože jsem si už sama sebe jinde než na ped'áku neuměla představit. Pak jak mě vzali, to už jsem bulela radostí.
- A chtěla jsi vždycky být učitelka?
- Vždycky ne, to je právě až jako taková pomaturitní záležitost, kdy jsem najednou začala strašně chtít. Já předtím byla na zdrávce a chtěla jít na medicínu, ale k chemii jsem během střední ztratila lásku a to nadšení z ní. A i když mě bavila fyzika, tak se

mi zas na střední zprotivila. Takže já jsem v tomhle asi fakt takovej nerozhodnej člověk.

- A proč to nakonec byla ta pajda místo té medicíny? Jak to začalo to uvědomění?
 - Tak jednak, že je to jednodušší, ale nedá se to asi říct, spíš jako je ta medicína obširnější. Asi pajda není tak složitá pro mě, jako se to říká o tý medicíně, tak jsem šla cestou nejmenšího odporu.
- Chtěla bys po dokončení studia nastoupit do učitelského povolání?
 - To se mění každý den podle toho, jak vstanu. Jak se rozhodnu, jestli půjdu nebo ne. Nemůžu odpovědět stoprocentně ano, ani ne. S dětma mě to baví, zabavit je prostě na hodinu, aby sis z toho něco odnesly, ale pak tam jsou administrativní věci, který bych ještě zvládla, ale pak je tam ta práce s dospělými. Ty rodiče a ostatní učitelský kolektiv. Já chápu, že v každý práci je jinej kolektiv a ne každej si musíme sednout, ale že u těch učitelů ten kolektiv je fakt důležitěj faktor pro tu práci. Jako ať už rodiče nebo ti další učitelé formujou tu práci jako takovou.
- A co na profesi vnímáš jako pozitivní a negativní? Jaké jsou ty faktory, co tě přitahují a odrazují?
 - (*Mluví o pozitivních*) Asi to, že to je prostě od pondělí do pátku. Vím, že nějaký testíky neopravíš ve škole a vezmeš je domů, nebo budeš mailly dělat i o víkendech, ale prostě pokud si nastavíš správně ten vlastní režim, tak je ta pracovní doba dobře vymezená, což je super. Takovej příjemnej bonus jsou samozřejmě prázdniny. No a pak ta práce s dětma, když vidíš, že se ti nějak vyvíjej pod rukama, že rostou a vzdělávaj se. A ty faktory, co mě odrazujou jsem už zmínila hodně. To jsou rodiče a další učitelé, ta nutnost vymezit si vlastní čas a tak.
- Chceš zmínit další odrazující faktory než se posuneme?
 - Možná platy. Nevím, jak to s nima teď je a jak třeba berou učitelé v Praze versus na okraji republiky, ale věřím, že v tom bude strašnej rozdíl. Já jsem teda kousek od Prahy, tak dobrý, ale nevím, jak se liší. Pak je rozdíl, jestli soukromá nebo státní sféra. Takže finance mě relativně odrazujou, protože jednou chci mít vlastní bydlení a být nezávislá, ideálně domů nosit víc peněz než partner, což by se mi líbilo. No takže už teď budu takový zadní vrátka, že mám dvě práce a snažím se už teď dosáhnout nějaké finanční nezávislosti. Samozřejmě, kdybych věděla, jak jsou

učitelé placení, tak to zavedu do těch rovnic, ale já upřímně fakt nevím. Nevím, jestli víš ty?

- Tak na přesné částce asi nezáleží, ale rozhodně už to není tak špatné a učitelé třeba berou více než je průměrný plat. Za posledních let to není nic šíleného, už to není směšný. Ale hlavní problém je, že jednou nastoupíš a ten plat se ti drží víceméně stejnej řadu let, takže ti neroste tak rychle, z čehož se vlastně pak i vypočítává důchod, takže to bývá pro lidi problém a taky důvod, proč se ty platy furt řeší.
- To je asi další důvod, že ta výplatní páska vypadá víceméně stejně a nic moc s tím nenaděláš, jak jsou ty platy tabulkový, ale já vím, že já jsem člověk, co by chtěl víc a víc. Asi to nemůžu chtít po takovýhle práce, takže proto bych potřebovala v tý práci i dynamičnost. A nejen, abych měla právo na vyšší plat, ale abych mohla dělat pořád něco jinýho. Nechci úplně říct, že chci kariérně víc růst, ale že bych chtěla víc činností a možností, jak víc vydělat.
- A jaké překážky vnímáš v nástupu do profese a jejím spokojeném vykonávání?
 - No, já nevím. Asi v tom spokojeným nástupu... Nevím, to budeš tu nahrávku přetáčet dlouho, protože mě teď nic nenapadá. Nech mě přemýšlet.
- Tady máš prostor na cokoli, klidně přemýšlej.
 - No, myslim si, a budu se opakovat, že nejvíc svazující jsou ty dospělý okolo, pak všechna ta administrativa, RVP, ŠVP, ty škatulky, kterých se musím držet a brání mi dělat to, co chci. Tak to mi asi nejvíc vadí.
- Takže když si sama sebe představíš jako začínajícího učitele, tak pořád cítíš ten strach z těch rodičů a administrativy?
 - Určitě. Hlavně prostě ještě nevím, jak bych to stíhala. Že asi zkušeněj učitel už ví, jak všechno zvládat a stíhat, ale já to u sebe nevím. Takže by mě zajímalo, jakým způsobem dosáhnout těch cílů a trochu se bojím tý nejistoty.
- Jaký je podle tebe názor veřejnosti na učitelskou profesi?
 - Tak ze strany rodiny mého přítele je to taková ta věta „Budeš mít doma učitelku jo? Tak to potěš koště...“. Na druhou stranu si myslím, že spousta lidí učitele vnímá jako někoho vzdělanýho, že aspoň má ten titul. Ale od jeho rodiny zas vnímám, protože má teď čerstvě dostudovanou sestřenicí veterinářku, a ta je u nich něco strašně hodně, protože je doktorka a já budu jen magistra. A vlastně to tak nemá jen ta rodina, že to

slýchám prostě celkově, že to je titul netitul. Já si nemyslím, že je profese učitele něco málo, protože ten učitel formuje ty veterináře a dělá z nich ty doktory, ale tak to nemá moc lidí mi přijde. Zás mi asi nepřijde, že by někdo učitele vyloženě odsuzoval nebo dehonestoval, ale žádná paráda to taky není.

- A co bys třeba zmínila jako ty pozitivní a negativní názory veřejnosti?
 - Tak ty pozitivní jsou asi to, že učitel je vnímán jako někdo, kdo něco předává. Ale pak jsou ty negativní, že jo, že „jedna je blbá, druhá ošklivá a třetí taky učitelka“, což mi nepřijde v pořádku. Já taky nikomu neříkám, že je blběj, ošklivej a řezník. Nebo to, že kdo neumí, učí. Pořád jsou ještě staromódní názory, no.
- A jsou nějaké názory veřejnosti, se kterými souhlasíš?
 - Tak ztotožňuju se s tím pozitivním, že učitel je někdo, kdo formuje ty budoucí generace a něco jim předává tím, jak s nimi tráví tolik času. Taky si společnost asi uvědomuje, že doktoři se nerodí jen tak a někdo je učí, i když to nepřizná, ale s tím souhlasím. Že každým vzdělaným člověkem stojí učitel, který toho člověka podpořil a udělal z něj toho doktora, právníka nebo politika.
- A s těmi negativními nesouhlasíš?
 - No, se zbytkem asi nesouhlasím. Třeba si nemyslím, že je učitel něco málo. Já si svých bývalých i současných učitelů vážím a vzhlížela jsem k nim. Teď mi upadla slzička z toho až... I když prostě jsem třeba měla blbou známku, tak pro mě ten učitel znamenal hodně a vnímám ho jako významného pro společnost.
- Já se omlouvám za ty slzy, tam se to stočit nemělo.
 - Ne, to jsem já. Dej mi další otázku a já budu v pohodě.
- Tak jak si myslíš, že společnost vnímá prestiž učitelského povolání? Pokud nevíš, jak to rozvést, můžeš mi to ukázat na škále, kde jednička znamená nejvyšší a desítka nejnižší prestiž.
 - No, tak, pakliže by podle společnosti byla uklízečka na desítce a na jedničce byl třeba lékař nebo právník. Tak určitě by učitel byl na nějaký pětce. Ale dle mého osobního názoru jsou všichni na jedničce, protože každé je pro společnost nějak důležitéj, k čemuž bych jednou chtěla vést i ty děti, jestli teda budu učit, že každé je potřeba a že žádný povolání není špatný.

- Takže u tebe je asi zbytečné se ptát na tebou vnímanou prestiž toho povolání, když všechna povolání bereš tak vysoko.
- No, tak i kdybych musela, tak bych toho učitele stejně nechala na jedničce. Já chovám pokoru vůči všem povoláním a i když jsou práce, co bych dělat nechtěla, tak je cením. Takže učitel, kterej ta povolání připravuje, pro mě vždycky bude na jedničce.
- A ovlivňuje ta vnímaná prestiž, ať už tebou nebo společností, tvůj zájem ji vykonávat?
- To si nemyslím, že bych dala na názor společnost. Kdybych se rozhodla být třeba jadernej fyzik, tak na názoru by stejně nezáleželo a záleželo by jen na tom, co chci dělat já a jestli mě ta jaderná fyzika baví.
- Jak by se to povolání mělo změnit, aby pro tebe bylo atraktivnější?
- Haha, tak asi zas poukážu na peníze, proč ne. Jako kdyby učitelé brali to, co lékaři, tak bychom byli spokojení všichni. Taky bych ale chtěla, aby to bylo míň svazující z hlediska těch RVPéček a ŠVPéček nebo týdenních plánů. Chtěla bych, aby, když by se něco nestihlo, tak se to prostě mohlo udělat jindy. Ale jinak asi nic, jinak se mi to líbí. Hlavně posílit tu volnost v tom povolání, která by třeba byla podporovaná i ze strany rodičů, že tě prostě nechaj učit volně jak chceš a ještě třeba komunikujou a zapojujou se, což jsem zažila na praxích. Jako volnost primárně, ale zapojit by se mohli taky, což by učitelům snížilo zas ten stres.

ROZHOVOR VII: *Oranžový* – přeloženo ze slovenštiny.

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč ses pro něj rozhodl?
- Ano, bylo. A rozhodnul jsem se pro to něj proto, že když jsem se hlásil na vysoké školy do Prahy, tak jsem měl certifikát z angličtiny, a tak jsem dostal plný počet bodů u přijímaček z angličtiny. A pedagogiku mám s angličtinou proto, že tam jsem měl asi nejvíc šancí se dostat, kdy jsem se podíval na ty přijímačky a co bylo potřeba se naučit.
- Takže jsi se pro studium tady rozhodl ze spíše praktických důvodů? Protože už jsi věděl, že certifikát ti pomůže a bude to teda jistější?
- Jo. Praktické důvody. Z těch to právě vzešlo.

- A certifikát sis dělal kvůli přijímačkám, aby ses na nějaké školy mohl hlásit?
- Ne. Certifikát jsem dělal, když jsem se hlásil a vysokou školu v Dánsku, kde to byla jedna z nutností, protože studium bylo celé v angličtině, takže jsem ten certifikát tady vlastně jen zužitkoval.
- A ty jsi v Dánsku potom skončil a šel studovat sem?
- Nene, já jsem potom nestudoval v Dánsku, protože jsem se tam hlásil, dostal jsem se přes to první kolo a pak mě nepřijali v tom druhém kole. Tam už byl omezený počet uchazečů.
- Co tě vedlo k výběru pedagogické fakulty? Kdy sis jako řekl, že vyzkoušíš zrovna pajdu? Asi to nebylo jen kvůli tomu, že jsi měl certifikát.
- No, mě prvních 20 let nenapadlo, že bych učil a upřímně se mi na to teď dost těžko reflektuje, protože si v hlavě neumím vybavit ten zlomový moment, kdy jsem si řekl, že půjdu na pajdu. Ale znova – Já jsem se podíval na ty vysoké školy v nabídce v Praze na Karlově Univerzitě, kam by mohlo být nejlehčí se dostat. Tím nechci říct, že by Karlovka byla nejjednodušší, to vyznělo špatně. Já chtěl studovat na Karlovce a hledal jsem obory, na které by bylo nejjednodušší se dostat. Tam už jsem měl srovnání, že bych třeba rád učil, z komunikačního hlediska jsem věděl, že mě baví komunikace a práce s lidmi, což si myslím že mi docela i jde. Takže to bylo takové to spojení praktického s užitečným.
- Chtěl bys po absolvování navazujícího magisterského studia do učitelského povolání nastoupit?
- Stoprocentně.
- A jaké faktory tohle rozhodnutí ovlivňují?
- To, že během toho studia jsem se ztotožnil s tím, že bych chtěl vykonávat pedagogickou činnost a že mě to baví. Ta očekávání, co jsem měl o té fakultě předtím, se jenom posilnila v tom nejlepším slova smyslu, takže jsem více, nebo spíš úplně, přesvědčený o tom, že to chci dělat.
- Co tě na profesi přitahuje?
- Práce s lidmi, možnost vnitřní aktualizace, že se člověk prostě učí celý život a je to běh na dlouhou trať, že učitelství posiluje tu potřebu vzdělávat se v určitých aspektech života. No a hlvaně, když je člověk učitel, tak se setkává s mladšími

generacemi pořád, má kolegy, jejichž portfolio je taky diverzifikované, což jsou podněty, které člověka můžou přimět, aby se potom vyvíjel v dalších aspektech v životě. No a hlavně mě to baví, to je asi důležité!

- Co je naopak něco, co tě odrazuje?
 - Snažím se se na to tak nekoukat. Dělán to za peníze a ne pro peníze, ale myslím si, že někdy mě odrazuje, že to není tak respektované společností a mám pocit, že když pak člověk vystuduje něco takového, tak ve společnosti se ukáže taková arogance vůči lidem, co něco vystudovali a teď o tom něco učí. Takže například když takový rodič pak přijde do školy za učitelem, který mu řekne, proč věci dělá tak, jak je dělá a jak by to mělo být, tak si stejně myslí (*ten rodič*), že to ví lépe. Ta učitelská práce, to jsou ale roky praxe a praxe, takže to často ví učitel lépe. No a platové ohodnocení, to by mohlo být vyšší, ale to je podle mě taková generická odpověď, kterou nechci říkat.
- No, je pravda, že je generická. Ta se ozvala v každém rozhovoru a vlastně ji každý zmíní, ale nebere ji ve skutečnosti jako tak důležitou. Že je to taková prvoplánová odpověď často a ve skutečnosti se bojí jiných věcí.
 - Jakých tak?
- Tak často se objevuje ten strach z komunikace s rodiči nebo kolegy.
 - Tak to chci ještě doplnit! Já chci zmínit, že se neskutečně těším na komunikaci s kolegy a žáky, i když je složitá, to mi přijde super. Já bych chtěl přispět k tomu smýšlení budoucích generací. No a jaký je lepší způsob, než skrze učitelskou profesi. Ten plat vlastně ani není tak důležitý, když se podíváš na to poslání.
- Takže tvoje hnací síla je přispět budoucím generacím?
 - Ano, chtěl bych určitě přispět, chtěl bych nějak pozitivně ovlivnit myšlení té generace a předávat hodnoty, které jsou podle mě důležité.
- Jaké překážky vnímáš s nástupem do profese a v jejím spokojeném vykonávání?
 - Překážka pro mě jako Slováka může samozřejmě být to, že bych si musel zvyknout na češtinu, kdybych učil i jiné předměty než anglický jazyk, což není nic jednoduchého, ale není to ani moc komplikované. Pak mi jde o to, aby mě přijali kolegové a studenti – aby přijali, že nejsem Čech – to může být taková překážka. Ale to je opravdu marginální oproti tomu, jak moc to chci dělat.

- Jaký je podle tebe názor veřejnosti na učitelskou profesi?
 - Názor veřejnosti na učitelskou profesi je podle mě spíš nedocenený. Myslím, že ta profese je nedocenená stále. Učitelství totiž obnáší mnohem víc než přijít ráno do školy, odučit sedm hodin a končit. To obsahuje další aktivity, které jsou mimo kurikulum, takové ty skryté dovednosti, jako příprava na práci a na hodinu, potom to brání si práce domů. Prostě když vezmeš práci učitele jako životní styl, tak je to člověk, co jde příkladem, což je podle mě náročné, ale možná mám až moc vysoké standardy v porovnání s veřejností.
- Jak bys definoval ty pozitivní a negativní názory veřejnosti? Jak o povolání smýšlí pozitivně a jak negativně?
 - To je dobrá otázka. Žádné pozitivum si teď v hlavě nevybavím, ale to neznamená, že o tom lidé smýšlejí jen negativně. Mě to jen teď nenapadá. Negativum může být to, že někdo si myslí, že je výkon učitelské činnosti velmi jednoduchý. Nebo to může být to platové ohodnocení, které je prostě nižší, takže si společnost říká, že to tak asi je z nějakého důvodu – že ti učitelé neberou moc, protože nedělají tolik, jako třeba lékaři. Že lidi si jako neuvědomují, jaké jsou implicitní požadavky vyžadované od každého pedagoga. Je to prostě nedocenené.
- Souhlasíš s některými z těch názorů?
 - Tak asi s nimi nesouhlasím, ale dokážu pochopit, že když se někdo třeba neorientuje v tom, co obnáší učitelská profese, tak dokáže říct všechno. Tam jde ale pak o to, že člověk musí být vzdělaný a informovaný v tomhle odvětví, aby mohl být vůči učitelům empatický. Dokážu se zamyslet a pochopit nějaké názory společnosti, ale asi ne se s nimi stoprocentně ztotožnit.
- Takže o názoru společnosti smýšlíš jako o převážně negativním?
 - No, přemýšlím o něm tak někde ve středu s tím, že možná o kousek je to víc negativní, ale mám takový pocit, že ta naše generace nebo ten nový globalizovaný svět bude brát učitelství jako užitečné. Že pomalu se překlání to vnímání k pozitivnímu.
- Jak si myslíš, že je vnímaná prestiž v tom povolání? Kdybys nevěděl, můžeš využít nějakou škálu od jedničky do deseti, kde je doktor jednička.

- No, záleží asi, kdo by byli respondenti – jako v jakém kraji, jací lidé – ale dejme tomu, že kdybychom to nějak zprůměrovali, tak si myslím, že bychom byli na nějaké pětce? Může to být proto, že pro lidi ten člověk nemá takovou zodpovědnost jako lékař, nebo jako hasič, takže to není tak prestižní, protože učitele může vlastně dělat úplně každý. Samozřejmě to, že to může dělat každý, neznamena, že to pak každý dělá tak, jak má nebo dobře. Je určitě dobrý důvod pro to, proč se učitelství studuje na vysoké škole a ne jen tak. Takže myslím, že je společností to povolání vnímáno jako méně prestižní.
- Jak vnímáš prestiž ty?
 - Já to vnímám jako prestižní zaměstnání, které by mohlo být určitě hodnocené na vyšších příčkách nebo pozitivněji. Učitelé mají pod rukama další generace a musí za ně brát zodpovědnost, vžít se do své role. Pro toho žáka je největší činitel nějaké změny a růstu většinou nukleární rodina, ale hned potom tam je učitel, co ho nějak učí internalizovat si ty své sociální role. Takže já bych dal tu prestiž na dvojku, ale zase je to filosofická otázka, protože jedno povolání by nemohlo existovat bez druhého, takže by to mělo být vyvážené.
- Ovlivňuje prestiž učitelské profese tvůj zájem ji vykonávat?
 - Ne až tak.
- Takže je ti vlastně poměrně jedno, že společnost bere to povolání jako méně prestižní než ty?
 - No, není mi to zase jedno, ale není to můj hnací motor. Uvědomuju si to, ale já jako jedinec můžu udělat jen zlomek, abych tohle vnímání změnil. Takže se nesnažím se nad tím nějak zamýšlet, protože bych to stejně ovlivnil jen do určité úrovně, a tak to pro mě tolik neznamena.
- A jak by se povolání mělo změnit, aby pro tebe bylo atraktivnější?
 - Pro mě je už velmi atraktivní a jsem spokojený tak, jak je. Samozřejmě dalo by se něco zlepšit, třeba ty platy, ale já jsem absolutně spokojený s tím, že jsem si vybral být učitelem. Je to podle mě už v ideálním stavu teď.
- A myslíš, že se tenhle tvůj názor změní?
 - No, bude se vyvíjet. Ale nemyslím si, že se bude nějak radikálně měnit. Během mé kariéry samozřejmě budou světlejší a tmavší momenty, ale ten základ, na kterém

jsem postavil názor, že je učitelské povolání pro mě ideální tak, jak je, ten se, myslím, nezmění.

ROZHOVOR VIII: Růžová

- Bylo studium na pedagogické fakultě tvou první volbou a proč ses pro něj rozhodla?
 - Ne, nebyla to moje první volba. Původně jsem chtěla studovat psychologii, protože mě to zajímalo, jak lidi přemýšlejí nebo se vyvíjejí. Jenže na psychologii jsem se nedostala. Druhou volbou byla pajda, protože jsem měla ráda práci s dětmi a zároveň jsem chtěla zůstat v oboru, kterej pracuje s lidmi. Nakonec jsem si nějak uvědomila, že učitelství není jen náhradní plán, ale že mi vlastně dává i smysl. Že tam využiju i tu psychologii a kombinuju to třeba tu lidskou osobnost s tím, jak jí rozvíjet.
- Co tě vedlo k výběru pedagogické fakulty?
 - Ona to byla moje druhá volba po psychologii, ale vlastně jsem si jí vybrala ze stejných důvodů, jako bych si vybrala tu psychologii. Takže komunikace s lidmi, zkoumání a pozorování, jak přemýšlejí, a tak. Já na střední doučovala chvilku angličtinu a pak jsem si uvědomila, že mě to docela baví. Navíc mi přišlo, že pedagogická fakulta má dost možností, jako oborů, tak jsem si říkala, že to zkusím, kdyby mě nevzali na psychologii. Přijímačky jsem dělala na podobný obory, aby to tak nebolelo, kdyby mě nevzali, že jo.
- A chtěla bys tady studovat dál?
 - Určitě dokončím bakaláře a nejspíš i navazmag (*navazující magisterské studium*) potom, protože si mě získalo to prostředí a celkově lidi. Že tady máš hodně lidí, co nejsou jen nudný učitelé, ale fakt mají své životy, a toho jsem se nejdřív bála.
- Chtěla bys po absolvování studia do učitelského povolání nastoupit?
 - Asi bych chtěla. Chtěla bych to určitě zkusit, ale nevím, jestli tam zůstanu třeba do konce. Mě třeba baví vidět ty děti, jak se vzdělávají a posouvají, ale zároveň si nejsem jistá, jestli v tom vydržím celý život. Já myslím, že to bude hodně záležet na té škole, kde budu a třeba na kolektivu, protože to je někdy prostě těžký, když máš blbý kolegy. V té psychologii bych třeba měla blbého pacienta, ale kolega by mi asi těžkěji nedělal. Tady (*v učitelství*) hodně záleží na kolektivu.
- Jaké faktory ovlivňují tohle rozhodnutí?

- Asi mě baví něco učit a vést ty lidi dál. Že to pořád beru jako takovou práci, ve který s lidma fakt upřímně mluvíš a máš na ně nějaký impakt. Zároveň ale už teď cejtím, že mi asi hrábne, jestli se nenaučím nějak pracovat se stresem, protože už teď se někdy cejtím vyhořele.
- Bereš to jako stresující povolání?
- Asi ne přímo, jen je tam toho fakt hodně. Takže takový... složitý povolání.
- Co tě na té profesi přitahuje?
- Fajn je to formování generací a že si můžeš připadat, že pro ty lidi něco děláš a že děláš něco pro sebe, když se dál posouváš a nějak vzděláváš. Dneska je třeba strašně školení, kam můžeš a různých workshopů a tak. Moje máma v práci jezdí taky takhle nebo se připojuje online. Ono jí to docela baví. Ale ona taky učí první stupeň, tak je asi motivovanější než já.
- Co tě na profesi naopak odrazuje?
- Určitě pracovní podmínky - přetížení, administrativa, neustálý tlak ze strany rodičů a školy. Prostě ze začátku si musíš nastavit nějaký mantinely, jinak tam budeš taky holka pro všechno a nezastavíš se. Taky vím, že jinde bych brala víc, no. To není úplně dobrý, ale zas mě to asi nepoloží, že nebudu každé rok jezdit na Maledivy.
- No, to asi nebudeme. Jsou nějaké překážky, které vnímáš v nástupu do profese a v jejím spokojeném vykonávání?
- Největší překážkou pro mě asi bude ta nejistota, jestli jsem připravená na to si stoupnout před tu třídu a fakt tam učit. Já třeba zvládnou je učit prostě ty své předměty, ale nevím, jestli mě budou na tý základce poslouchat. A v moment, kdy mě budou poslouchat oni, tak nevím, jestli mě bude poslouchat kolegyně v kabinetu třeba. Abych tam zas nebyla úplně nesnášená, to se taky bojím. Zas si myslím, že předsudky vůči nováčkům jsou všude, tak to třeba ve škole nebude o tolik horší.
- No, taky doufám, že ne. Jaký je podle tebe názor veřejnosti na učitelkou profesi?
- Myslím si, že veřejnost má k učitelům takovej hodně zvláštní vztah. Na jednu stranu ví, že je učitel důležitý, ale taky se na ně často dívají jako na něco míň. Jako ví, že někomu to své dítě musí do školy dát, protože ho všechno sami nenaučí, ale zároveň si myslí, že ty učitelé jen celou hodinu něco píšou na tabuli, pak zadaj písenu, o víkendu nic nedělaj a v létě maj ještě dva měsíce volna.

- A co jsou pozitivní názory veřejnosti?
 - Lidi asi oceňují, že učitel má velkou zodpovědnost a že se reálně stará o třeba dvacet dětí, což je šílený. A někteří lidi už si taky konečně uvědomují, že jsou učitelé fakt potřeba.
- A co negativní názory veřejnosti? Napadají tě?
 - To už jsem říkala, ale taky na učitel existují takový ty klasický “strašně vtipný“ vtipy, že kdo neumí, učí. Lidi to dost podceňují a myslí si, že se celý léto kopem nudou a že máme toho volna moc.
- Ztotožňuješ se s některými z těch názorů?
 - Souhlasím s tím, že učitelé mají velkou zodpovědnost a že to není práce pro každého. Toho volna je taky dost, to asi nezapřeš, ale jinak se moc na ty negativní názory neumím naladit, nebo je chápat.
- Jak si myslíš, že je prestiž povolání vnímaná ve společnosti? Třeba i na škále 1-10.
 - Myslim, že to je docela nízko a že tomu odpovídají ty platy. Že společnost by to klidně dala na takovou 6, kde jako 10 je to nejhorší.
- Jak prestiž učitelského povolání vnímáš ty?
 - Pro mě osobně má učitelství fakt vysokou hodnotu. Moje máma učí malé děti a já chci asi učit taky, nebo to aspoň zkusit. Za sebe bych to dala na 3, protože zas nezachraňuješ lidský životy, ale důležitý to je, protože učíš ostatní, jak je zachraňovat.
- Ovlivňuje prestiž učitelské profese tvůj zájem ji vykonávat?
 - Určitě ne. Dělam to proto, že mě baví práce s dětma, ne protože ráda poslouchám, co si o tom lidi myslí. Jako slyším ty názory, ale neseknu kvůli tomu s tím.
- A jak by se mělo povolání změnit, aby pro tebe bylo atraktivnější?
 - Vyšší platy, abych si připadala fakt jako někdo s titulem. To by pak asi posílilo i tu prestiž ve společnosti, protože by najednou byl ten učitel oceněnej. Mně osobně by se pak líbilo míň papírování, proto nikdy nechci třídnictví, ale nemyslím si, že se musí měnit to povolání jako takový, ale spíš ty lidi. Že rodiče by mohli někdy

učitelům víc věřit a děti učit, že můžou ty učitele šetřit, protože jinak jich tam moc nevydrží.